

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU
SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Suvi Sippola ja Jasmin Yli-Kaatiala

Naisten kokemuksia lähisuhdeväkivallasta tekijän ja uhrin näkökulmista

Opinnäytetyö
Syksy 2023
Sosionomi (AMK)

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU

Opinnäytetyön tiivistelmä

Tutkinto-ohjelma: Sosionomi (AMK)

Tekijät: Suvi Sippola ja Jasmin Yli-Kaatiala

Työn nimi alaotsikoinen: Naisten kokemuksia lähisuhdeväkivallasta tekijän ja uhrin näkökulmista

Ohjaaja: Mirva Siltakorpi

Vuosi: 2023

Sivumäärä: 80

Liitteiden lukumäärä: 3

Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli saada naisiin kohdistuvaa ja naisten tekemää lähisuhdeväkivaltaa näkyvämmäksi ja helpommin havaittavammaksi. Opinnäytetyön tarkoituksena oli tutkia naisten kokemuksia lähisuhdeväkivallasta tekijän ja uhrin näkökulmista. Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää, millaisia lähisuhdeväkivallan kokemuksia naisilla on ja millaisia seurauksia lähisuhdeväkivallalla on ollut naisten elämässä.

Tutkimus toteutettiin laadullisena tutkimuksena ja sen aineistonkeruu toteutettiin teemahaastatteluina syksyllä 2023. Teemahaastatteluihin osallistui yhdeksän naista. Tutkimukseen osallistuminen oli haastateltaville täysin vapaaehtoista ja tutkimus toteutettiin niin, että haastateltavien anonymiteetti säilyi koko tutkimuksen ajan. Aineiston analyysi toteutettiin aineistolähtöisesti sisällönanalyysillä teemoitellen. Opinnäytetyömme yhteistyötahona toimi Rikosuhripäivystys (RIKU).

Tutkimustuloksista nousi esille lähisuhdeväkivallan monimuotoisuus ja vakavuus. Lähisuhdeväkivalta on vaikuttanut moninaisesti jokaisen sitä kokeneen tai sitä käyttäneen naisen elämään. Tutkimustulostemme mukaan lähisuhdeväkivaltaa koettiin kaikissa ikäluokissa. Tulosten perusteella yleisimmät väkivallan muodot olivat henkinen, fyysinen ja seksuaalinen väkivalta. Näiden väkivallan muotojen lisäksi tuloksissa oli esillä taloudellinen ja uskonnollinen väkivalta sekä vainoaminen. Tuloksissa korostui, että väkivaltaisuudella on ollut suuria vaikutuksia naisten elämään. Lähisuhdeväkivallasta pystytään puhumaan avoimesti, vaikka lähisuhdeväkivalta onkin suuri tabu suomalaisessa yhteiskunnassa. Tuloksista korostui se, että kaikki haastattelemamme naiset, jotka olivat lähisuhdeväkivallan tekijöitä, olivat itse olleet aiemmin elämässään lähisuhdeväkivallan uhreja. Sekä uhrin että tekijän näkökulmat tuovat syvällistä ymmärrystä lähisuhdeväkivallan kokemuksiin ja seurauksiin.

¹ Asiasanat: lähisuhdeväkivalta, väkivalta, naiset, uhri, tekijä

SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Thesis abstract

Degree programme: Degree Programme in Social Services

Authors: Suvi Sippola and Jasmin Yli-Kaatiala

Title of thesis: Women's Experiences of Domestic Violence from the Perspective of the Perpetrator and the Victim

Supervisor: Mirva Siltakorpi

Year: 2023

Number of pages: 80

Number of appendices: 3

The aim of this thesis was to make domestic violence against women and committed by women more visible and easier to detect. The purpose of the thesis was to examine women's experiences of domestic violence from the perspective of the perpetrator and the victim. The target of the study was to find out what kind of experiences of domestic violence women have and what consequences domestic violence has had in women's lives.

The study was carried out as a qualitative study and its data collection was carried out as thematic interviews in the autumn of 2023. Nine women participated in the thematic interviews. Participation in the study was entirely voluntary for the interviewees and the study was conducted in such a way that the anonymity of the interviewees was maintained throughout the study. The analysis of the material was carried out using content analysis thematically. Our thesis partner was Victim Support Finland (RIKU/Rikosuhripäivystys).

The results of the study highlighted the diversity and severity of domestic violence. Domestic violence has affected the lives of every woman who has experienced or used it. According to our research results, domestic violence was experienced in all age groups. Based on the results, the most common forms of violence were mental, physical, and sexual violence. In addition to these forms of violence, the results included economic and religious violence as well as persecution. The results highlighted that violence has had a major impact on women's lives. It is possible to talk openly about domestic violence, even though domestic violence is a big taboo in Finnish society. The results highlighted the fact that all the women we interviewed who were perpetrators of domestic violence had themselves been victims of domestic violence earlier in their lives. Both the victim's and the perpetrator's perspectives bring an in-depth understanding of the experiences and consequences of domestic violence.

¹ Keywords: domestic violence, violence, women, victim, perpetrator

SISÄLTÖ

Opinnäytetyön tiivistelmä	2
Thesis abstract	3
SISÄLTÖ.....	4
Kuva-, kuvio- ja taulukkuuettelo	6
1 JOHDANTO	7
2 OPINNÄYTETYÖN LÄHTÖKOHDAT	9
2.1 Aiheen valinta.....	9
2.2 Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoite.....	10
2.3 Yhteistyötahon esittely	12
2.4 Aiemmat tutkimukset.....	13
3 LÄHISUHDEVÄKIVALTA	16
3.1 Lähisuhdeväkivallan määrittelyä.....	16
3.2 Lähisuhdeväkivallan esiintyminen	17
3.3 Lähisuhdeväkivallan seuraukset.....	19
3.4 Väkivallan eri muodot.....	20
4 LÄHISUHDEVÄKIVALTA ERI NÄKÖKULMISTA.....	24
4.1 Uhrin asema	24
4.2 Tekijän asema	26
4.3 Lähisuhdeväkivalta naisen näkökulmasta.....	28
5 SOSIAALIALAN TYÖ JA AUTTAVAT TAHOT	31
5.1 Sosiaalityö	31
5.2 Sosionomin rooli.....	32
5.3 Auttavat tahot	33
6 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	35
6.1 Tutkimusprosessi	35
6.2 Laadullinen tutkimus	37
6.3 Teemahaastattelu.....	38
6.4 Aineiston analysointi	39
6.5 Tutkimuksen eettisyys.....	41

6.6	Reliabiliteetti ja validiteetti	42
7	TUTKIMUKSEN TULOKSET	45
7.1	Lähisuhdeväkivallan uhrin ja tekijät	45
7.2	Lähisuhdeväkivallan kokemukset ja väkivallan muodot.....	46
7.3	Väkivallan kesto, toistuvuus ja muutos.....	52
7.4	Uhrin ja tekijän asemaan havahtuminen	55
7.5	Lähisuhdeväkivallan herättämät tunteet.....	56
7.6	Syiden ja perusteluiden hakeminen.....	58
7.7	Avun hakeminen.....	59
7.8	Lähisuhdeväkivallan seuraukset.....	61
7.9	Nykypäivän tilanne	64
8	JOHTOPÄÄTÖKSET	67
9	POHDINTA	72
	LÄHTEET.....	76
	LIITTEET	81

Kuva-, kuvio- ja taulukkoluetelo

Kuvio 1. Henkeen ja terveyteen kohdistuvat rikokset.	18
Kuvio 2. Yli 18-vuotiaat perhe- ja lähisuhdeväkivallan uhrit sukupuolen mukaan.	25
Kuvio 3. Lähisuhdeväkivallan kiertokulku.....	26
Kuvio 4. Opinnäytetyöprosessi.	37
Kuvio 5. Lähisuhdeväkivallan seuraukset.	70
Taulukko 1. Väkivallan eri muodot.....	23
Taulukko 2. Auttavat tahot.	34
Taulukko 3. Esimerkki alaluokkien muodostumisesta.	41

1 JOHDANTO

Opinnäytetyömme aiheena on naisten kokemuksia lähisuhdeväkivallasta tekijän ja uhrin näkökulmista. Lähisuhdeväkivaltaa tekijän näkökulmasta on tutkittu vähän, ja tämän vuoksi koimme aiheen mielenkiintoiseksi. Lähisuhdeväkivalta on niin maailmanlaajuinen ilmiö kuin vakava ongelma Suomessa (Niklander ym., 2019, s. 13). Naisten väkivaltaisuus on vaiettu aihe (Naisen väkivalta, i.a.-a). Opinnäytetyömme myötä haluamme tuoda julki tätä vaiettua aihetta. Koimme tärkeäksi päästä tarkastelemaan lähisuhdeväkivaltaa myös tekijän näkökulmasta, mikä auttaa ymmärtämään paremmin lähisuhdeväkivaltaa ilmiönä sekä tekijän ajatusmaailmaa ja sen taustalla olevia syitä. Lähisuhdeväkivallalla on kalliita seuraamuksia (Grönlund ym., 2020). Lähisuhdeväkivallalla on myös merkittäviä seurauksia yksilöiden, perheiden ja yhteisöjen arkeen ja hyvinvointiin.

Lähisuhdeväkivalta voi kohdistua kumppaniin, lapseen, sukulaiseen tai ystävään. Lähisuhdeväkivallasta erittäin haavoittavaa tekee se, että siinä tekijänä on läheinen ihminen. Voi olla vaikeaa ymmärtää, että joku niin läheinen ja tärkeä ihminen haluaisikin jollain tavalla satuttaa. Lähisuhdeväkivaltaa tapahtuu pitkälti ihmisten kodeissa ja sen vuoksi se ei aina tule viranomaisten tietoon (Nurmo, 2023, s. 114–115). Lähisuhdeväkivaltaan liittyy usein häpeää, salailua ja syyllisyyden tunteita. Tämä vaikeuttaa lähisuhdeväkivaltaan puuttumista ja siitä puhumista. Väkivalta ei välttämättä aina ole jatkuvaa ja siinä voi olla taukoja. Ei kannata ajatella väkivallan loppuneen, vaikka se ei olisikaan jatkuvaa. Lähisuhdeväkivallan uhrit saattavat toivoa, että heille läheisen ihmisen käytös muuttuisi ja kaikki olisikin hyvin. Lähisuhdeväkivalta kuitenkin harvoin ratkeaa itsestään ja sen vuoksi on tärkeää hakeutua avun piiriin.

Lähisuhdeväkivalta on monimuotoista eikä mitään väkivallan muotoa tule vähätellä. Opinnäytetyömme tuo esiin lähisuhdeväkivallan eri muotoja ja sitä, miten ne ilmenevät. Usein luullaan, että lähisuhdeväkivalta on vain fyysistä. Lähisuhdeväkivallan muotoja on paljon. Fyysisen lisäksi eri muotoja ovat esimerkiksi henkinen, seksuaalinen, taloudellinen ja uskonnollinen väkivalta (Nurmo, 2023, s. 115–117). Henkistä väkivaltaa on yleensä vaikein tunnistaa, sillä se voi olla hyvin salakavalaa ja alkaa asteittain. Väkivaltaisuuteen on helpompi hakea apua, jos väkivaltaisuuden ilmiö tunnistetaan.

Tutkimuksemme on kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus, johon aineisto on kerätty teemahaastatteluiden avulla. Haastatteluihin on osallistunut yhdeksän naista. Naiset olivat

joko lähisuhdeväkivallan uhreja, tekijöitä tai molempia. Haastateltaville naisille kerrottiin, että heillä on oikeus vetäytyä opinnäytetyöstä tai lopettaa haastattelu missä vaiheessa tahansa. Huolehdimme haastateltavien anonymiteetistä läpi opinnäytetyöprosessin. Lisäksi kerroimme haastateltaville henkilöille heidän anonymiteettinsä suojaamisesta. Aineisto on kerätty syksyllä 2023. Opinnäytetyömme alussa käsittelemme aiheen valintaa ja tutkimuskysymyksiä. Sen jälkeen kerromme aikaisemmista tutkimuksista, jonka jälkeen tulee teoriaosuus. Teoriassa käsittelemme lähisuhdeväkivaltaa ja siihen liittyvistä käsitteistä, väkivallan muotoja, uhrin ja tekijän rooleja sekä ammattilaisten näkökulmaa. Tätä seuraa tutkimuksen toteutus, jossa kuvailemme laadullisen tutkimuksen etenemistä, teemahaastatteluja ja tutkimuksen eettisiä periaatteita. Opinnäytetyömme lopussa esittelemme tutkimustulokset, johtopäätökset ja pohdintaosuudessa kuvailemme opinnäytetyön tekemisen kokemuksia.

Työn tarkoituksena oli luoda selkeä kokonaisuus aiheesta niin uhrien kuin tekijöidenkin näkökulmista. Opinnäytetyömme tavoitteena on luoda näkyvyyttä lähisuhdeväkivallan laajuudesta. Työn tavoitteena on myös tuoda esiin sosiaalialan roolia ja eri auttavia tahoja. Varhaisella ennakkoinnilla on tärkeä merkitys lähisuhdeväkivaltatapauksissa. Lähisuhdeväkivallan tunnistaminen on hankalaa ja usein se jää tunnistamatta ammattilaisiltakin (Grönlund ym., 2020).

2 OPINNÄYTETYÖN LÄHTÖKOHDAT

Tässä luvussa kerromme opinnäytetyön aiheesta, tarkoituksesta, tavoitteista ja tutkimuskysymyksistä. Esittelemme yhteistyötahomme ja perustelumme yhteistyötahon valintaa. Kerromme aiheemme rajauksesta ja siitä, miksi päädyimme tutkimaan sekä lähisuhdeväkivallan tekijöitä että uhreja. Lisäksi nostamme esiin aikaisempia tutkimuksia liittyen naisiin lähisuhdeväkivallan uhreina ja tekijöinä.

2.1 Aiheen valinta

Opinnäytetyömme aihe syntyi mielenkiinnosta lähisuhdeväkivaltaa kohtaan. Olimme harjoittelussa lapsiperhesosiaalityössä ja perhetyössä, jonka yhteydessä kävimme työhön liittyvän väkivaltakoulutuksen. Koulutuksen yhtenä järjestäjänä oli Rikosuhripäivystys ja aiheena oli lähisuhdeväkivalta ja väkivallan erilaiset muodot. Koulutuksen aikana hämmästyimme väkivaltateeman laajuudesta ja sen muodoista sekä jäimme pohtimaan sitä, kuinka usein naisen käyttämä lähisuhdeväkivalta jää piiloon. Lähisuhdeväkivalta on jatkuvasti pinnalla oleva aihe niin sosiaalisessa mediassa kuin sosiaaalialan ammattilaisten työkentälläkin. Lähisuhdeväkivaltaan liittyy monia erilaisia muotoja kuten fyysinen, henkinen ja seksuaalinen väkivalta (Nurmo, 2023, s. 115–116). Nykyään myös teknologia vaikuttaa väkivallan muotoihin, sillä erilaisten digitaalisten laitteiden ja sovellusten avulla on mahdollista kohdistaa toiseen digitaalista väkivaltaa (Naisjärjestöt yhteistyössä (Nytkis), i.a.). Lähisuhdeväkivalta on usein salakavalaa ja lisääntyy vähitellen ja voi saada myös uusia muotoja. Lähisuhdeväkivallan uhri ei välttämättä edes tajua, että häneen kohdistetaan väkivaltaa. Erityisesti henkinen väkivalta jää monesti helposti huomaamatta (Nurmo, 2023, s. 115).

Jokainen tietää, että lähisuhdeväkivaltaa tapahtuu, mutta kukaan ei juurikaan halua puhua siitä (Siltala, 2022, s. 157). Siltalan mukaan luultavasti moni ihmisistä kokee lähisuhdeväkivallasta puhumisen vaikeaksi ja vaivaannuttavaksi eikä ihme, sillä lähisuhdeväkivaltaa pidetään epämiellyttävänä ja ei-toivottuna ilmiönä. Suomalaisessa yhteiskunnassa lähisuhdeväkivalta on kuitenkin suuri ongelma eikä siitä vaikeneminen paranna tilannetta. Lähisuhdeväkivallan korkea levinneisyys Suomessa ei rajoitu tiettyihin ihmisryhmiin, sen sijaan lähisuhdeväkivaltaa voi kohdata kuka tahansa (Siltala, 2021, s. 19). Jopa 40 prosenttia suomalaisista on kohdannut joskus elämässään lähisuhdeväkivaltaa (Siltala, 2022, s. 157). Väkivalta siis vaikuttaa siis miljoonien suomalaisten elämään. Melkein

jokaisen ihmisen lähipiiristä löytyy joku ihminen, joka on kokenut lähisuhdeväkivaltaa. Erityisesti koronapandemian aikana sekä poliisi että turvakodit raportoivat lähisuhdeväkivallan lisääntymisestä (Siltala, 2022, s. 157).

Lähisuhdeväkivalta aiheuttaa merkittäviä haittoja yksilö- ja yhteiskuntatasolla (Siltala, 2022, s. 158). Siltala on havainnut naisiin kohdistuvan pääosin lähisuhdeväkivaltaa ja seksuaalista väkivaltaa, kun taas miehiin kohdistuu enemmän muuta väkivaltaa. Lähisuhdeväkivallan uhrien vointi saattaa heijastua masennusoireisiin, heikentyneeseen psykososiaaliseen hyvinvointiin ja heikompaan unenlaatuun. Lähisuhdeväkivallan uhreilla on mielenterveysongelmien lisäksi erilaisia somaattisia vaivoja. Terveyshaitat eivät ole ainoastaan fyysisestä väkivallasta johtuvia, vaan saattavat vaikuttaa merkittävästi mielenterveysongelmiin. Lähisuhdeväkivaltaan liittyy paljon ennakkoluuloja ja stereotyyppisiä ajatuksia (Siltala, 2022, s. 159). Väkivallan kaikki merkit eivät näy ulospäin fyysisinä vammoina, vaikka niin usein ajatellaan. Lähisuhdeväkivallasta aiheutuu terveys- ja kustannushaittoja, jonka vuoksi lähisuhdeväkivaltaan tulisi puuttua voimakkaammin yhteiskunnan, instituutioiden sekä yksittäisten henkilöiden tasolla.

2.2 Opinnäytetyön tarkoitus ja tavoite

Opinnäytetyömme tarkoituksena on tutkia sekä naisiin kohdistuvaa että naisten toteuttamaa lähisuhdeväkivaltaa. Opinnäytetyömme tutkimuksen kohteena ovat yli 18-vuotiaat naiset, jotka ovat kokeneet lähisuhdeväkivaltaa tai toteuttaneet sitä itse. Lähisuhdeväkivallasta puhuttaessa monesti nostetaan esille ainoastaan uhrin näkökulma ja uhrille suunnatut tukipalvelut. Erityisesti viime vuosina sosiaalisessa mediassa on näkynyt todella paljon lähisuhdeväkivallan uhrien päivityksiä liittyen heihin kohdistuneesta väkivallasta. Meitä kiinnostaa lähestyä aihetta myös lähisuhdeväkivallan tekijän näkökulmasta. Törrönen (2009, s. 28) nostaa esille myös naisten väkivaltaisuuden, vaikka siitä puhutaankin paljon vähemmän. Monesti julkisuudessa oletetaan, että nainen on väkivallan uhri, vaikka tilanne ei aina ole niin.

Tavoitteenamme on saada naisiin kohdistuvaa ja naisten tekemää lähisuhdeväkivaltaa näkyvämmäksi ja helpommin havaittavammaksi. On tärkeää tunnistaa lähisuhdeväkivallan merkkejä sekä tekijän että uhrin näkökulmasta. Täten myös sosiaalialan ammattilaiset osaavat ohjata sekä lähisuhdeväkivallan tekijöitä että uhreja oikeisiin palveluihin. Haluamme

saada naisten äänen kuuluviin niin lähisuhdeväkivallan tekijöinä kuin uhreina.

Lähisuhdeväkivaltaan liittyy erilaisia käsityksiä, joita haluamme murtaa. Moni saattaa ajatella lähisuhdeväkivallan olevan aina fyysistä väkivaltaa, vaikka ei asia näin olekaan. Usein lähisuhdeväkivallan tekijänä pidetään automaattisesti kumppania, vaikka lähisuhdeväkivaltaa voi toteuttaa kuka tahansa uhrille läheinen ihminen. Lähisuhdeväkivaltaa voi toteuttaa esimerkiksi kumppani, lähisukulainen, lapsi tai muu läheinen (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (THL), 2022a). Lähisuhdeväkivalta voidaan jakaa perhe-, parisuhde- ja seurusteluväkivaltaan (Siukola, 2014, s. 10).

Lähisuhdeväkivalta on usein toistuvaa ja jaksottaista (Nipuli, 2019, s. 14). Tämän vuoksi väkivallan uhreilla on usein suuri kynnys avun hakemiseen ja uhrin turvautuvat viranomaisiin vasta, kun väkivalta on jatkunut pitkään. Lähisuhdeväkivalta koskettaa eniten naisia ja lapsia, ja suurin osa lähisuhdeväkivallan tekijöistä on miehiä (Siltala, 2022, s. 157). Siltala jatkaa kuitenkin myös naisten käyttävän väkivaltaa eikä miesuhreja tule jättää huomioimatta. Lähisuhdeväkivaltaan liittyy lukuisia terveyshaittoja kuten fyysiset vammat, itsetuhoisuus, ahdistus, vakavat mielenterveysongelmat ja masennus. Lähisuhdeväkivallan uhrien arvioidaan käyttävän terveydenhuollon palveluita 25–100 prosenttia enemmän kuin muiden ihmisten. Lähisuhdeväkivalta aiheuttaa valtavaa kuormitusta terveydenhuollolle ja sen vuoksi lähisuhdeväkivallan ennaltaehkäisy on keskeistä. Sekä uhreilla että tekijöillä voi olla korkea kynnys hakea tarvitsevaansa apua ja onkin ratkaisevaa, että he saavat tarvitsevaansa apua. Maailman terveysjärjestö WHO ja Yhdistyneet kansakunnat ovat nostaneet esille, että lähisuhdeväkivaltaan tulisi puuttua voimakkaammin terveydenhuollon palveluissa, sillä valitettava totuus on se, että valtaosa terveystalvueluista käyttävistä lähisuhdeväkivallan uhreista jää tunnistamatta.

Opinnäytetyömme tutkimuskysymykset ovat:

- Millaisia lähisuhdeväkivallan kokemuksia naisilla on?
- Millaisia seurauksia lähisuhdeväkivallalla on ollut naisten elämässä?

Tutkimuskysymysten avulla haluamme selvittää, millaisia lähisuhdeväkivallan kokemuksia naisilla on sekä millaisia seurauksia lähisuhdeväkivallalla on ollut naisten elämässä. Tutkimuskysymykset sopivat sekä uhrin että tekijän näkökulmaan. Teemahaastattelun runko pohjautuu näihin kahteen tutkimuskysymykseen. Teemahaastattelun tavoitteena on saada naisten ääni kuuluviin omien kokemuksien kautta. Lähisuhdeväkivalta vaikuttaa laajasti

henkilöiden elämään sen tapahtuessa sekä sen loputtua. Tämän vuoksi haluamme tarkastella lähisuhdeväkivaltaa kokemusten ja seurauksien näkökulmista.

2.3 Yhteistyötahon esittely

Opinnäytetyömme yhteistyökumppanina toimii Rikosuhripäivystys eli Riku. Rikulla on 31 toimipistettä ympäri Suomea. Rikun työntekijät kohtaavat työssään paljon lähisuhdeväkivallan uhreja, minkä vuoksi Riku on ajankohtainen ja opinnäytetyömme aiheeseen sopiva yhteistyötaho. Rikuun voi olla yhteydessä sellaisissa tapauksissa, jos on joutunut rikoksen kohteeksi tai todistajaksi (Rikosuhripäivystys (RIKU), i.a.). Riku tuottaa tukipalveluita rikoksen uhriksi joutuneille, heidän läheisille ja todistajan asemassa oleville. Riku toimii uhrin puolestapuhujana, tulkitsee uhrin tarpeita ja auttaa uhria toimimaan oikeuksiensa mukaan. Rikun palvelut ovat maksuttomia ja luottamuksellisia sekä palvelut ovat saatavissa yhdenvertaisesti kaikille uhrin asemassa oleville.

Rikun toiminta perustuu vapaaehtoistyöhön (RIKU, i.a.). Palvelut tuotetaan puhelin- ja verkkopalveluina ja henkilökohtaisina palveluina 31 eri toimipisteessä ympäri Suomea. Rikulla on myös seitsemän aluetoimistoa ympäri Suomea. Riku on toiminut vuodesta 1994 lähtien. Rikun toimintaa toteuttaa seitsemän eri tahoa, joita ovat: Suomen punainen risti, Ensi- ja turvakotien liitto, MIELI Suomen mielenterveys, Mannerheimin lastensuojeluliitto, Suomen Setlementtiliitto ja Kirkkohallitus. Rikun toimintaa koordinoi MIELI eli Suomen mielenterveys ry. Riku kuuluu Victim Support Europeen (VSE), joka on eurooppalainen rikosuhriyön kattojärjestö. Rikun johtokunnassa on edustusta Kirkkohallituksesta ja kaikista toteuttajajärjestöistä. Jäseniä on laajasti eri toimijoista, kuten sosiaali- ja terveysministeriöstä, poliisihallituksesta ja oikeusministeriöstä. Rikun toimintaa rahoittaa oikeusministeriö ja Sosiaali- ja terveysjärjestön avustuskeskus STEA.

Rikun arvoihin kuuluu yhdenvertaisuus, luotettavuus, vastuullisuus, asiakaslähtöisyys ja välittämisen kulttuurin edistys yhteisössä (RIKU, i.a.). Yhdenvertaisuutta tukee Rikun yhdenvertaisuussuunnitelma. Rikun toimintaperiaatteisiin kuuluu uhrin itsemääräämisoikeuden kunnioittaminen, vaitiolovelvollisuuden huomioiminen ja tasapuolinen kohtelu. Rikun asiakaskunta on kasvanut tasaiseen tahtiin. Asiakkaita on ollut vuonna 2022, 28 300, joista 76 % on ollut naisia ja 24 % miehiä.

2.4 Aiemmat tutkimukset

Nainen lähisuhdeväkivallan tekijänä on vähän puhuttu aihe ja myös osaltaan tabu Suomessa. Emmi Lattu on kirjoittanut vuonna 2016 akateemisen väitöskirjan naisten tekemästä väkivallasta. Lattu (2016, s.15–16) on tutkinut täysi-ikäisten naisten käyttämää fyysistä väkivaltaa. Väitöskirja pohjautuu naisten omiin kertomuksiin heidän käyttämästään väkivallasta. Lattu on huomannut naisten väkivallan ja naisten väkivaltaisuuden olleen aiempaa enemmän esillä julkisessa keskustelussa. Naisten tekemän väkivallan tutkiminen on ollut keskeistä, sillä naisten väkivaltaisuutta ei ole tutkittu paljoa. Tämän väitöskirjan tarkoituksena on saada aikaiseksi keskustelua naisten tekemästä väkivallasta ja väkivaltaisuudesta. Latun (2016, s. 212–216) väitöskirjaan osallistuneet naiset olivat vankeja, jotka olivat tuomittu väkivaltarikoksesta tai perheneuvolan asiakkaita. Tutkimuksessa on 32 eri naisen kokemuksia väkivaltaisuudesta. Väitöskirjassa 26 naisista oli käyttänyt fyysistä väkivaltaa puolisoansa kohtaan ja 11 naista oli kohdistanut fyysistä väkivaltaa lapsiin. Tutkimukseen osallistuneet naiset olivat myös käyttäneet väkivaltaa muihin tuttuihin ja tuntemattomiin.

Latun (2016, s. 212–216) väitöskirjassa käy ilmi, että parisuhteissa tapahtuva väkivalta oli yhteydessä itsepuolustukseen ja naisen aiheuttamaan oma-aloitteiseen väkivaltaan, joka ei kumminkaan ollut kytköksissä miehen väkivaltaan. Lapsiin kohdistuvaa väkivaltaa selitellään muun muassa kasvatukseen kuuluvana ratkaisukeinona, jos lapsi oli itkuinen. Väkivaltaan johtaneita oikeuttamistapoina saatettiin pitää myös päihteiden käyttöä, lyhytpinnaisuutta, erilaisia sairauksia ja mustasukkaisuutta. Väitöskirjassa osa tekijöistä koki teon olevan yksittäinen teko, jonka vuoksi ei kokenut avun hakemista ajankohtaisena. Ensimmäinen askel on myöntää tekonsa ja ottaa siitä vastuu. Osa tekijöistä oli hakenut apua erilaisilta ammattiauttajilta. Usein apua oli haettu muihin ongelmiin kuin väkivaltaisuuteen. Apua oli haettu esimerkiksi päihteiden käyttöön. Joidenkin avunhakemisprosessi oli epäonnistunut, kun he eivät olleet saaneet tarvitsemaansa apua. Lapsiaan pahoinpitelevien äitien oli vaikea kääntyä ammattiauttajien puoleen, koska he pelkäsivät lastensa huostaanottoa.

Ensi- ja turvakotien liitto on kirjoittanut vuonna 2019 tehneensä ehkäisevää työtä perhe- ja lähisuhdeväkivallan puolesta jo 40 vuotta (Särkelä, 2019). Ensi- ja turvakotien liitto haluaa auttaa väkivallan kohteeksi joutuneita sekä väkivallan tekijöitä. Väkivallan kierteen katkaisemista auttaa myös väkivallan tekijöiden auttaminen. Ensi- ja turvakotien liitto on toteuttanut vuosina 2004–2009 Vaiettu naiseus -projektin, jossa nostettiin esille naisia

väkivallan käyttäjinä. Projektissa haluttiin nostaa esille se, että myös naiset lyövät. Tätä projektia pidetään esimerkkinä tabujen rikkomisesta, sillä aiemmin naisten väkivaltaisuutta ei ole juurikaan nostettu esille suomalaisessa yhteiskunnassa.

Naisiin kohdistuvaa lähisuhdeväkivaltaa on tutkittu jonkin verran. Esimerkiksi Tuuli Kellman on tutkinut vuonna 2020 opinnäytetyössään naisiin kohdistuvaa lähisuhdeväkivaltaa ja Rikosuhripäivystystä (Kellman, 2020). Kellman on halunnut kartoittaa naisten kokemuksia lähisuhdeväkivallasta ja Rikosuhripäivystyksen käytön yleisyyttä. Kellmanin mielenkiinto opinnäytetyöhön on herännyt, kun EU:n perusoikeusvirasto on tutkinut suomalaisten väkivaltaisuuden määrää. Tutkimuksen mukaan noin joka kolmas nainen kokee elämänsä aikana lähisuhdeväkivaltaa Suomessa. Kellman on halunnut tarkastella lähisuhdeväkivaltaa erillisenä muusta väkivallasta, sillä se on yleensä rikoksena, kokemuksena ja väkivallan muotona erityinen. Tutkimuksen tuloksissa oli samankaltaisuuksia aiempien lähisuhdeväkivallasta tehtyjen tutkimusten kanssa. Tutkimus osoitti, että fyysinen ja psyykinen väkivalta olivat yleisimmät väkivallan muodot ja tekijänä oli useimmiten nykyinen tai entinen puoliso tai seurustelukumppani.

Haapakangas ym. (2022) ovat tutkineet vuonna artikkelissaan sitä, lisääntyikö lähisuhdeväkivalta korona-aikana. Lähisuhdeväkivallan ei huomattu erityisesti lisääntyneen ensimmäisenä koronavuonna. Lähisuhdeväkivallan uhreista suurin osa oli naisia kuten aiemminkin. Lähisuhdeväkivallan on todettu olevan merkittävä ongelma yhteiskunnassa. Lähisuhdeväkivalta on sukupuolistunutta ja vaikuttaa laajasti väkivallan uhreihin sekä yhteiskuntaan.

Pietiläinen ym. (2022, s. 4–6) ovat tutkineet vuonna 2021 parisuhdeväkivallan kokemuksia Suomessa. Tutkimuksen tarkoituksena on ollut selvittää naisten kokeman lähisuhdeväkivallan yleisyyttä ja vaikutuksia. Tutkimus perustuvat Tilastokeskuksen toteuttamaan tutkimukseen: Sukupuolistunut väkivalta ja lähisuhdeväkivalta Suomessa 2021. Tutkimuksessa on huomattu, että kolmannes naisista ja vajaa viidennes miehistä on kokenut parisuhteessaan joko fyysistä tai seksuaalista väkivaltaa. Henkinen väkivalta on todella yleistä, sitä kohtaa 49 % naisista ja 42 % miehistä, josta suurin osa on vähättelyä. Naiset kohtaavat myös miehiä enemmän seksuaalista väkivallan uhkaa. Parisuhteessa tapahtuva väkivalta on usein toistuvaa ja vakavaa ja aiheuttaa pitkäaikaisia seurauksia. Viimeisen viiden vuoden aikana väkivaltaa ovat eniten kokeneet alle 35-vuotiaat naiset. Naiset puhuvat väkivallasta miehiä enemmän. Naiset ovat tietoisia eri tukipalveluista, mutta siitä huolimatta

saattavat olla hakeutumatta esimerkiksi turvakotiin, vaikka heillä olisi tarve. Tutkimuksen tuloksista pystyy päättelemään, kuinka yleistä lähisuhdeväkivalta on ja millaisia tuntemuksia se aiheuttaa. Olisi tärkeää rikkoa lähisuhdeväkivallan aiheuttamaa häpeää ja epävarmuutta, joka usein on este avun hakemiselle.

Aiempien tutkimusten perusteella lähisuhdeväkivalta on monimutkainen ja laaja ilmiö. Lähisuhdeväkivallasta puhumista ei koeta helpoksi. Nykyään yhteiskunnassa myös naisten väkivaltaisuutta halutaan nostaa enemmän esille. Naisten tekemän väkivallan tutkiminen koetaan keskeiseksi, sillä sitä ei ole tutkittu paljoa. Useammassa tutkimuksessa nostetaan esille se, että noin joka kolmas nainen on kokenut parisuhteessaan joko fyysistä tai seksuaalista väkivaltaa. Monessa tutkimuksessa huomattiin, että lähisuhdeväkivalta kohdistuu usein naisiin ja esimerkiksi koronavuonna 2020 suurin osa lähisuhdeväkivallan uhreista oli naisia. Lähisuhdeväkivalta koetaan sukupuolittuneeksi, sillä naisten ja miesten väkivaltakäyttäytymisessä on eroja. Aiempien tutkimusten tarkastelu auttaa hahmottamaan paremmin lähisuhdeväkivaltailmiön laajuutta ja monipuolisuutta. Aiempien tutkimusten tarkastelu auttaa meitä pohtimaan kriittisemmin opinnäytetyömme tuloksia.

3 LÄHISUHDEVÄKIVALTA

Seuraavassa kappaleessa avaamme tarkemmin lähisuhdeväkivallan käsitettä ja sen jakautumista perhe-, parisuhde- ja seurusteluväkivaltaan. Lisäksi kerromme lähisuhdeväkivallan esiintymisestä ja seurauksista. Käymme myös läpi keskeisimmät väkivallan muodot, joita ovat esimerkiksi fyysinen, henkinen ja seksuaalinen väkivalta.

3.1 Lähisuhdeväkivallan määrittelyä

Lähisuhdeväkivallalla tarkoitetaan väkivaltaa, jossa tekijä ja uhri ovat tai ovat olleet keskenään läheisessä suhteessa (THL, 2022a). Lähisuhdeväkivalta voi kohdistua henkilön nykyiseen tai entiseen kumppaniin, lähisukulaiseen, lapseen tai muuhun läheiseen. Monesti lähisuhdeväkivallalla on vaikutuksia uhrin koko lähipiiriin. Lähisuhdeväkivalta voidaan jakaa perhe-, parisuhde- ja seurusteluväkivaltaan. Sariolan ym. (2021) mukaan perheväkivallalla tarkoitetaan perheen sisäistä väkivaltaa, joka kohdistuu yhteen tai useampaan perheenjäseneseen. Suomessa perheen sisäinen väkivalta on kriminalisoitu ja syytteen alainen rikos. Parisuhdeväkivalta tarkoittaa parisuhteessa tapahtuvaa väkivaltaa (THL, 2022a). Parisuhdeväkivalta on uhrille poikkeuksellinen haavoittavaa, sillä se tapahtuu intiimissä suhteessa. Parisuhdeväkivallasta on vaikea irtaantua ja yleensä ajan kuluessa väkivalta muuttuu rajummaksi ja vakavammaksi. Seurusteluväkivalta tarkoittaa nuorten parisuhteissa esiintyvää väkivaltaa. Nuorella on keskeneräiset emotionaaliset ja kognitiiviset taidot, minkä vuoksi nuori ei välttämättä hahmota, millainen hyvä ja toivottava parisuhde on.

Kytölä (2021, s. 14) korostaa lähisuhdeväkivallan olevan maailmanlaajuinen ongelma ja se voi koskettaa ketä tahansa ihmistä missä tahansa yhteisluokassa, ikäryhmissä ja kulttuureissa, missä vaiheessa elämää tahansa. Jokaisen ihmisen lähipiiristä löytyy todennäköisesti lähisuhdeväkivaltaa kokenut ihminen. Lähisuhdeväkivallan uhrit kokevat monesti tilanteen häpeällisenä, jonka vuoksi uhrien on vaikeaa hakea apua ja kertoa omasta tilanteestaan (Kytölä, s. 14–17). Lähisuhdeväkivallan tekijä on yleensä läheinen ja luotettava ihminen, jolta ei osaisi tällaista käytöstä edes odottaa. Lähisuhdeväkivallan kokeminen on yleensä yllättävää ja aiheuttaa useimmiten kriisitilanteen elämässä. Huonona puolena lähisuhdeväkivallassa on se, että väkivallan pitkittyessä vuosien aikana, siitä tulee helposti osa arkea ja tilanteesta puhuminen ja poislähteminen vaikeutuu.

Lähisuhdeväkivalta on rikos, mutta sen lisäksi se on vallan väärinkäyttöä, sillä lähisuhdeväkivallan uhri luottaa läheiseen ihmiseensä (Healey, 2014, s. 1). Vallan avulla pystyy kontrolloimaan, nujertamaan ja rankaisemaan toista (Simula, 2020, s. 15). Hän jatkaa, että lähisuhdeväkivaltaan liittyy toisen tahallinen kontrollointi ja vahingoittaminen. Väkivaltaisessa tilanteessa pelko on voimakkaasti läsnä toisin kuin tavallisessa riitelyssä. Lähisuhdeväkivaltaan liittyy erilaisia muotoja, kuten fyysinen, henkinen, seksuaalinen ja uskonnollinen väkivalta. Lähisuhdeväkivalta on usein salakavalaa ja lisääntyy vähitellen ja voi saada myös uusia muotoja. Väkivallan uhri ei välttämättä edes tajua, että häneen kohdistetaan väkivaltaa. Erityisesti henkinen väkivalta jää helposti huomaamatta.

Lähisuhdeväkivaltaan liittyy erilaisia riskejä lisääviä tekijöitä (THL, 2022a). Näitä ovat esimerkiksi raskaana olevat ja pienten lasten äidit, pikkulapsiperheet ja vanhemmuuteen kohdistuvat paineet. Raskaana olevat naiset ja pienten lasten äidit kuuluvat erityiseen riskiryhmään joutua parisuhdeväkivallan kohteeksi. Neuvoloissa tehdään väkivaltaan liittyvää seulontaa ja pyritään tunnistamaan nuoriin perheisiin kohdistuvaa väkivaltaa. Vanhemmuuteen kohdistuu erilaisia paineita ja ajoittain vanhempien voimavarat voivat olla vähissä. Toisinaan vanhemmat pyrkivät piilottamaan vaikeilta tuntuvia tunteita ja ajatuksia. Pikkulapsiperheissä väkivaltaa lisääviä tekijöitä voivat olla velvollisuuksien lisääntyminen ja yövalvomiset. Parisuhdetta voi kuormittaa myös esimerkiksi työttömyys, työelämä, taloudelliset vaikeudet ja sairastuminen.

3.2 Lähisuhdeväkivallan esiintyminen

Nainen on usein lähisuhdeväkivallan uhrina (Grönlund ym., 2020). WHO:n ja YK:n tasa-arvojärjestö UN Womenin mukaan joka kolmas nainen on kokenut maailman laajuisesti väkivaltaa, fyysistä tai seksuaalista väkivaltaa kumppanin puolelta. Ensi- ja turvakotien liiton mukaan Suomessa joutuu vuosittain noin 900 000 naista lähisuhdeväkivallan uhriksi, etenkin pienten lasten äidit ja raskaana olevat ovat suuremmassa riskissä (Grönlund ym., 2020). Lapsiperheet kohtaavat yllättävän paljon arkea rasittavia tekijöitä kuten yövalvomisia. Mikäli tunteiden ilmaisussa ja hallinnassa on vaikeuksia vanhemmilla, se voi johtaa väkivaltaiseen käyttäytymiseen. Lähisuhdeväkivalta on iso riski lapselle: joka kolmas lapsista joutuu itse väkivallan uhriksi tai näkemään vanhempiensa välistä väkivaltaa. Vanhemmuuteen voi liittyä myös suorituspainetta, jonka seurauksena voimavarat voi olla koetuksella. Väkivaltaa käyttävällä on usein tarve hallita ja kontrolloida omaa sekä muiden läheistensä elämää.

Naisten väkivaltarikollisuus on ollut nousujohteista vuodesta 2010 (Sutela ym., 2022). Joka kymmenes naisista syyllistyy tekijänä henkirikoksiin, kun taas uhreista naisten osuus on noin kolmannes. Vuonna 2020 Tilastokeskuksen rikostilastojen mukaan viranomaisten tietoon tuli noin 36 000 henkeen ja terveyteen kohdistuvaa rikosta (Sutela ym., 2022). Sutela ym. jatkaa, että tämä on noin 7 % kaikista tehdyistä rikoksista, joita on ollut noin 543 000. Vuonna 2020 on ollut 26 600 henkeen ja terveyteen kohdistuvaa rikosta, joista naisia on ollut uhreina 5100, lähes viidennes (19 %). Naisten osuus väkivallan tekijänä on ollut kasvussa viime vuosina.

Kuvio 1. Henkeen ja terveyteen kohdistuvat rikokset (mukaillen Sutela ym., 2022).

Lähisuhdeväkivallan uhreina miehiä on ollut vuonna 2020 noin 1200 ja naisia noin 5100, tapauksissa (kuvio 1), joissa on ollut tekijänä vastakkaisen sukupuolen edustaja (Sutela ym. 2022). Henkirikollisuuteen syyllistyy Suomessa työelämän ulkopuolella olevat, heikosti koulutetut ja alkoholisoituneet. Nainen on ollut tekijänä 12 % henkirikoksista vuosina 2010–2018, vuoden 2020 henkirikoksen mukaan. Henkirikoksen tekovälineenä naisilla on useimmin käytössä teräase ja miehillä ampuma-ase. Teini-iässä naisten ja miesten rikoskäyttäytyminen on samankaltaista. Teini-ian jälkeen sukupuolten väliset erot lisääntyvät. Nuoret tekevät rikoksen yleensä ryhmässä. Nuorten väkivaltarikollisuudelle on ominaista päihtyneisyys ja ryhmäluonne. Nykypäivänä nuorten rikollisuus on muuttunut väkivaltaisemmaksi (Poliisi, 2022a).

Väkivalta on tarttuvaa ja periytyvää, sillä ihminen on herkkä vaistoamaan vaara- ja uhkatilanteita (Myllyviita, 2023, s. 235–236). Ihmisen sisäinen uhkajärjestelmä päättää, pakeneeko, taisteleeko vai jäätyykö ihminen vaaran ja uhan ollessa läsnä. Tässä kohti ihmisen koolla on todettu olevan merkitystä, sillä todennäköisesti fyysisesti isompi yksilö päättää taistella, kun taas pienemmän kokoinen yksilö yrittää paeta. Lapsilla ei ole samanlaisia valmiuksia taistella kuin aikuisilla, joten he eivät todennäköisesti pysty pakenemaan tilanteesta. Fyysinen väkivalta aiheuttaa kipua ja henkinen väkivalta pelkoa, jotka lisäävät uhrin aggressiivisuutta. Väkivalta siis siirtyy sukupolvilta toisille mallioppimisen kautta. Perheessä, jossa edes yksi ihminen käyttää jotakin väkivallan muodoista, on todennäköistä, että toinenkin perheenjäsen alkaa käyttämään väkivaltaa. Henkinen väkivalta on erittäin haitallista, erityisesti lapsuudessa. Henkinen väkivalta opettaa, että muiden ihmisten tunteista ei tarvitse välittää. Helposti väkivaltaa kokenut ihminen oikeuttaa itselleen väkivallan käytön sen vuoksi, että häntä itseään kohtaan on käytetty väkivaltaa.

3.3 Lähisuhdeväkivallan seuraukset

Lähisuhdeväkivallan seuraukset voivat vaikuttaa pitkälle elämään. Väkivallan muodot ovat moninaisia (taulukko 1) ja niiden seuraukset näkyvät elämässä eri tavalla (Poliisi, 2020). Usein väkivallan eri muodot myös yhdistyvät, jolloin sama henkilö joutuu monien väkivaltaisten tekojen kohteeksi. Lähisuhdeväkivaltaa pystytään torjumaan, jos rikoksen uhri ymmärtää tilanteensa ja hän uskaltaa hakea apua. Keskeistä on saada myös väkivallan tekijä ymmärtämään oman toimintansa väärä ja tekijä avun piiriin (Poliisi, 2020). Väkivaltaisuus periytyy usein omasta lapsuudesta ja jatkuu aikuisuudessa väkivallan kierteenä. Lähisuhdeväkivalta jää toisinaan piiloon ja tulee poliisin tietoon vasta kun se on jatkunut pidemmän aikaa. Pelko ja traumatisoituminen voi vaikeuttaa väkivaltaisesta suhteesta lähtemistä.

Lähisuhdeväkivallalla on lukuisia erilaisia seurauksia (THL, 2022a). Lapsuusaikana haitallisia kokemuksia voivat olla altistuminen vanhempien väliselle väkivallalle, vanhempien päihdeongelmat ja eroriidat. Fyysisiä vammoja ovat esimerkiksi mustelmat, palovammat, naarmut ja hiertymät. Psykkiset eli tunne-elämään ja käyttäytymiseen liittyvät ongelmat ovat esimerkiksi masennus, syömis- ja unihäiriöt sekä ahdistuneisuus. Lähisuhdeväkivalta voi vaikuttaa syvästi uhrien mielenterveyteen ja lisätä masennuksen, ahdistuneisuuden ja muiden mielenterveysongelmien riskiä (World Health Organization, 2022). Usein väkivallan ja

mielenterveyden kriittistä ja usein tuhoisaa yhteyttä laiminlyödyään. Seksuaaliterveyteen liittyviä seurauksia ovat esimerkiksi ei-toivottu raskaus, sukupuolitaudit ja muut vaikutukset seksuaalielämään. Muita pitkäaikaisia seurauksia voivat olla pelkotilat, paniikkihäiriö, toksinen stressi ja posttraumaattinen stressihäiriö.

Lähisuhdeväkivalta uhkaa suomalaisten kansanterveyttä ja taloutta, sillä lähisuhdeväkivallan seuraamukset ovat kalliita (Grönlund ym., 2020). Grönlund ym. jatkavat, että erityisesti vuonna 2020 koronaepidemian aikana lähisuhdeväkivaltaa koskevat ilmoitukset nousivat huomattavasti. Ensi- ja turvakotien liiton mukaan lähisuhdeväkivaltaan liittyvät kustannukset ovat esimerkiksi keskisuudessa noin 60 000 asukkaan kaupungissa yli 100 000 euroa kuukaudessa (Grönlund ym., 2020). Maailmanlaajuisella tasolla lähisuhdeväkivaltaan liittyvien kustannusten on arvioitu olevan jopa 1,3 biljoonaa euroa vuodessa.

Lähisuhdeväkivaltaan liittyvien kustannusten pienentämiseksi onkin keskeistä, että kunnat tekevät ennaltaehkäisevää työtä ja puuttuvat varhaisessa vaiheessa lähisuhdeväkivaltaan.

Lähisuhdeväkivallasta aiheutuu paljon erilaisia haittavaikutuksia sosiaali-, terveys- ja oikeudellisissa palveluissa (Siltala ym., 2023, s. 10). Lähisuhdeväkivallalla on pitkäkestoisia seurauksia ja uhri voi tarvita lukuisia eri tukipalveluita usean vuoden ajan. Pelkästään naisiin kohdistuneesta fyysisestä väkivallasta aiheutuu vuodessa 150 miljoonaa euroa kustannuksia (Valtioneuvosto, 2022). Terveystenhuollon kokonaiskustannukset ovat tätäkin suuremmat ja lisäksi kustannuksia aiheutuu sosiaali- ja oikeuspalveluille. Lähisuhdeväkivaltaa pyritään ennaltaehkäisemään ja siihen yritetään puuttua tehokkaasti. Kunnilla ja hyvinvointialueilla on keskeinen rooli lähisuhdeväkivallan ennaltaehkäisyssä. Kuntien ja hyvinvointialueiden tulisi ottaa käyttöön toimiviksi todettuja työtapoja ja palvelukokonaisuuksia. Tällaisia työtapoja on esimerkiksi puheeksi ottaminen, kartoittaminen ja riskiarviointi.

3.4 Väkivallan eri muodot

Seksuaalisella väkivallalla tarkoitetaan henkilön seksuaalisen koskemattomuuden ja itsemääräämisoikeuden tahallista loukkaamista (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos (THL), 2022b). Seksuaalinen väkivalta ja seksuaaliväkivalta ovat termeinä toistensa synonyymeja. Seksuaalinen väkivalta on traumatisoivaa, sillä siinä rikotaan henkilön turvallisuuden tunne ja luottamus. Tavallisesti seksissä teot pohjautuvat vapaaehtoisuuteen ja mielihyvän tuottamiseen, sen sijaan seksuaalisen väkivallan teot aiheuttavat pelkoa ja toimivat vallan- ja

voimankäytön välineenä. Seksuaalinen väkivalta aiheuttaa usein syyllisyyttä ja häpeää ja siksi ei aina uskalleta hakea apua. Miehet käyttävät naisia useammin seksuaalista väkivaltaa (Bewley, ym., 2014, s. 10).

Taloudellisella väkivallalla tarkoitetaan tilannetta, jossa tekijä riistää, hallitsee tai turmelee toisen taloudellisia resursseja (Taloudellinen väkivalta, i.a.). Tekijän tavoitteena on heikentää uhrin taloudellista itsenäisyyttä tai hyötyä siitä itse taloudellisesti. Taloudellista väkivaltaa on esimerkiksi itsenäisen rahankäytön estäminen, taloudellisella väkivallalla uhkailu ja pakottaminen omien rahojen antamiseen toisen käyttöön. Taloudellisessa väkivallassa tekijä loukkaa toisen taloudellista itsemääräämisoikeutta. Taloudellinen väkivalta on tuntemattomampi kuin muut väkivallan muodot ja se ilmenee usein parisuhteessa (Pollari, 2022, s. 196).

Henkinen väkivalta on esimerkiksi alistamista, arvostelua, nimittelyä, haukkumista ja kontrollointia (Ensi- ja turvakotien liitto, i.a.-a). Henkinen väkivalta voi näyttäytyä julkisena nolaamisena tai tapahtua piilossa esimerkiksi kotona. Henkiseen väkivalltaan liittyy myös esimerkiksi sosiaalinen eristäminen sukulaisista tai ystävistä, ulos menemisen estäminen tai väkivallalla uhkaaminen. Henkistä väkivaltaa voi olla vaikea tunnistaa ja havaita, sillä siitä ei jää konkreettisia jälkiä (Myllyviita, 2023, s. 243). Väkivallan tekijä voi myös käyttäytyä eri tavalla muiden läsnä ollessa.

Digitaalinen väkivalta tarkoittaa väkivaltaa, vainoamista ja seksuaalista häirintää, joka tapahtuu erilaisten digitaalisten sovelluksien, alustojen ja laitteiden avulla (Naisjärjestöt yhteistyössä (Naisjärjestöt yhteistyössä (Nytkis), i.a.). Digitaalisella väkivallalla pyritään kontrolloimaan väkivallan kohteeksi joutunutta ja herättämään ahdistusta tai pelkoa. Digitaalista väkivaltaa on esimerkiksi puhelimen tai tietokoneen käytön kontrollointi, häiritsevä ja toistuva soittelu tai viestien lähettely tai intiimien kuvien levittely tai sillä uhkailu (Myllyviita, 2023, s. 246).

Fyysinen väkivalta on ruumiillista väkivaltaa ja se voi olla tönimistä, kuristamista tai esimerkiksi hakkaamista (Ensi- ja turvakotien liitto, i.a.-a). Fyysinen väkivalta voi jättää arpia ja ruhjeita, mutta se ei aina jätä jälkiä. Pahimmassa tapauksessa fyysinen väkivalta voi johtaa kuolemaan (Myllyviita, 2023, s. 244). Fyysinen väkivalta on väkivallan muoto, joka on helpoiten tunnistettava väkivallan muoto.

Sosiaalinen väkivalta tarkoittaa vapauden liikkumisen kontrolloimista tai yhteydenpidon rajoittamista esimerkiksi sukulaisiin ja ystäviin (Ensi- ja turvakotien liitto, i.a.-a). Sosiaalinen väkivalta voi tarkoittaa myös sitä, ettei jätä toista ihmistä ollenkaan yksin ja vaatii tätä olemaan koko ajan yhdessä kumppanin kanssa eri paikoissa. Sosiaalista väkivaltaa on myös se, jos puoliso vaatii tätä olemaan hänen kanssaan myös paikoissa, jossa yleensä käydään yksin, kuten erilaiset viranomaispaikat tai vaikka lääkärin vastaanotto.

Hengellinen väkivalta on henkistä väkivaltaa, johon liittyy uskonnollinen ulottuvuus. Hengelliseen väkivaltaan kuuluu pelottelu, käännyttäminen, syyllistäminen, eristäminen ja kontrollointi (Villa, 2013, s. 15). Hengellinen väkivalta tarkoittaa toisen ajattelun, arvojen ja moraalin murtamista (mts. 18).

Vainoamisella tarkoitetaan toisen ihmisen jatkuvaa seuraamista tai tarkkailua, joka aiheuttaa toisessa osapuolella jatkuvaa pelkoa ja ahdistusta (Terveyden- ja hyvinvoinnin laitos (THL), 2022c). Vainoaminen voi olla toisen tarkkailemista kodin tai työpaikan lähistöllä. Vainoaminen voi tapahtua myös internetin tai muiden teknisten laitteiden kautta. Vainoaminen voi aiheuttaa uhrissa pelkoa, stressiä ja ahdistusta (Nurmo, 2023, s. 117).

Taulukko 1. Väkivallan eri muodot (mukaillen THL, 2022; Ensi- ja turvakotien liitto, i.a.-a).

Väkivallan muodot	
Fyysinen väkivalta	Fyysinen väkivalta on ruumiillista väkivaltaa. Se voi olla esimerkiksi lyömistä, tönimistä, potkimista, tukistamista, kuristamista, raapimista, ravistelua tai fyysisellä väkivallalla uhkaamista.
Henkinen väkivalta	Henkisellä väkivallalla tarkoitetaan esimerkiksi alistamista, nimittelyä, arvostelua, halveksuntaa, kontrollointia, voimakasta mustasukkaisuutta, eristämistä, tavaroiden hajottamista tai näillä uhkailua.
Seksuaalinen väkivalta	Seksuaalisella väkivallalla tarkoitetaan henkilön seksuaalisen koskemattomuuden ja itsemääräämisoikeuden tahallista loukkaamista.
Digitaalinen väkivalta	Digitaalinen väkivalta tarkoittaa ihmisen loukkaamista, kontrollointia, tarkkailua tai vahingoittamista tieto- ja viestintäteknologian välityksellä.
Hengellinen väkivalta	Uskontoon liittyvää väkivaltaa on uskonnolliseen vakaumukseen pakottaminen, väkivallalla uhkaaminen tai uskontoon liittyvillä asioilla uhkailu.
Taloudellinen väkivalta	Taloudellista väkivaltaa on itsenäisen rahankäytön estäminen, taloudelliseen päätöksentekoon osallistumisen estäminen, pakottaminen omien rahojen antamiseen toisen käyttöön ja taloudellisella väkivallalla uhkailu.
Sosiaalinen väkivalta	Sosiaalinen väkivalta tarkoittaa vapauden liikkumisen kontrolloimista tai yhteydenpidon rajoittamista esimerkiksi sukulaisiin ja ystäviin.
Vainoaminen	Vainoamisella tarkoitetaan esimerkiksi toisen ihmisen toistuvaa tai jatkuvaa seuraamista, lähestymistä tai tarkkailua. Vainoamista voi olla esimerkiksi toisen tarkkaileminen kodin tai työpaikan läheisyydessä ja toistuvat uhkailut.

4 LÄHISUHDEVÄKIVALTA ERI NÄKÖKULMISTA

Tässä kappaleessa avaamme lähisuhdeväkivaltaa tarkemmin kolmesta eri näkökulmasta, jotka ovat oleellisia opinnäytetyömme kannalta. Käsittelemme lähisuhdeväkivaltaa uhrin ja tekijän aseman kautta. Lisäksi avaamme lähisuhdeväkivaltaa naisen näkökulmasta ja käsittelemme naisen roolia ja naiseutta.

4.1 Uhrin asema

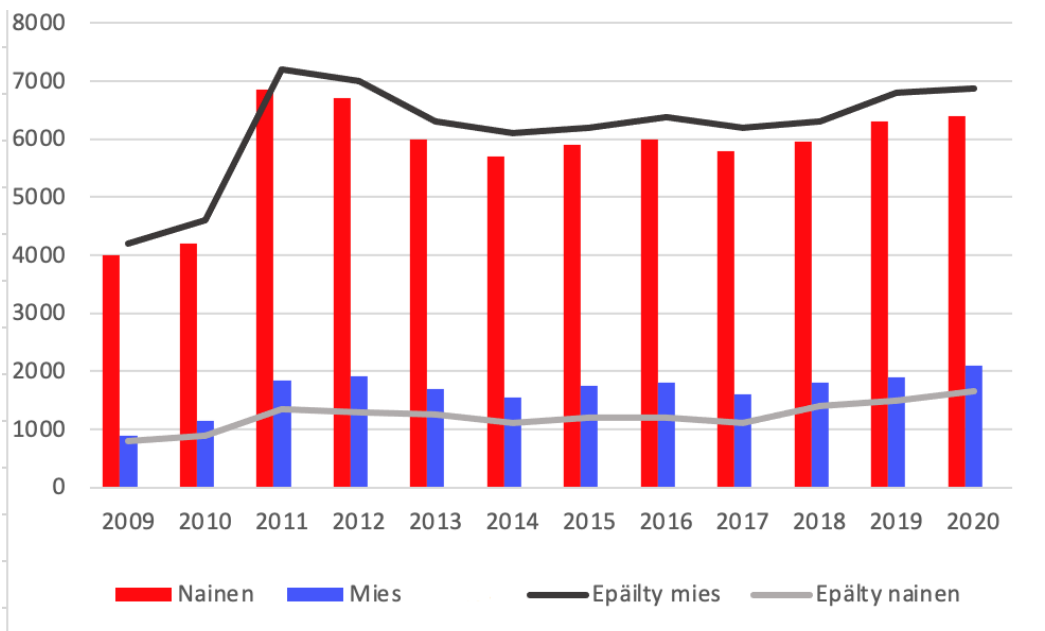
Tanskasen (2022) mukaan parisuhdeväkivaltaa tutkittaessa on havaittu uhrien ja tekijöiden olevan usein samoja ihmisiä. Tanskanen jatkaa, että poliisin tietoon tulleessa parisuhdeväkivaltaan liittyvässä tutkimuksessa huomattiin, että 35 prosenttia parisuhdeväkivallan tekijöistä oli edeltävän viiden vuoden aikana joutunut itse entisen tai nykyisen puolisonsa väkivallan uhriksi. Tämä tieto ei kuitenkaan mitätöi uhrikokemuksia tai oikeuta väkivaltaisista tekoista. Suomessa on tehty monia lakimuutoksia, joiden vuoksi lähisuhdeväkivaltarikoksiin syyllistyneiden rikosvastuu on selventynyt (Nipuli, 2019, s. 17). Nipuli jatkaa, että nykyään lähisuhteessa tapahtuvat lievätkin pahoinpitelyt ovat virallisen syytteen alaisia rikoksia, samoin myös moni seksuaalirikos. Yksi merkittävimmistä lisäyksistä rikoslakiin on vuonna 2014 tapahtunut vainoamisen kriminalisointi.

Kytölä (2021, s. 111) muistuttaa, että lähisuhdeväkivallasta puhuttaessa on keskeistä, että uhrin tarina ja kokemukset uskotaan. Kytölä jatkaa, että uhrin tarina voi kuulostaa epä johdonmukaiselta ja siksi onkin tärkeää ymmärtää, ettei mieli toimi normaalisti traumatisoituneena. Uhri voi pelätä, että häntä ei uskota ja siksi asiasta puhuminen on usein vaikeaa. Tekijä on saattanut luoda uhrille mielikuvan, ettei kukaan usko hänen kertomustaan. Joskus uhri voi olla myös täysin tunteeton kertoessaan lähisuhdeväkivallan kokemuksistaan. On tärkeää muistaa, että kaikki käsittelevät kokemuksiaan eri tavalla. Tunteettomuus voi liittyä myös dissosiaatioon eli tunteiden, ajatusten tai muistojen hajautumiseen erilleen toisistaan. Dissosiaatio on psyykinen selviytymiskeino, jonka avulla ihminen pyrkii suojaamaan itseään liian raskailta asioilta (mts. 111).

Kytölän (2021, s. 127–128) mukaan väkivallasta irtaantuminen ja selviytyminen alkaa sen jälkeen, kun ihminen ymmärtää kokeneensa väkivaltaa. Hän jatkaa, että uhrit eivät välttämättä tunnista heihin kohdistuvaa väkivaltaa parisuhteen aikana. Väkivallan tunnistamista voi vaikeuttaa se, ettei kaikki väkivallan muodot ole näkyviä. Uhrit saattavat

kyseenalaistaa heihin kohdistuvaa väkivaltaa, jos heitä ei ole esimerkiksi lyöty. Tämän vuoksi myös ammattilaisten on toisinaan vaikeaa tunnistaa lähisuhdeväkivaltaa. Väkivallasta irrottautuminen ei ole nopea prosessi vaan siihen saattaa mennä vuosikausia. Joskus lähisuhdeväkivallan uhri saattaa palata takaisin yhteen kumppaninsa kanssa, joka on kohdellut häntä väkivaltaisesti. Yhteen palaaminenkin voi olla osa uhrin selviytymisprosessia (mts. 127–128). Keskeisintä selviytymisprosessissa on tarjota uhrille tietoa siitä, mitä hän kokee ja kertoa uhrille, ettei hänen tarvitse kokea sitä. Uhri tarvitsee elämäänsä jonkun ihmisen, joka kuuntelee häntä.

Tilastokeskuksen (2021) tilastojen mukaan vuonna 2020 viranomaisten tietoon on tullut 10 800 pari- ja lähisuhdeväkivallan uhria (kuvio 2). Uhrien määrä on vähentynyt vuodesta 2019 1,2 prosenttia. Aikuisiin suuntautuneesta lähisuhdeväkivallasta puolet oli avo- tai aviopuolisoiden välistä. Näiden uhreista aikuisia oli 78,4 prosenttia, joista naisia oli 75,2 prosenttia. Alaikäisiä uhreja oli 21,3 prosenttia. Pari- ja lähisuhdeväkivaltaan liittyvistä tapauksista 78,1 prosenttia epäillyistä oli miehiä. Tilastoissa on tärkeää huomioida se, että kaikkea perhe- ja lähisuhdeväkivaltaa ei ilmoiteta viranomaisille.

Kuvio 2. Yli 18-vuotiaat perhe- ja lähisuhdeväkivallan uhrit sukupuolen mukaan (mukaillen Tilastokeskus, 2021).

4.2 Tekijän asema

Ensi- ja turvakotien liiton (i.a.-b) mukaan lähisuhdeväkivallassa on tiettyjä vaiheita, jotka toistuvat. Lähisuhdeväkivalta yleensä toistuu kuvan osoittamalla tavalla (kuvio 3). Alkuun tunnelma saattaa kiristyä, jännitys kasvaa ja esiintyy erimielisyyttä (Myllyviita, 2023, s. 238–239). Se aiheuttaa uhrissa pelkoa, turvattomuutta, kontrollia ja varomista. Kumppani alkaa kontrolloida uhrin tekemisiä ja näin ollen uhri yrittää toteuttaa kumppaninsa toiveet. Tilanne kärjistyy riitaan ja riita saattaa purkautua eri väkivallan muotoina, esimerkiksi fyysisenä pahoinpitelynä. Yleensä väkivaltaisen käytöksen aiheuttaa joku toissijainen seikka (Ensi- ja turvakotien liitto, i.a.-b). Väkivaltaiseen käyttäytymiseen voi liittyä myös päihteet, kuten alkoholi. Väkivaltatilanteen mentyä ohitse, seuraa toinen vaihe, joka on rauhallisempi. Tässä vaiheessa uhri kokee pelkoa, kipua ja syyllisyyttä tapahtuneesta (Myllyviita, 2023, s. 239). Tekijä vähättelee tapahtunutta ja näin ollen syyttää uhrin tapahtuneesta. Uhrin syyllistäminen riippuu yleensä siitä, että tekijänä voimme ajatella hallitsevamme tilanteita, kun syyllistämme heikompaa. Seuraavana vaiheena tulee anteeksi pyytelyä ja lupauksia. Tässä kohtaa molemmat pyrkivät pahoittelemaan tapahtunutta ja pyytävät anteeksi. Väkivallan tekijä vannoo, ettei väkivallan teot toistu enää koskaan (Ensi- ja turvakotien liitto, i.a.-b). Tässä kohtaa pyydetään anteeksi, jota seuraa anteeksianto.

Kuvio 3. Lähisuhdeväkivallan kiertokulku (Myllyviita, 2023, s. 238–239).

Yleensä hetken aikaa menee hyvin, kunnes väkivaltilanne uusiutuu (Ensi- ja turvakotien liitto, i.a.-b). Väkivalta voi muuttua ajan mittaan rankemmaksi ja näin ollen henkinen väkivalta muuttuu fyysiseksi. Väkivaltakierre alkaa pyöriä kehäänsä yhä nopeatempoisemmin. On ikävää, mutta myös ymmärrettävä, että kumppanin kontrollointi ei vähene ajan myötä, vaan sen sijaan voimistuu paradoksaalisesti (Myllyviita, 2023, s. 240–241). Väkivaltaa käyttävä osapuoli kontrolloi kumppaniaan yhä kokonaisvaltaisemmin. Yleensä väkivaltaa kokeneille on vääristynyt todellisuuden taju ja näin ollen he vähättelevät tapahtuneita (Ensi- ja turvakotien liitto, i.a.-b). Väkivaltaa kokeneen on vaikea tunnistaa väkivaltaa, etenkin tapauksissa, jossa väkivalta ei ole ollut fyysistä.

Naisten osuus lähisuhdeväkivallan tekijöinä on lisääntynyt viimeisten vuosien aikana (Naisen väkivalta, i.a.-b). Väkivaltatapauksissa voi myös kumpikin osapuoli käyttäytyä väkivaltaisesti. On tyypillistä, että väkivaltaa tehnyt henkilö provosoi käytöksellään toista osapuolta siihen. Olennaista on, että kumpikin osapuoli ottaa vastuun teostaan ja oppii tunnistamaan, miksi tietynlainen kumppanin käytös aiheuttaa itsessä aggressiota ja väkivaltaa. Naisen käyttämä väkivalta voidaan nähdä naisen oma-aloitteisena väkivaltana tai itsepuolustuselliseen liittyvänä väkivaltana, jossa nainen yrittää vastata miehen väkivaltaan (Naisen väkivalta, i.a.-b).

Väkivaltaisuutta voidaan selittää suhteeseen kuuluvaksi (Poliisi, 2022b). Väkivallan käyttöä vähätellään ja sen käytölle saatetaan yrittää saada hyväksyntää itsepuolustuksella tai päihteiden käytöllä. Nurmo (2023, s. 114) muistuttaa esimerkiksi henkisen väkivallan naamioimisen olevan helppoa huumoriksi. Väkivaltaista käytöstä saatetaan pitää ainoana tapana ratkoa ongelmatilanteita. Esimerkiksi moni on voinut lapsena nähdä tai kokea konfliktitilanteita, joita on ratkottu väkivallan avulla, jonka seurauksena päätyy itsekin käyttämään väkivaltaa keinona. Kytölä (2021, s. 68) korostaa perheväkivallan olevan lapsen kehityksen kannalta aina iso riskitekijä. Perheen vuorovaikutussuhteet ovat yhteydessä lapsen psyykkiseen, fyysiseen ja sosiaaliseen kehitykseen.

Lähisuhdeväkivaltaan voi liittyä läheisesti myös mustasukkaisuus. Mustasukkaisuus koetaan yleensä rakkauden osoituksena ja ihmissuhteisiin voi kuulua lievä mustasukkaisuus (Myllyviita, 2023, s. 47). Lievä mustasukkaisuus on normaalia ja se koetaan yleensä merkinä välittämisestä (Ensi- ja turvakoti, i.a.-b). Mikäli mustasukkaisuus menee liian pitkälle, se saattaa muuttua väkivaltaiseksi käytökseksi. On äärimmäisen tärkeää tunnistaa, koska mustasukkaisuus muuttuu väkivaltaiseksi. Mustasukkainen kumppani, ystävä tai muu

läheinen ihminen voi olla peloissaan siitä, ettei riittäisi toiselle. Jatkuva pelko ja riittämättömyyden tunne voi johtaa siihen, että mustasukkaisuudesta ihmisestä tulee syyllistävä toista ihmistä kohtaan. Tässä kohtaa mustasukkaisuus voi kääntyä väkivallaksi ja sen myötä luottamus särkyä. Tämä voi johtaa toisen kontrolloimiseen esimerkiksi tekemisien ja menemisien vahtimisena. Mikäli mustasukkaisuus kasvaa liian suureksi, se voi myös päätyä fyysiseen väkivaltaan (Myllyviita, 2023, s. 49).

4.3 Lähisuhdeväkivalta naisen näkökulmasta

Purjon ja Gjerstadin (2010, s. 60–61) mukaan naisten aggressio on useimmiten epäsuoraa, eivätkä naiset mielellään myönnä olevansa aggressiivisia. Purjo ja Gjerstad (2010, s. 60–61) jatkavat, että väkivallan tutkija John Archer on tehnyt meta-analyysin, johon hän on koonnut 126 parisuhdeväkivaltaa käsittelevää tutkimusta. Niissä oli 65 000 nuorta miestä ja naista. Meta-analyysissä nousi esille se, että varsinkin seurustelun alkuvaiheessa nuoret naiset käyttävät miehiä useammin väkivaltaa. Yleensä väkivalta näyttäytyy tönimisenä, läpsimisenä ja jollakin esineellä heittämisellä. Miesten väkivaltaisuus oli harvinaisempaa, mutta siitä jäi näkyvämmät vammat. On puhuttu, että miesten väkivaltaisuus liittyy enemmän ympäristön kontrolloimiseen ja hallitsemiseen ja naisten aggressiivisuus puolestaan sietämättömien tunteiden purkamiseen. Meta-analyysissä nousi esille, että yhä useammat tytöt lyövät ja hakkaavat muita henkilöitä. Tasa-arvosyistä naisten aggressiivisuutta ja väkivaltaa kaunistellaan vielä tänäkin päivänä, vaikka myös naiset käyttävät väkivaltaa. Väkivallan tehokas ehkäisy ja siihen puuttuminen vaatii ajatusmallien tarkastelua ja toimenpiteiden ulottamista myös tyttöihin.

Törrösen (2021, s. 24) mukaan naisen viha ja väkivaltaisuus koetaan useimmiten pelottavana, sillä naisen vastuulla on paljon avuttomuutta. Naiset hoivaavat lapsia kotona ja monessa eri ammatissa. Naiset voivat huolehtia vauvoista, lapsista, vanhuksista, vammaisista ja kuolevista ihmisistä. Monelle ihmiselle pelkästään ajatus siitä, että hän tai joku hänen läheisensä olisi väkivaltaisen ihmisen käsissä, on vaikea. Törrönen (2009, s. 28) muistuttaa, että naista lyödään, mutta myös nainen lyö. Naisiin kohdistuu paljon väkivaltaa, mutta nainen voi myös itse olla väkivaltaisen. Törrönen (2009, s. 28) jatkaa, että julkisuuteen tulleiden lukujen mukaan miehiä osuus perheväkivallasta on 90 prosenttia ja naisten osuus on 10 prosenttia. Nämä tiedot perustuvat Tilastokeskuksen poliisin tietoon tulleista

perheväkivaltarikoksista. On keskeistä huomioida se, että kaikki perheväkivaltatapaukset eivät tule poliisin tietoon.

Törrönen (2009, s. 44) korostaa, että äitien väkivaltaisuutta on vaikeaa nähdä ja hyväksyä ja siitä puhuminen on vielä vaikeampaa. Äitien koetaan olevan vastuussa lapsiensa hyvinvoinnista, kasvatuksesta ja turvallisuudesta. Lapset odottavat äidiltään rakkautta, huolenpitoa ja heidän tarpeidensa täyttämistä. Monesti äitiä pidetään aina lapsiaan rakastavana, pullantuoksuisena ja kaikkeen pystyvänä ihmenaisena, joka ei ikinä suutu. Todellisuudessa noin puolet lapsiin kohdistuvista väkivaltatapauksista on äitien tekemiä. Äitien väkivaltaisuudesta on alettu puhumaan vasta hiljattain, vaikka äidit ovat olleet väkivaltaisia ennenkin. Törrönen (2009, s. 44) korostaa, että äitien väkivaltaa selitellään enemmän kuin isien. Äitejä puolustellaan helposti ja he saavat osakseen ymmärrystä niin puolisoilta, lapsilta kuin viranomaisiltakin. Väkivaltaisuus on aina traumaattista lapselle, varsinkin kun äiti on useimmiten lapsen ensisijainen kiintymyksen kohde (mts. 44). Äitien voi olla vaikeaa puhua omasta väkivaltaisuudestaan, sillä monesti häpeä on liian suuri ja äideillä on pelko siitä, että lapset otetaan häneltä pois.

Törrönen (2009, s. 63–65) mainitsee traumapsykologian näkökulmasta väkivaltaisuuden näyttäytyvän oireena käsittelemättömistä tunteista. Trauma voi olla seurausta pitkään jatkuneesta kaltoinkohtelusta, mutta myös yllättävä tai toistuva traumatapahtuma voi aiheuttaa oireita. Erityisesti lapsuudentrauma voi olla tuhoisa, sillä se vaikuttaa negatiivisesti tunteiden säätelytaidon kehittymiseen. Tunteiden tunteminen voi olla pelottavaa ja kivuliasta ja se voi johtaa lukittautumiseen ja kielellisten ja kognitiivisten taitojen vajeeseen. Lapsi kokee olonsa avuttomaksi väkivaltaisessa tilanteessa, eikä pysty ymmärtämään, miksi hänen äitinsä tai isänsä haluaisi satuttaa häntä. Törrönen (2009, s. 63–65) huomauttaa, että mitä väkivaltaisempi tilanne on, sitä helpommin lapsi traumatisoituu. Lapsena väkivaltaa kokeneiden henkilöiden on havaittu myöhemmin elämässään käyttävän väkivaltaa. Monesti väkivaltaisuus siirtyy sukupolvelta toiselle. Mikäli lasta on pahoinpidelty tai laiminlyöty lapsuudessa, on hänellä suurempi todennäköisyys joutua aikuisena pidätetyksi rikoksesta.

Naisten väkivaltaisuus on edelleen vaiettu aihe Suomessa (Naisen väkivalta, i.a.-a). Väkivaltaisuuteen on helpompi hakea apua, jos väkivaltaisuuden ilmiö tunnistetaan. Monella naisella on kokemus, ettei häntä ole otettu tosissaan, kun hän on yrittänyt puhua omasta väkivaltaisuudestaan. On keskeistä, että väkivaltainen nainen otetaan vakavissaan ja hänelle annetaan mahdollisuus avun saamiseen. Naisen väkivaltaisen käyttäytymisen taustalla on

monesti omia kokemuksia väkivallan uhrina (Törrönen, 2009, s. 63–65). Törrönen jatkaa, että kokemukset voivat olla esimerkiksi lapsuudesta tai aiemmasta parisuhteesta. Väkivaltainen nainen on useimmiten pienenä ollut kiltti tyttö. Naiselta voidaan odottaa kiltteyttä ja se on ollut myös toivottua. Tämä voi olla vahingollista lapselle, jos kielteisten tunteiden näyttäminen on ollut kiellettyä (Simula, 2020, s. 39). Monesti tällaiset lapset ovat suoriutujia, asioiden hoitajia ja selviytyjiä. Kielteiset tunteet voivat purkautua myöhemmin elämässä esimerkiksi oman lapsen syntymän yhteydessä.

5 SOSIAALIALAN TYÖ JA AUTTAVAT TAHOT

Seuraavassa kappaleessa käsittelemme lähisuhdeväkivaltaa sosiaali- ja terveysalan ammattilaisten näkökulmista. Avaamme lähisuhdeväkivaltaa sosiaalityön, sosionomin ja auttavien tahojen kautta.

5.1 Sosiaalityö

Sosiaalityö on sosiaalipalvelu, joka on sosiaalihuoltolain mukainen (Kuntaliitto, 2017). Sosiaalihuoltolain tarkoituksena on edistää ja ylläpitää hyvinvointia ja sosiaalista turvallisuutta, vähentää eriarvoisuutta ja edistää osallisuutta (Sosiaalihuoltolaki 1301/2014). Lain tarkoituksena on myös turvata kaikille yhdenvertaiset, riittävät ja laadukkaat sosiaalipalvelut. Sosiaalihuoltolain tarkoitukseen kuuluu myös edistää asiakkaan oikeutta hyvään kohteluun, edistää asiakaskeskeisyyttä ja parantaa yhteistyötä eri toimijoiden välillä.

Sosiaalityön perustana on yhteiskunnallinen oikeudenmukaisuus ja ihmisoikeudet (Sosiaali- ja terveysministeriö (STM), 2023). Sosiaalityötä tehdään yksilöiden, perheiden, yhteisöjen ja rakenteiden tasolla. Yksilötasolla pyritään ratkaisemaan yksilön ongelmia ja perhetasolla huomioidaan esimerkiksi lasten sosiaalinen turvallisuus sekä tuetaan vanhemmuudessa. Yhteisötasolla pyritään ehkäisemään syrjäytymistä ja näin ollen kannustetaan osallistumaan yhteiseen toimintaan. Rakenteellisella tasolla pyritään vaikuttamaan erilaisiin kirjallisiin päätöksiin ja sosiaalietuuksiin.

Sosiaalityö pyrkii muutokseen, jonka tavoitteena on vähentää elämäntilanteen vaikeuksia (Kuntaliitto, 2017). Sosiaalityön myötä rakennetaan yksilön, perheen tai yhteisön tarpeita vastaava palvelujen kokonaisuus, liitetään se yhteen muiden toimijoiden kanssa, ohjataan ja seurataan sen toteutumista. Sosiaalityössä tärkeintä on ihmislähtöisyys, oikea halu palvella ja auttaa (Törrönen ym., 2016, s. 9). Hyvä sosiaalityöntekijä kuuntelee, hyväksyy ja ymmärtää. Jokainen on arvokas elämäntilanteestaan huolimatta. Silloin kun ihmiseltä itseltään loppuu usko, täytyy olla joku muu, joka kannustaa eteenpäin. Tällaisessa pisteessä esimerkiksi sosiaalityöntekijä voi olla se henkilö, joka kannattelee eteenpäin.

5.2 Sosionomin rooli

Sosionomit kohtaavat työkentällään lähisuhdeväkivallan uhreja ja tekijöitä erilaisten asiakasryhmien parissa. Sen vuoksi olisi oleellista, että jokaisella sosionomilla olisi tietoa siitä, miten lähisuhdeväkivaltatapausten kanssa toimitaan sekä mihin toimijaan ollaan yhteydessä. On tärkeää osata puuttua lähisuhdeväkivaltatapauksiin mahdollisimman aikaisessa vaiheessa, että lähisuhdeväkivaltaa pystyttäisiin paremmin ennaltaehkäisemään (Sosiaali- ja terveysministeriö (STM), 2019, s. 61). Varhainen puuttuminen ehkäisee vakavia vahinkoja ja säästää yhteiskunnan resursseja (Ensi- ja turvakotien liitto, i.a.-c).

On haettava apua, jos tunnistaa itsessään tai läheisessään väkivaltaisia piirteitä (Naisen väkivalta, i.a.-b). Mitä aikaisemmin vääristyneitä toimintatapoja aloitetaan työstämään sen parempi. Ammatilliselle puhuminen helpottaa, se tuo ymmärrystä häpeän ja syyllisyyden tunteisiin. Esimerkiksi moni väkivaltaa käyttävä nainen kokee sen helpotuksena, että voi puhua asioista jonkun kanssa. On tärkeä osata puhua omasta tilanteesta, tunteista ja käytöksestä, jonka jälkeen pystytään kartoittamaan väyliä lähestyä asiaa. Apu voi olla esimerkiksi pariterapia tai yksilöity prosessi ammattiauttajan kanssa. Olennaista on, että ottaa vastuun omasta käytöksestä ja tunteista, jonka myötä pystyy irtautumaan väkivallan kierteestä.

Yleensä sosionomin rooli lähisuhdeväkivaltatapauksissa nousee esiin vasta sen jälkeen, kun ensihoito tai poliisi on ollut tekemisissä lähisuhdeväkivaltaa kokeneen tai käyttäneen asiakkaan kanssa. Tapahtuneen jälkeen lähisuhdeväkivaltatapauksessa ollut asiakas ohjataan sosiaalipalveluiden piiriin (Linner Matikka ym., 2023, s. 61). Sosiaalialan ammattilaiset ovat keskeisessä asemassa väkivallan tunnistamisessa, siihen puuttumisessa ja väkivaltapalveluiden koordinoimisessa. Väkivaltatilanteen huomattua voidaan myös ottaa heti yhteyttä sosiaalipäivystykseen, jolloin tilanteen käsittely alkaa heti kriisiavulla. Mikäli ilmenee, että lähisuhdeväkivaltaa on tapahtunut, on meillä sosionomina ilmoitusvelvollisuus asiasta (Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto (Valvira), i.a.). Jos tapaukseen liittyy alaikäisiä lapsia, on tehtävä lastensuojeluilmoitus. Rikosilmoitusta tehdessä sosiaali- ja terveysalan ammattilaisten on ilmoitettava asiakkaalle siitä, sillä asiakkaan oikeuksiin kuuluu siitä tietää. Lähisuhdeväkivalta koskettaa usein uhrin lisäksi myös uhrin lähipiiriä. Sosiaali- ja terveysalan ammattilaisten on tärkeää myös tarjota apua lähisuhdeväkivallan uhrin lähipiirille.

Ratkaisukeskeinen lähestymistapa on keskeinen tapa auttaa kriisissä olevaa asiakasta (Kytölä, 2021, s.153–155). Etenkin ratkaisujen rakentamiseen tähtäävät keskustelut ovat tärkeässä roolissa, ne edistävät traumatisoituneen toipumista. On tärkeää, että asiakas itse pohtii asioita, eikä kukaan muu tee hänen puolestaan päätöksiä. Ratkaisukeskeisessä lähestymistavassa painottuu ihmisten vahvuudet. Myönteinen tulevaisuuden kuva ja haaveet auttavat luomaan toivoa toipumiseen.

Lähisuhdeväkivallan tunnistaminen on vaikeaa ja se saattaa jäädä tunnistamatta ammattilaisiltakin (Grönlund ym., 2020). Sosiaali- ja terveysalan työntekijöillä on suuri rooli väkivallan tunnistamisessa ja puheeksi ottamisessa. Ammattilaisen on uskallettava ottaa asia puheeksi, puututtava siihen ja osattava ohjata asiakas oikean avun piiriin. Ammattilaisen on kysyttävä suoraan asioista, sillä väkivaltaa kokeneen henkilön voimakas häpeä ja pelko voi estää kertomasta tapahtuneista oma-aloitteisesti. Väkivallasta tulee kysyä hienotunteisesti ketään loukkaamatta. Pelon tunne voi olla voimakas, vaikka uhka ei olisikaan todellinen (Rauta, 2014, s. 103). Jos kyseessä on pitkäaikainen lähisuhde väkivallan tekijään, voi väkivallan kokemuksista toipuminen kestää pitkään (Ruuhilahti, 2019, s. 70). On tärkeää kohdata lähisuhdeväkivallan uhri tai tekijä objektiivisesti ja puolueettomasti (Bulbapp, 2020). Ammattilaisena ei saa syyllistää kumpaakaan osapuolta eikä tuomita väkivallan käyttäjää. Lähisuhdeväkivallan uhrin osalta tulee toimia sensitiivisesti ja väheksymättä hänen kokemuksiaan. Lähisuhdeväkivallan tekijän osalta kuulet selityksiä teoista, ammattilaisena sinun tulee osoittaa, että et hyväksy väkivallantekoa ja vastuu väkivallasta on aina tekijällä.

5.3 Auttavat tahot

Lähisuhdeväkivallan kanssa ei tule jäädä yksin – ei tekijänä eikä uhrina.

Lähisuhdeväkivaltaan on saatavilla erilaisia auttavia tahoja. Väkivallasta ei tarvitse selviytyä yksin ja väkivaltaisuuteen niin tekijänä kuin uhrina tarvitaan yleensä ammattilaisen apua. Rikosuhripäivystys tarjoaa puhelimitse apua rikoksen uhreille, maksutonta juristineuvontaa ja chat-palvelun, jossa voi kysyä ohjeistusta rikosuhriasioista (Kytölä, 2021, s. 221). Lisäksi Rikosuhripäivystyksen sivuilla on tietoa uhrin oikeuksista, lähisuhdeväkivallasta ja rikosprosessin kulusta. Sosiaali- ja kriisipäivystyksestä saa apua akuutteihin väkivaltatilanteisiin (Kytölä, 2021, s. 221). Nollalinja on valtakunnallinen ja maksuton auttava puhelin, josta saa apua lähisuhdeväkivaltaan ympäri vuorokauden (Nollalinja, i.a.). Nollalinja auttaa kaikkia ihmisiä, jotka ovat kokeneet fyysistä, henkistä tai seksuaalista väkivaltaa tai

väkivallan uhkaa lähisuhteessa. Myös lähisuhdeväkivallan uhrin läheiset saavat soittaa Nollalinjalle. Naisten Linjalle voi ottaa yhteyttä puhelimitse, chatin kautta tai osallistua tukiryhmiin joko verkossa tai kasvokkain Helsingissä (Naisten Linja, i.a.). Naisten Linjan palvelut on tarkoitettu kaikenikäisille naisille, jotka ovat kokeneet väkivaltaa tai ovat huolestuneita väkivallasta. Maria Akatemia vastaa Naisen väkivalta -sivuston toiminnasta (Naisen väkivalta, i.a.-c). Naisen väkivalta -sivusto tarjoaa tytöille ja naisille tukea omaan aggressiivisuuteen, väkivallan käyttöön ja pelkoon väkivallan käytöstä. Sivustolla voi ottaa yhteyttä chatin kautta. Naisen väkivalta -sivusto tarjoaa myös mahdollisuuden yksilökeskusteluihin ja sitä kautta osallistumisen vertaisryhmiin. Avaamme auttavia tahoja tarkemmin taulukossa 2 (taulukko 2).

Taulukko 2. Auttavat tahot (mukailten Kytölä, 2021, s. 221–222).

APUA LÄHISUHDEVÄKIVALTAAN				
AUTTAVA TAHO	TIETOA ASIASTA	PALVELUT	KENELLE TARKOITETTU	MAKSUTTOMUUS
RIKOSUHRIPÄIVYSTYS	RIKOSUHRIPÄIVYSTYKSEN NETTISIVUT	PUHELIN, CHAT-PALVELU JA MAKSUTONTA JURISTINEUVONTAA	LÄHISUHDEVÄKIVALLAN UHREILLE	✓
NAISTEN LINJA	NAISTEN LINJAN NETTISIVUT	PUHELIN, CHAT-PALVELU JA TUKIRYHMÄT	LÄHISUHDEVÄKIVALLAN UHREILLE	✓
SOSIAALI- JA KRIISIPÄIVYSTYS	OMAN HYVINVOINTIALUEEN NETTISIVUT	APUA AKUUTTEIHIN VÄKIVALTATILANTEISIIN PUHELIMITSE TAI HÄTÄNUMERON KAUTTA	AVUN TARPEESSA OLEVILLE	✓
NAISEN VÄKIVALTA	NAISTEN VÄKIVALTA - NETTISIVUT	CHAT-PALVELU	LÄHISUHDEVÄKIVALLAN TEKIJÖILLE: TYTÖILLE JA NAISILLE	✓
NOLLALINJA	NOLLALINJAN NETTISIVUT	VALTAKUNNALLINEN AUTTAVA PUHELIN	LÄHISUHDEVÄKIVALLAN UHREILLE JA HEIDÄN LÄHEISILLEEN	✓

6 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Tässä luvussa käsittelemme tutkimusprosessia ja siihen liittyvistä käsitteistä. Luvun alussa kerromme tutkimusprosessista, tutkimuksessa käytetystä aineistonkeruumenetelmästä, tutkimukseen osallistujista ja aineistonkeruusta. Tämän jälkeen kerromme tutkimusaineiston analysoinnista, perustelemme tutkimuksen eettisyyttä ja luotettavuutta.

6.1 Tutkimusprosessi

Aloitimme opinnäytetyön ideoinnin syksyllä 2022. Olimme harjoittelussa lapsiperhesosiaalityössä ja perhetyössä, jonka yhteydessä kävimme työhön liittyvän väkivaltakoulutuksen. Koulutuksen yhtenä järjestäjänä oli Rikosuhripäivystys ja aiheena oli lähisuhdeväkivalta ja väkivallan erilaiset muodot. Koulutuksen yhteydessä hämmästyimme väkivaltateeman laajuudesta ja sen muodoista. Jäimme pohtimaan sitä, kuinka piiloon esimerkiksi naisen käyttämä väkivalta jää. Sen jälkeen mielenkiintomme lähisuhdeväkivaltaa kohtaan on kasvanut. Omakohtaisen mielenkiinnon kautta lähdimme pohtimaan, mikä olisi ajankohtainen aihe opinnäytetyössä. Rajasimme aiheeksi naisten kokemuksia lähisuhdeväkivallasta tekijän ja uhrin näkökulmista. Tiesimme, ettemme välttämättä saisi haastateltavia henkilöitä tekijöiden näkökulmasta aiheen arkuuden vuoksi. Koimme kuitenkin aiheesta puhumisen tärkeäksi, sillä lähisuhdeväkivalta on iso ongelma Suomessa.

Pohdimme ensin määrällisen tutkimuksen mahdollisuutta, mutta totesimme laadullisen tutkimuksen olevan parempi tutkimusmuoto. Laadullisen tutkimuksen avulla saamme uhrien ja tekijöiden oman äänen kuuluviin sekä pääsemme lähelle haastateltavien henkilöiden kokemuksia. Laadullisen tutkimuksen avulla pääsemme tutkimaan ilmiön taustaa ja syitä. Tarkemman aihealueen ja tutkimuskysymyksiä selvennyttyä, aloimme etsimään yhteistyötahoa. Otimme sähköpostitse yhteyttä muutamiin paikkoihin ja pian saimmekin opinnäytetyömme yhteistyötahoksi Rikosuhripäivystyksen eli Rikun. Rikosuhripäivystyksen työntekijät kohtaavat työssään lähisuhdeväkivallan uhreja ja siksi koimme Rikun hyväksi ja ajankohtaiseksi yhteistyötahoksi opinnäytetyömme aiheen kannalta.

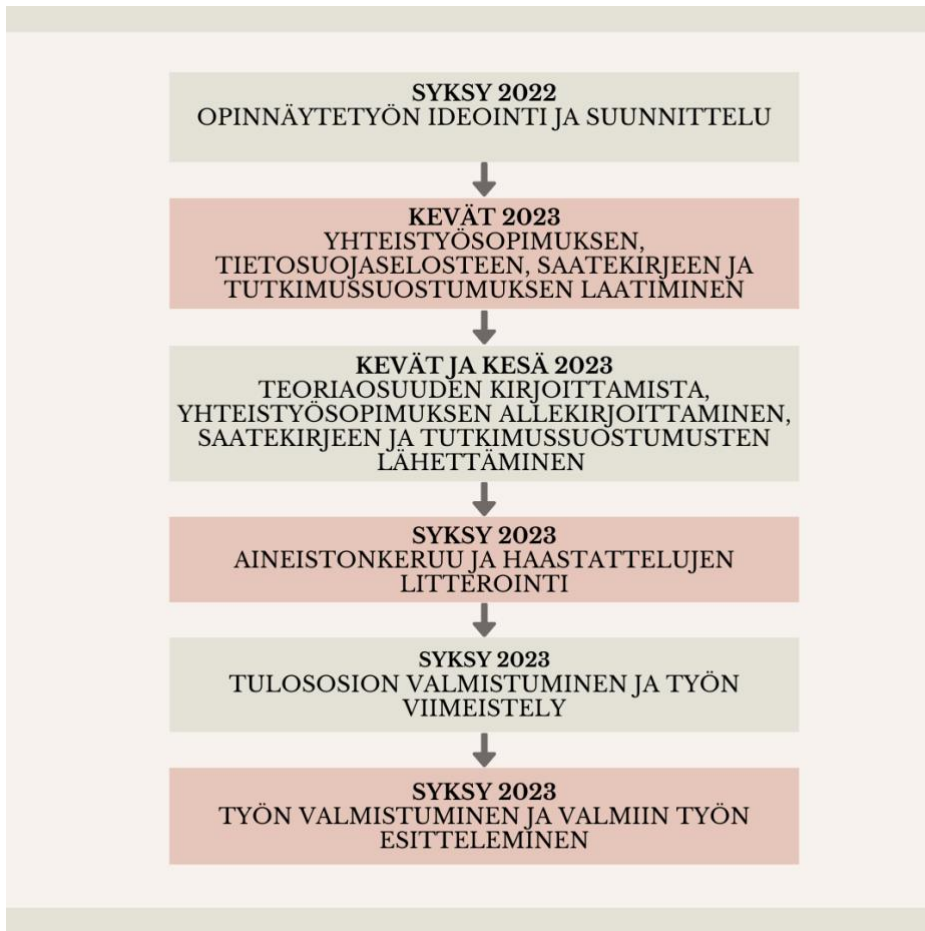
Haastateltavat henkilöt saimme Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiirin kokemusasiantuntijakoordinaattorin kautta. Kokemusasiantuntijakoordinaattori välitti sähköpostimme sellaisille naisille, joita lähisuhdeväkivalta on koskettanut joko uhrina tai tekijänä. Kokemusasiantuntijat saivat siis ottaa meihin yhteyttä, mikäli halusivat osallistua

haastatteluun tai halusivat asiasta lisätietoa. Saimmekin aluksi paljon yhteydenottoja, mutta lopulta osa vetäytyi tutkimuksesta ennen haastatteluiden toteutumista. Saimme lisää haastateltavia henkilöitä Facebookista Naistenhuone-ryhmän kautta, jonne julkaisimme ilmoituksen. Tämän ryhmän kautta saimme tarpeeksi haastateltavia henkilöitä opinnäytetyöhömmе sekä lähisuhdeväkivallan uhreja että tekijöitä. Yksi haastateltavista tuli myös toisen haastattelijan tuttavapiiristä.

Keväällä 2023 aloitimme opinnäytetyön työstämisen ja laadimme yhteistyösopimuksen, jonka lähetimme yhteistyötaholle. Teimme myös tietosuojaselosteen, saatekirjeen ja tutkimussuostumuksen. Ennen haastatteluiden toteutumista lähetimme haastateltaville saatekirjeen (liite 2) ja tutkimussuostumuksen (liite 3), jossa kerroimme tarkemmin tutkimuksemme aiheesta, heidän oikeuksistaan liittyen tutkimukseen ja siitä, miksi heitä haastatellaan. Päätimme ensin perehtyä teorian tietoon ennen haastatteluiden toteuttamista. Kirjoitimme opinnäytetyömme teorian kevään ja kesän aikana vuonna 2023. Perehdyimme asiaan erilaisten kirjojen, artikkelien, sivustojen ja aiempien tutkimuksien kautta. Aiheestamme on tehty jonkin verran tutkimuksia jo aiemmin, mutta tekijän näkökulmasta ei löytynyt paljoa tutkimuksia. Tämän vuoksi päätimme tehdä opinnäytetyön aineistolähtöisesti. Aineistolähtöisellä analyysillä pystymme muodostamaan tutkimuksen teoreettisen kokonaisuuden tutkimusaineistosta (Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 80). Kirjoitimme teoriaosuuden ennen haastatteluiden toteuttamista, mutta pidimme tärkeänä, että voimme muokata teoriaosuutta tarvittaessa haastatteluiden jälkeenkin. Rakensimme teemahaastattelurungon ja keräsimme haastatteluaineiston syksyllä 2023. Haastattelut toteutettiin teemahaastatteluina.

Teemahaastattelut toteutettiin haastateltavien toiveiden mukaan etäyhteydellä Teamsissa, Seinäjoen ammattikorkeakoulun Kampustalon tiloissa tai haastattelijoiden kotona. Haastatteluista jokainen toteutettiin yksilöhaastatteluna anonymiteetin säilymiseksi ja asian arkaluontoisuuden vuoksi. Teemahaastatteluihin osallistui yhteensä yhdeksän naista, joilla oli kokemuksia lähisuhdeväkivallasta joko uhrina tai tekijänä tai molempina.

Syksyllä 2023 litteroimme haastattelut kirjalliseen muotoon niiden toteuttamisen jälkeen, jotta pääsimme aloittamaan aineistonanalyysin. Tulosten saimme valmiiksi lokakuussa 2023. Esittelimme valmiin opinnäytetyön marraskuussa 2023. Esittelemme opinnäytetyöprosessiamme kuviossa 4 (kuvio 4).

Kuvio 4. Opinnäytetyöprosessi.

6.2 Laadullinen tutkimus

Laadullisen tutkimuksen pyrkimyksenä on tarkastella merkityksiä, jotka ovat ihmisten välisiä ja sosiaalisia (Vilkkä, 2021, s. 94–95). Merkitykset näkyvät suhteiden kautta niiden muodostamina merkityksellisinä kokonaisuuksina. Laadullisessa tutkimusmenetelmässä pohditaan sitä, että mitä merkityksiä tutkimuksessa halutaan tutkia. Tutkimuksen etuna on se, että siinä voi käyttää montaa erilaista lähestymistapaa. Laadullisen tutkimuksen keskeisenä piirteenä on se, että se perustuu yksittäisten henkilöiden omiin näkemyksiin ja kokemuksiin (Puusa ym., 2020, s. 56). Tutkimuksessa tulee pohtia teorian, käytännön ja empirian välistä yhteyttä. Laadullisessa tutkimuksessa yritetään ymmärtää tutkimuksen ilmiöitä tutkittavien henkilöiden näkökulmista. Laadullisen tutkimusmenetelmän tavoitteena on tarkastella aineistoa kokonaisuutena (Alasuutari, 2011, s. 31). Tutkimuksen tavoitteet esitetään tutkimuskysymysten avulla, joita on yleensä kaksi tai kolme.

Toteutimme opinnäytetyömme kvalitatiivisena eli laadullisena tutkimuksena. Valitsimme laadullisen tutkimuksen siksi, että pääsemme haastatteluiden kautta kuulemaan naisten

omakohtaisia kokemuksia lähisuhdeväkivallasta. Laadullinen tutkimus on yksi tieteellisen tutkimuksen menetelmäsuuntauksista, jonka tavoitteena on ymmärtää kohteen ominaisuuksia, laatua ja erilaisia merkityksiä kattavasti (KOPPA, 2021). Valitsimme laadullisen tutkimuksen opinnäytetyöhömme, sillä halusimme selvittää, millaisia lähisuhdeväkivallan kokemuksia naisilla on ja millaisia seurauksia lähisuhdeväkivallalla on ollut naisten elämässä. Tutkimusprosessin voi jakaa viiteen vaiheeseen: 1. aiheen valintaan, 2. tiedon keräämiseen, 3. materiaalin arvioimiseen, 4. tuloksiin ja 5. työn kirjoittamiseen (Hirsjärvi ym., 2009, s. 63, 81). Sopivan aiheen löytyessä sitä kannattaa rajata ja tarkentaa. Laadullisessa tutkimuksessa aihetta ei voi rajata liikaa, sillä tutkimusmenetelmän etuna on se, että aihetta pystyy tarkentamaan aineiston keräämisen jälkeen.

6.3 Teemahaastattelu

Teemahaastattelu on sopiva tapa tutkia monia eri ilmiöitä (Puusa ym., 2020, s. 106). Teemahaastattelun pohjana toimii oletus, että kaikkia yksilön kokemuksia ja uskomuksia voidaan tutkia teemahaastattelumenetelmän avulla. Teemahaastattelun pohjana toimii se, että haastateltavat henkilöt ovat kokeneet tai läpikäyneet jonkin tietyn prosessin tai asian. Laadullisen tutkimusmenetelmän etuna on se, että tutkimusaineistoa voi kerätä monella eri tavalla (Vilka, 2021, s. 99–102). Teemahaastattelu on yksi yleisimmistä tutkimushaastatteluiden muodoista. Teemahaastattelun tarkoituksena on poimia tutkimusongelmasta keskeiset teemat tai aiheet, joiden käsittely on välttämätöntä tutkimusongelmaan vastaamiseksi. Teemahaastattelun etuna on se, että teemojen käsittelyjärjestyksellä ei ole merkitystä tutkimushaastattelun kannalta. Haastattelun tavoitteena on, että haastateltu henkilö voi kertoa oman kuvauksensa hänelle sopivassa järjestyksessä. Teemahaastattelussa haastattelijan tehtävä on huolehtia, että haastateltava henkilö pysyy annetuissa teemoissa ja saa äänensä kuuluviin.

Haastattelimme opinnäytetyötämme varten yhteensä yhdeksää henkilöä. Jokainen haastattelutilanne oli erilainen ja kohtaamiset olivat lämminhenkisiä opinnäytetyömme teemasta riippumatta. Teimme kaksi eri haastattelurunkoa (liite 1) riippuen siitä, oliko haastateltava henkilö lähisuhdeväkivallan tekijä vai uhri. Osalla haastateltavista oli sekä lähisuhdeväkivallan tekijän että uhrin kokemus. Tällaisessa tapauksessa haastattelimme henkilön molempien haastattelurunkojen osalta. Haastattelurunko toimi haastattelutilanteissa raameina, mutta esitimme myös tarvittaessa täydentäviä kysymyksiä. Haastattelurungon

kysymysten alla oli myös mahdollisesti kysyttäviä lisäkysymyksiä, mikäli kysymyksen tarkoitus jäi haastateltavalle epäselväksi. Kerroimme haastateltaville etukäteen, että haastattelurungon kysymyksistä voi myös poiketa, mikäli ne tuntuivat etenevän esimerkiksi epäloogisesti tai jokin asia liittyikin olennaisesti toiseen kohtaan.

Halusimme luoda haastattelutilanteisiin rennon ja luotettavan tunnelman, että haastateltavat henkilöt pystyisivät vastaamaan avoimesti kysymyksiin. Lähetimme haastattelurungon etukäteen tutustuttavaksi haastateltaville, jotta he saisivat rakennettua itselleen kokonaiskuvaa haastattelusta. Teemahaastattelujen kesto oli 20–60 minuuttia per haastattelu riippuen siitä, kuinka paljon asiaa haastateltavilla oli. Osalla oli myös lähisuhdeväkivallan tekijän ja uhrin kokemus, jolloin haastattelutilanne kesti luonnollisesti pidempään. Olimme tyytyväisiä haastatteluiden pituuteen, sillä halusimme varmistua siitä, että saamme kaikkiin kysymyksiin vastaukset. Halusimme luoda luottamuksellisen ja kiireettömän ilmapiirin, jotta jokaisella vastaajalla oli tarpeeksi aikaa vastata kysymyksiin. Jälkeenpäin ajateltuna meidän olisi pitänyt ennen haastatteluja käydä tarkemmin läpi, että mitä kaikkea lähisuhdeväkivalta voi olla. Moni haastateltavista luuli, että opinnäytetyömme kattaa ainoastaan parisuhteissa tapahtuvan fyysisen väkivallan.

6.4 Aineiston analysointi

Laadullinen sisällönanalyysi on lähellä teemoittelua ja niitä voidaan pitää samana menetelmänä (Tietoarkisto, i.a). Sisällönanalyysissä paneudutaan siihen, mitä teemoja, aiheita ja asioita aineistossa esiintyy. Teemoja voivat esimerkiksi olla haastateltavien esille nostamat asiat. Laadullinen sisällönanalyysi perustuu koodaukselle, jossa tutkija nimeää ja tunnistaa aineistosta löytämiään teemoja ja aiheita. Koodausta voidaan pitää aineistolähtöisenä, jolloin tutkija pyrkii etsimään aineistosta sellaisia asioita, jotka kiinnostavat tutkijaa. Tekstien yhteydessä kiinnostavat kohdat voivat olla laajuudeltaan erilaisia kuten yksittäisiä ilmauksia tai pitkiä katkelmia. Koodauksen tarkoituksena on nostaa yksityiskohtia paremmin esille. Aineistoa pystytään karsimaan esimerkiksi alleviivaamalla tekstiä eri värikoodien avulla.

Aineistoa pelkistetään kahden eri vaiheen kautta (Alasuutari, 2011, s. 31). Ensimmäisessä vaiheessa aineistoa tarkastellaan kysymyksen asetteluun ja teoreettisen viitekehyksen kannalta kiinnittämällä huomiota keskeisiin asioihin. Tutkimuksessa aineistoa voidaan

tarkastella useista eri näkökulmista. Ensimmäisen vaiheen tarkoituksena on tyypistää tekstimäärää, jotta sitä on helpompi käsitellä. Toisessa vaiheessa havaintomäärää karsitaan yhdistelmällä havaintoja yhdeksi havainnoksi tai harvemmaksi havaintojen joukoksi. Toisessa vaiheessa keskeistä on etsiä havaintojen joukosta yhteinen nimittäjä. Aineistoa analysoimme laadullisen sisällönanalyysin kautta.

Opinnäytetyön edetessä koimme, että aineistolähtöinen analyysi on tutkimuksen kannalta paras valinta. Lähisuhdeväkivaltaa on tutkittu aiheena jonkin verran aiemminkin, mutta tutkimuksia ei ole tehty sekä lähisuhdeväkivallan uhrin että tekijän näkökulmasta samassa tutkimuksessa. Erityisesti lähisuhdeväkivallan tekijän näkökulma on vähän tutkittu aihe. Aloitimme aineiston analyysin litteroinnista, eli muutimme haastatteluäänitteet kirjalliseen muotoon. Haastattelut etenivät pääpiirteittäin teemahaastattelurungon mukaisesti ja niistä muodostui sanatarkasti litteroitua tekstiä 86 sivua. Fonttina käytettiin Arialia, fonttikokoa 12 ja riviväliä 1,5. Litteroimme ainoastaan puheen kirjalliseen muotoon, emmekä litteroineet kehonkieltä, eleitä tai äänenpainoja. Noudattaen hyvää tieteellistä käytäntöä, jätimme vastauksista pois täytesanoja, joka selkeytti vastauksien tulkintaa.

Litteroinnilla tarkoitetaan aineiston muuttamista muodosta toiseen (Kananen, 2017, s. 134–135). Litterointia hyödynnetään muokatessa äänitteitä, tallenteita tai videoita kirjalliseen muotoon. Täten mahdollistetaan aineiston käsittely manuaalisesti tai ohjelmallisesti valitulla analysointimenetelmällä. Useimmiten teemahaastattelun aineisto kirjoitetaan mahdollisimman tarkasti sanamuotoon, mutta tutkijalla on oikeus valita, mitä kaikkea hän haluaa litteroida. Litterointia voidaan toteuttaa eri tarkkuuksilla. Hyödynsimme litteroinnissa teemahaastattelurunkoa, jolloin emme litteroineet haastattelukysymyksiä.

Haastattelujen litteroinnin jälkeen kävimme litteroitua tekstiä läpi huolellisesti useita kertoja, karsimme tekstiä ja ryhmittelimme sitä. Tätä kutsutaan ryhmittelyksi eli klusteroinniksi, jonka tarkoituksena on etsiä aineistoista eroavaisuuksia tai samankaltaisia ilmauksia (Tuomi & Sarajärvi, 2018, s. 124). Tämän jälkeen samankaltaisista kuvauksista pystytään muodostamaan alaluokkia. Klusteroinnin avulla alaryhmät laajentuvat yhdistämisen kautta yläryhmiksi. Yläryhmät laajentuvat pääryhmiksi, jotka nimetään. Klusteroinnin etuna on se, että sen avulla aineistoa voidaan käsitellä, tulkita, yksinkertaistaa ja tiivistää (Hirsjärvi & Hurme, 2008, s. 147). Ryhmittelimme aineistosta löytyviä havaintoja yläryhmiin ja alaryhmiin. Ryhmittelyn jälkeen loimme havainnostamme taulukon, jossa jaoimme havainnot pääluokan alle omiin alaluokkiinsa. Alaluokkien syntymistä kuvaamme taulukossa 3 (taulukko 3).

Taulukko 3. Esimerkki alaluokkien muodostumisesta.

Alkuperäiset sitaatit haastattelusta	Pelkistetty versio sitaatista	Alaluokka
<ul style="list-style-type: none"> • Alkuun syytti ihan hirveästi itseänsä, siis todella paljon. • No minä ajattelin, että jotenkin se on minun vikani. Minä ansaitseen sen tai minä toimin väärin, että minun poikani käy minun päälle. • Alun perin tuli kauheasti itesesyytöksiä, syyllistämistä, semmoinen olo, että oli aivan täysin arvoton. Luuli, että ei osaa mitään, itseluottamus oli nolla, identiteettiä ei ollut minulla, kun minä lähdin lapsuudenkodista maailmalle. 	<ul style="list-style-type: none"> • Itsensä syyllistäminen • Oma vika • Itsesyytökset, syyllistäminen ja arvottomuuden tunne 	<ul style="list-style-type: none"> • Syyllisyyden tunne

6.5 Tutkimuksen eettisyys

Olemme noudattaneet hyvää tieteellistä käytäntöä läpi opinnäytetyöprosessin. Olemme noudattaneet opinnäytetyön suosituksia, jotka perustuvat lainsäädäntöön, linjauksiin ja kansallisiin tutkimuseettisiin periaatteisiin (Tutkimuseettinen neuvottelukunta (TENK), 2019). Olemme perustelleet tutkimusaiheemme tarkasti, tehneet riittävästi havaintoja ja hankkineet teoreettista tietoa monipuolisista lähteistä. Koemme tärkeänä tutkimuksen tekemisessä rehellisyyden, tarkkuuden, huolellisuuden sekä vilpittömyyden. Olemme tehneet lähdeviitteet huolellisesti Seinäjoen ammattikorkeakoulun kirjallisten töiden ohjeiden mukaisesti. Olemme kiinnittäneet huomiota lähteiden ajankohtaisuuteen, luotettavuuteen ja monipuolisuuteen. Olemme kunnioittaneet myös muita tutkijoita, jotka ovat tutkineet aihetta. Tällä tarkoitamme sitä, että olemme huomioineet toiset tutkijat ja heidän tutkimuksensa tarkkojen lähdeviitteiden kanssa.

Tuomen ja Sarajärven (2018, s. 109–111) mukaan tutkijalla on aina vastuu etiikasta tutkimuksen aiheen valinnassa. Eettinen pohdinta kuuluu osaksi tutkimusta. Onkin keskeistä miettiä, kenen ehdoilla tutkimuksen aihe valitaan ja minkä vuoksi tutkimusta tehdään. Opinnäytetyömme tarkoituksena oli nostaa lähisuhdeväkivallan tekijöiden ja uhrien näkökulmaa esille. Kiinnitimme eettisyyteen huomiota myös aihetta valitessa, sillä tiesimme sen olevan tabu suomalaisessa yhteiskunnassa. Kohderyhmän näkemykset nousevat esille haastatteluiden muodossa. Tutkimuseettiset ongelmat liittyvät pääosin tutkimustoimintaan kuten aineiston keräämiseen, tutkimuksesta kertomiseen ja analyysimenetelmän luotettavuuteen (Tuomi & Sarajärvi, 2018 s. 109–111).

Tutkimuksen kaikissa vaiheissa tulee kunnioittaa tutkimukseen osallistuvien henkilöiden itsearvoa ja itsemääräämisoikeutta (TENK, 2019). Perustuslaissa on määrätty jokaiselle ihmiselle kuuluvista oikeuksista. Näitä oikeuksia ovat koskemattomuus, sananvapaus, henkilökohtainen vapaus ja oikeus yksityisyyteen. Oikeuksien toteutumisella varmistetaan luottamus tutkijoiden ja tutkittavien henkilöiden välillä. Tutkimuksesta ei saa koitua haittaa tai vahinkoa tutkimukseen osallistuville henkilöille ja osallistuminen tutkimukseen on täysin vapaaehtoista. Tutkimukseen osallistuville on aluksi annettu tarpeeksi tietoa tutkimuksesta, jonka myötä he saivat päättää osallistuvatko tutkimukseen. Keskeistä on varmistaa, että tutkimukseen osallistuvilla henkilöillä on selkeä kuva tutkimuksen tavoitteista. Lähetimme jokaiselle tutkimukseen osallistuvalla henkilöllä saatekirjeen (liite 2), tietosuojaselosteen sekä tutkimussuostumuksen allekirjoitettavaksi. Haastateltaville henkilöille kerrottiin, että heillä on missä tahansa vaiheessa oikeus peruuttaa osallistuminen tai lopettaa haastattelu. Huolehdimme haastateltavien anonymiteetistä läpi opinnäytetyöprosessin ja kerroimme haastateltaville henkilöille heidän anonymiteettinsä suojaamisesta.

Muutimme haastatteluista saadut vastaukset numeroituun muotoon H1, H2, H3, H4, H5, H6, H7, H8 ja H9. Litteroimme haastattelut niin, että poistimme sieltä esiin tulleet nimet, paikkakunnat ja paikat. Muokkasimme haastatteluja myös niin, että kirjoitimme ne kirjalliseen muotoon, poistimme sieltä täytesanat ja tunnistettavat piirteet, kuten erilaiset murre sanat. Tutkimuksen jälkeen hävitimme äänitetyt haastattelut ja litteroinnit asianmukaisella tavalla.

6.6 Reliabiliteetti ja validiteetti

Tutkimuksen luotettavuutta arvioidessa keskeisiksi käsitteiksi nousevat reliabiliteetti ja validiteetti (Puusa ym., 2020, s. 170–171). Laadullisen tutkimuksen luotettavuus on todennettava

muutenkin kuin validiuden ja reliabiliuden käsitteiden avulla. Tutkimuksessa tärkeäksi asiaksi nousee totuuden mukaisuus. Tutkimuksen luotettavuuden arvioinnin lisäksi tutkimusta tulee arvioida myös eettisestä näkökulmasta. Laadullisessa tutkimuksessa luotettavuutta tulee tarkastella tutkimuksen eri vaiheissa (Puusa ym., 2020, s. 173). Tutkittava ilmiö ja tutkimusongelmat perustuvat osittain tutkijan omaan motivaatioon ja henkilökohtaiseen ajatusmaailmaan.

Validius laadullisessa tutkimuksessa tarkoittaa tutkimuksen ilmiön eheyttä (Puusa ym., 2020, s. 170). Vilkka (2021, s. 152–153) esittää tutkimuksen validiuden eli pätevyyden tarkoittavan tutkimusmenetelmän kykyä mitata sitä, mitä tutkimuksessa on tarkoituskin mitata. Vilkka jatkaa tutkimuksen olevan pätevä, jos siinä ei ole systemaattisia virheitä. Tällä tarkoitetaan sitä, että tutkittavien henkilöiden on tärkeää ymmärtää kyselylomakkeen kysymykset. Tutkimuksen tulokset vääristyvät, jos tutkittava henkilö ei ajattele samalla tavalla kuin tutkija on olettanut. Onkin keskeistä tarkastella pätevyyttä jo tutkimuksen suunnitteluvaiheessa. Tämä onnistuu käsitteiden, perusjoukon ja muuttujien tarkalla määrittelemisellä, aineiston keräämisen ja mittarin huolellisella suunnittelulla.

Tutkimuksen luotettavuudella eli reliabiliudella tarkoitetaan tulosten tarkkuutta eli mittaustulosten luotettavuutta ja mittauksen kykyä antaa oikeanlaisia tuloksia (Vilkka, 2021, s. 153–154). Tällä tarkoitetaan sitä, että jokaisella tutkimuskerralla tutkijasta riippumatta saataisiin sama mittaustulos. Mittarin kokonaisluotettavuus muodostuu tutkimuksen luotettavuudesta ja pätevyydestä. Luotettavuutta voivat heikentää monet asiat kuten satunnaisvirheet. Satunnaisvirheitä saattaa syntyä esimerkiksi, jos tutkija tekee virheitä tallentaessaan tai haastattelija merkitsee vastauksen väärin lomakkeeseen. Tutkimusta pidetään luotettavana, kun tutkimuksen tutkimuskohde ja tulkittu materiaali ovat yhteensopivia. Teorianmuodostukseen eivät saa vaikuttaa epäolennaiset tai satunnaiset tekijät.

Lähisuhdeväkivalta kiinnostaa meitä aiheena ja ilmiönä ja siksi valitsimme sen opinnäytetyömme tutkimuksen kohteeksi. Meistä kummallakaan ei ollut kokemusta lähisuhdeväkivallan uhrien tai tekijöiden kanssa työskentelystä, joten pystyimme suhtautumaan objektiivisesti tutkimuksen tekemiseen ja tutkimuksen tuloksiin. Teemahaastatteluiden aikana esitimme kysymykset neutraalisti ja pyrimme olemaan ammatillisia. Emme halunneet ohjata haastateltavia henkilöitä mihinkään suuntaan heidän vastauksissaan. Saimme paljon litteroitua aineistoa ja haastateltavat henkilöt nostivat paljon

samoja asioita esille. Läpikäydessämme aineistoja, kokosimme niitä yhteen siten, että siirsimme samankaltaiset havainnot samaan luokkaan. Olemme käyttäneet tutkimuksessamme lähdeviitteitä niissä teksteissä, jotka eivät ole meidän itsemme kirjoittamaa. Tulokset on esitetty todenmukaisesti eikä niitä ole muunneltu. Olemme nostaneet monipuolisesti aineistolainauksia, jotka tuovat tutkimukseemme luotettavuutta. Olemme nostaneet myös huomioita esille, mitä olisi voinut tehdä toisella tavalla tutkimuksen aikana.

Huomioimme opinnäytetyössämme yksityisyyden suojan emmekä tuoneet haastateltavien henkilöiden henkilötietoja. Pidämme haastateltavien anonymiteettiä tärkeänä, että henkilöä ei pystytä tunnistamaan. Haastattelutilanteissa selvensimme tarvittaessa kysymystä lisäkysymyksien avulla, mikäli haastateltava ei ymmärtänyt, mitä kysymyksellä tarkoitetaan. Pyrimme teemahaastattelurunkoa suunnitellessa siihen, että kysymykset ovat helposti ymmärrettäviä. Tarkasti muotoiltujen kysymysten avulla saimme hyvää aineistoa tutkimukseemme. Olemme noudattaneet opinnäytetyössämme Seinäjoen ammattikorkeakoulun kirjallisia ohjeita. Pyrimme käyttämään mahdollisimman ajankohtaisia ja monipuolisia lähteitä, jotta pystymme varmistamaan työmme luotettavuuden ja laadun.

7 TUTKIMUKSEN TULOKSET

Tässä osiossa esittelemme tutkimustulokset, jotka on kerätty ja analysoitu haastatteluista. Jaoimme haastattelutulokset kahteen eri luokkaan: lähisuhdeväkivallan kokemuksiin ja lähisuhdeväkivallan seurauksiin. Tarkastelemme tutkimustuloksia sekä tekijän että uhrin näkökulmista. Näiden kahden pääteeman lisäksi jaoimme kokonaisuutta alalukuihin selkeyden vuoksi. Käytämme tutkimustuloksissa paljon suoria lainauksia. Lähdimme hakemaan vastauksia tutkimuskysymyksiimme: Millaisia lähisuhdeväkivallan kokemuksia naisilla on ja millaisia seurauksia lähisuhdeväkivallalla on ollut naisten elämässä? Haastattelurungossa nostimme esille seuraavia teemoja: lähisuhdeväkivallan kokemukset, väkivaltatilanne, avun hakeminen ja lähisuhdeväkivallan seuraukset. Haastatteluista saatujen vastausten perusteella muodostimme kaksi pääteemaa, joita pilkoimme pienempiin teemoihin.

Haastattelimme opinnäytetyötämme varten yhteensä yhdeksää henkilöä, joista kaikki olivat naisia. Jokaisella haastateltavalla oli lähisuhdeväkivallan kokemuksia joko tekijän tai uhrin näkökulmasta. Jokaisella lähisuhdeväkivallan tekijällä oli taustalla myös lähisuhdeväkivallan uhrin kokemus. Haastateltavista henkilöistä lähisuhdeväkivallan uhreja oli viisi naista. Lähisuhdeväkivallan tekijöitä oli neljä naista, joista jokaisella oli myös lähisuhdeväkivallan uhrin kokemus. Haastateltavat olivat iältään 20–52-vuotiaita. Haastateltavien anonymiteetin turvaamiseksi emme keränneet muita henkilötietoja haastateltavista. Haastatteluista saaduista vastauksista käytetyt suorat lainaukset tutkimustuloksista on numeroitu H1, H2, H3, H4, H5, H6, H7, H8 ja H9.

7.1 Lähisuhdeväkivallan uhrin ja tekijät

Ensimmäisessä kysymyksessä paneuduimme siihen, kenen toimesta naiset ovat kokeneet lähisuhdeväkivaltaa. Haastatteluissa naiset kertoivat kokeneensa lähisuhdeväkivaltaa kumppaninsa, lastensa, vanhempiansa, sisarustensa ja ystäviensä toimesta. Lähisuhdeväkivalta tulee usein täytenä yllätyksenä eikä uhri osaa useimmiten kuvitella hänen läheisensä kohdistavan häneen väkivaltaa.

Entisen miesystävän. Meillä oli kolmevuotinen suhde ja siinä sitten pikkuhiljaa tuli kaikenlaista väkivaltaa, elämän rajoittamista ja ketä kaveria saa tavata. Sitten sellaista mustasukkaisuutta, siitä jos tapasi kaveria tai jos mä vaikka menin

kaverien kanssa ulos johonkin, vaikka tansseihin niin siitä kauheat mustasukkaisuuskohtaukset ja sitten jotakin fyysistä väkivaltaa oli. (H7)

Entisen avopuolison toimesta. Minä olen ollut 17 ja kun tämä suhde päättyi, minä olin 21. Kaiken kaikkiaan semmoinen kolmen ja puolen vuoden jakso minun elämästäni. (H2)

Osa uhreista ei osannut edes tunnistaa heihin kohdistuvaa väkivaltaa, sillä sitä tapahtui koko ajan uhrien ympärillä.

Se on jännästi, että minä olen kasvanut lapsuusympäristössä, jossa minä en lähisuhdeväkivaltaa itse ole osannut tunnistaa lähisuhdeväkivallaksi, koska minä kasvoinkin siihen, että se on normaali käytäntö perheessä. (H3)

Kysyimme lähisuhdeväkivallan tekijöiltä, keneen he ovat kohdistaneet väkivaltaa.

Haastatteluissa naiset kertoivat kohdistaneensa lähisuhdeväkivaltaa kumppaniinsa, lapsiinsa ja ystäviinsä.

Olen kohdistanut väkivaltaa kaikissa parisuhteissa. Ekassa en varmaan, silloin heittelin vain tavaroita ja olihan se sellaista henkistä, mutta en periaatteessa häneen kohdistanut. Sitten se eskaloitui seuraavassa suhteessa, heittelin tavaroita sitä ihmistä kohti, löin ja kaikkea. (H9)

Tähän minun poikaani. Ja kerron sen verran minun pojastani, että hänellä on siis ADHD diagnosoitu. Minä olin tosi nuori, kun hän syntyi. Tälleen jälkikäteen ajatellen minulla nyt varmaan oli ollut tosi pitkään masennusta, mutta minä jotenkin koin sen, että synnytyksen jälkeen oli semmoinen tosi voimakas masentuneisuus. Sitten jotenkin semmoinen kokemus, että minä en halua tätä lasta. (H4)

Lähisuhdeväkivallan tekijät kertoivat, etteivät ole tiedostaneet sillä hetkellä toimivansa väärin. Naiset kertoivat jatkaneensa väkivallan käyttöä, mikäli uhri ei lähtenyt heidän elämästään pois. Asiat sovittiin aina erimielisyyksien ja riitatilanteiden jälkeen ja asiat jatkuivat samalla tavalla.

7.2 Lähisuhdeväkivallan kokemukset ja väkivallan muodot

Lähisuhdeväkivallan muodot ovat moninaisia ja usein väkivalta lisääntyy ajan kuluessa.

Lähisuhdeväkivallan tekijä osaa käyttää väkivaltaa salakavalasti eikä uhri välttämättä edes tajua, että häneen kohdistetaan väkivaltaa. Usein lähisuhdeväkivalta alkaa henkisellä

väkivallalla ja alistamisella. Henkinen väkivalta usein muuttuu vähitellen fyysiseksi väkivallaksi. Osa lähisuhdeväkivallan uhreista kertoi, että ei aluksi huomannut minkäänlaisia väkivallan merkkejä. Kysyimme lähisuhdeväkivallan uhreilta, minkälaista väkivaltaa heihin on kohdistettu.

Minulla on ihan siis fyysistä väkivallan kokemusta ja sitten on myös henkistä. Ja minun äitini on ollut isona osana väkivallan tekijä. On ollut fyysistä, rankaisemista, mutta sitten ehkä semmoinen itselleni kaikkein vaikuttavimpana on ollut semmoinen henkinen väkivalta, missä on sitten kasvanut aina. Jos nyt tälle minä ajattelen, niin sitä on vieläkin. Niin paljon vaan tai heti jos on äitini kanssa tekemisissä. (H4)

Minun äitini on jättänyt minua useita kertoja heitteille jo lapsena. Olen ollut joku 7-8-vuotias, niin hän on kymmenen aikaan illalla saunan jälkeen, märissä hiuksissa, pikkuhousut jalassa, yöpaita päällä ja ilman kenkiä heittänyt minut ulos. (H6)

Naisten kokemaan lähisuhdeväkivaltaan liittyivät kaikki väkivallan muodot. Erityisesti niistä korostui henkinen, fyysinen ja seksuaalinen väkivalta. Naiset kokivat henkisen väkivallan nimittelynä, mitätöintinä, syyttelynä ja alistamisena.

Tosi paljon just sellaista haukkumista ja syyttelyä ja niin kuin nöyryyttämistä ja sellaista riidan haluisuutta. (H5)

Esimerkiksi entinen mies tuli kerran aseensa kanssa. Aseella uhkasi tappaa kaikki ja jouduin ottamaan sen aseensa siltä pois sitten. Ja sellaista pelkoa ja sellaista pelottelua fyysisellä väkivallalla, että ollaan aivan äärivihaisena kirveen kanssa tai jotain. Oli vielä uhkaava tilanne, että pääseekö lähtemään kotoa pois vai ei. Sellaista tietynlaista alistamista ja mitätöintiä, että semmoista nauramista ja naljailua ja sellaista niin kuin vähän, että sinä et ole mitään, että mitä sinä yrität niin kuin sellaista. (H8)

Fyysinen väkivalta näyttäytyi lyömisenä, seinille heittäminen, kuristamisena ja puremisena.

Se on ollut sellaista riuhtomista, tönimistä, ja huutamista enemmänkin. Sitten muistan, että minä olen ollut yläasteella ja sitten se meni niin rajuksi, että minulla murtui käsi. Se oli joskus 15-vuotiaana. (H9)

Muutamia nyrkin iskuja, enimmäkseen minä olin räsynukke. Minua heiteltiin pitkin seiniä ja kuristamista. Ehkä se räsynukke on pahin et minua heiteltiin kirjaimellisesti pitkin seiniä. (H1)

Seksuaalisen väkivallan kuvattiin näyttäytyvän jatkuvana raiskaamisena, painostamisena ja ei-toivottuna seksuaalisena huomiona. Yksi naisista kertoi häneen kohdistuneen raakaa seksuaalista väkivaltaa, joka toistui rutiininomaisesti aina öisin. Seksuaalista väkivaltaa yritettiin myös oikeuttaa esimerkiksi uskonnon avulla.

Seksuaalinen väkivalta oli sellaista öisin tapahtuvaa, että mulla oli hyvin rutiini, että hän niin kun loi semmoiset rutiinit, että tiettyyn kellonaikaan piti mennä peseytymään. Sen jälkeen sitten se seksuaalinen väkivalta alkoi, että on niin kuin sitomista ja polttamista eri tommoisilla sähköshokkijutuilla, että se oli tosi semmoista sadistista se väkivalta ja sen minä blokkasin tuonne päähän. Ja se oli myös sellainen teema, mistä ei ikinä saanut puhua, että minä opin sen, että tätä asiaa ei saanut nostaa esille. Minä en myöskään halunnut sitä, mutta minä aistin sen, että se mitä öisin tapahtuu niin siitä ei puhuta. (H2)

Niin siinä oli mukana tämmöinen seksuaalinen väkivalta, jossa oli hankaluutena se, että siinä sitä lestadiolaisten teologiaa käytettiin peittämään, kun tavallisestihan ne asiat menee poliisille. (H3)

Näiden väkivallan muotojen lisäksi naiset kertoivat kokeneensa taloudellista ja uskonnollista väkivaltaa sekä vainoamista.

Kun tämä viimeinen pahoinpitely oli, niin hänelle selvisi, että siitä tehtiinkin rikosilmoitus. Se sai laajennetun lähestymiskiellon ja se rikkoi sitäkin pari kertaa. Ja se tuli minun työpaikallekin riehumaan ja odotti minua kaupan ulkopuolella. Minullahan oli aina autossa peitot ja tyynt. Välillä sain jopa hänen veljeltään puhelun, että se lähti nyt pesäpallomailalla etsimään sinua. Et minä jouduin kaikki salaamaan minun elämästäni. Minun osoitteen ja auton nimi vaihdettiin ja kaikki, mutta jostain se aina selville missä minä olen. (H1)

Taloudellinen väkivalta näyttäytyi esimerkiksi siten, että rahat olivat yhteisiä, mutta silti niitä sai käyttää ainoastaan väkivallan tekijä. Uhri saattoi itse käydä töissä ja ansaita rahat, jotka toinen osapuoli päätti käyttää kuten itse halusi.

Että tavallaan meillä oli muka yhteiset rahat, mutta sitten hän kuitenkin käytti niitä rahoja niin kuin hän halusi ja minä kävin töissä. Hän oli sitten armeijassa hetken aikaa ja sitten vaihtoi sieltä siviilipalvelukseen. Se että minä maksoin vuokrat ja minä maksoin ruuat, koska minä olin se, joka kävi töissä. (H2)

Uskonnollista väkivaltaa käytettiin esimerkiksi lestadiolaisuudessa väkivallan perusteena. Väkivallan tekijä saattoi myös kokea kirkkoon kuulumisen uhkana, mikäli hän ei itse kuulunut kirkkoon ja täten vaati myös uhriaan eroamaan kirkosta.

Meillä on ollut voimakas ääriuskonnollinen perhe, meillä on siis vanhoillislestadiolainen tausta ollut perheessä. Se on ollut yksi väkivallan muodoista se uskonto, että se on ollut ehkä enemmänkin niille vanhemmille kanava päästä toteuttamaan sitä väkivaltaansa. (H3)

Että minähän esimerkiksi erosin kirkosta niin kuin hänen vaatimuksistaan. Minä en ole koskaan ollut mitenkään uskonnollinen ihminen, mutta ehkä hengellinen jollain tavalla. Ja se oli jotenkin hänelle uhka. Hän ei kuulunut kirkkoon, niin minäkään en saanut kuulua. Ei saanut mennä sukulaisten häihin tai hautajaisiin sen takia, että ne nyt sattuivat olla kirkossa. Ja se oli vaan yksi semmoinen tavallaan sivujuonne koko siinä oudossa kuviossa. (H2)

Lähisuhdeväkivallan tekijä pyrkii alistamaan ja alentamaan uhriansa. Moni uhreista kertoi lähisuhdeväkivallan tekijän ensin kehuneen häntä ja tehneen hänelle rakastetun olon. Pian tämän jälkeen tekijä alkoikin haukkumaan uhria ja kommentoimaan kaikkea hänen tekemisiään ja niiden virheellisyyttä. Uhrin kertoivat tekijän usein olevan taitava perustelemaan käyttämänsä väkivaltaa ja samalla oikeuttamaan sitä.

Minähän olin kokematon 17-vuotias siinä vaiheessa. Ja hän sai minua ylipuhuttua asioihin, joihin minä en olisi normaaleissa oloissa suostunut. Mutta hän oli tosi hyvä puhumaan ja perustelemaan ne asiat. Mikä tahansa väkivallan muoto, niin se perustelu aina sieltä tuli. Ja tota niin, sen seurauksena sitten se väkivalta paheni siinä kolmen ja puolen vuoden aikana aika pahasti. Tänä päivänäkin en muista kaikkea, mitä hän on minulle tehnyt. (H2)

Henkistä väkivaltaa, hyvin vahvaa sellaista ja kiusaamista, mitätöintiä, väheksymistä, sitten sellaista kaikenlaista kiusantekoa, manipulointia, vahvaa kontrollointia ja tällaista kaikkea, millä koitti saada toimimaan hänen tahtonsa mukaan. (H8)

Uhrin kertoivat, etteivät yleensä käyttäneet väkivaltaa takaisin tekijäänsä kohtaan. He kertoivat toisinaan turvautuneensa väkivaltaan puolustaessaan itseään. Kaikki uhrin eivät kyenneet puolustamaan itseään, sillä väkivaltaisessa tilanteessa saattaa lamaantua eikä kykene pakenemaan tilanteesta pois. Pitkittyneen väkivallan myötä uhri usein ajattelee väkivaltaisuuksien olevan hänen omaan syytään.

Sitten yhtenä yönä se joku napsahdus tuli ja minä olen lyönyt häntä takaisin. En muista siitä yöstä muuta, mutta jotenkin sitten siitä seuraavana aamuna minä raahaudun jotenkin viimeisillä voimilla kylppäriin. Minä olin siis yksin kotona, en tiedä missä hän oli, mihin hän oli lähtenyt. Ja näin minun kasvoni, joita minä en tunnistanut peilistä ja se oli jotenkin semmoinen havahtumisen hetki minulla

itselläni, että mitä helvettiä täällä oikein tapahtuu, että kuka tuo ihminen on tuolla peilissä. (H2)

Kysyimme lähisuhdeväkivallan tekijöiltä minkälaista väkivaltaa he ovat käyttäneet uhreihinsa. Naisten käyttämään lähisuhdeväkivaltaan liittyivät miltei kaikki väkivallan muodot. Erityisesti väkivallan muodoista korostuivat henkinen ja fyysinen väkivalta. Henkistä väkivaltaa käytettiin keinona pitää uhri lähisuhdeväkivallan tekijän lähellä, kun tekijä on kokenut epävarmuutta itsestään. Kukaan lähisuhdeväkivallan tekijöistä ei ollut käyttänyt seksuaalista väkivaltaa.

Olen käyttänyt kaikkia mahdollisia väkivallan muotoja, paitsi seksuaalista. (H3)

Henkistä on ollut tosi paljon, haukkumista, kiristämistä ja kaikkea mahdollista, kun ollut niin epävarma itsestään, niin on yrittänyt pitää sen toisen siinä tosi lähellä. (H9)

Fyysisen väkivallan käyttö korostui niissä tilanteissa, kun tekijät kokivat olonsa kuormittuneiksi tai muita keinoja asian ratkaisemiseksi ei tuntunut olevan. Mustasukkaisuus on mainittu syyksi osassa väkivaltatilanteita. Mustasukkaisuus on näyttäytynyt esimerkiksi tavaroiden heittelemisenä ja lyömisenä.

Ehkä se jotenkin niissä tilanteissa, kun minä olin tosi kuormittunut ja sitten tavallaan pojan se impulsiivisuus ja semmoinen kovaäänisyys. Käytännössä silloin, kun minun omat keinot kokonaan loppuivat. Sitten minä ajattelin, että se on ratkaistava pulma sillä. (H4)

On myös ollut sairaalloista se mustasukkaisuus. Tavaroiden heittelemistä ja myös lyömistä. (H9)

Lähisuhdeväkivallan tekijät eivät aina ymmärrä kohdistavansa uhreihinsa väkivaltaa.

Väkivallan muodot ovat moninaisia ja osa niistä on hyvinkin piileviä kuten henkinen väkivalta.

Joissakin tilanteissa tekijä on havahtunut siihen, että ei hallitse enää omaa käytöstään.

Se oli ensin semmoista huutamista ja sitten, kun tapahtui semmoisia voimakkaita tilanteita niin kuin niitä vähän vaikeita tilanteita. Minä en osannut suhtautua siihen, minä en tiedä, miten minä toimin, kun on vaikea tilanne. Sitten, kun lapsi tarvitsi turvaa niin minä jätinkin hänet yksin. Ja sitten se siitä lähti, että minä otinkin häntä kädestä kiinni kovempaa ja vein huoneeseen rauhoittumaan. Sitten se saattoi purkautua niin, että minä saatoin heittää, vaikka tuolin seinään. Sitten saattoi mennä silleen, että vähän tuuppasin häntä pikkuisen kovempaa. Ihan siis muutaman kerran olen läpsäissyt poskeen. (H4)

Oli semmoisia konfliktitilanteita. Puoliso halusi lähteä baariin ja minä en olisi halunnut, että se lähtee. Sellaisia, että minulla tuli semmoinen vahva menettämisen pelko ja katumus sieltä lapsuudesta esille. En edes muista hyvin niitä tilanteita jälkikäteen. Muistan vaan, että nyt menee yli eikä hallitse itseään. Se vaan meni ihan älyttömäksi se touhu. (H9)

Lähisuhdeväkivallan tekijöistä osa kertoi olevansa jo väkivaltaa käyttäessään tietoisia tekemistään asioista. Haastateltavat henkilöt nostivat esiin sen, että on tärkeää tunnistaa väkivallan merkit jo varhaisessa vaiheessa, jotta niihin pystytään puuttumaan.

Lähisuhdeväkivaltaan tulee hakea apua ja muutosta omaan käyttäytymiseen.

Minä olen ehkä tavallaan tiennyt sen minun koko elämäni, mutta minä ehkä myönsin sen itselleni silloin, kun hän oli noin 6-vuotias. (H4)

Yksi naisista kertoi olevansa pyörätuolissa, jonka vuoksi hänen väkivaltaisuutensa näyttäytyi siveämpänä kuin se oikeasti oli. Nainen kertoi kokeneensa vihaa siitä, ettei hän pystynyt olemaan niin väkivaltainen kuin hän olisi oikeasti halunnut. Tuki- ja liikuntarajoitteisuuden alle voi olla helppo uhriutua, vaikka oikeasti itse käyttäisikin väkivaltaa.

Myöhemmin minulla oli ykköspäihteenä keskushermostoon vaikuttavat lääkkeet ja vaikka minä olen pyörätuolissa, niin minulla oli jotenkin sellainen tosi syvä viha päihteitä käyttäessä siitä, että minä olisin halunnut olla todellisuudessa silmittömän paljon väkivaltaisempi. Sitten siinä tuli ehkä myös huoli, että minä olin pyörätuolissa, niin sitten se enemmän kanavoitui tämmöisenä käsittämättömän siveänä. Jotenkin vaikea kuvitella, miten äärimmäisen manipuloiva minä olen vaikka ollut. Jotenkin aina peiteltyt sen kaikkeen hyvään ja hyvántahtoiseen. Sitten jotenkin ihmissuhteissa minulla se oli, että se kun minä en pystynyt väkivaltaa toteuttamaan niin paljon kuin sairas mieli olisi halunnut. (H3)

Jokaisella lähisuhdeväkivallan tekijällä oli taustalla uhrin kokemus. Moni naisista on kokenut sen vaikuttavan omaan väkivaltaisuuteensa. Tekijät ovat saaneet ymmärrystä omaan käytökseensä siinä vaiheessa, kun he ovat kokeneet syyllisyyttä ja häpeää väkivaltaisuudestaan.

Siinä ei sitten oikein itsellä koskaan tullut ymmärrystä siihen asiaan. Ei tuntunut, että olen uhri. En sitten osannut siihen hakea apua. Minä olen myöhemmin sitten apua itse hakenut vasta väkivallan tekijänä. Sitä kautta, että minulla oli hirvittävä syyllisyys ja häpeä siitä, mitä minä olen heille tehnyt. Se manipulaatio ja valhe oli ollut niin syvä. (H3)

Lähisuhdeväkivallan tekijänä saattaa uhriutua omien kokemuksiensa alle, mikäli niitä ei ole käsitelty ammattiavun avulla. Lähisuhdeväkivallan tekijä ei välttämättä aina tunnista toimivansa väärin uhrejansa kohtaan. Tekijä saattaa elää niin syvällä omassa valheellisuudessaan.

7.3 Väkivallan kesto, toistuvuus ja muutos

Lähisuhdeväkivallan uhrit kertoivat väkivaltaisuudesta heidän elämässään. Väkivalta on kestänyt hyvin eri mittaisia aikoja naisten elämässä: kaikkea 1,5 vuoden ja kolmenkymmenen vuoden väliltä. Muutama naisista mainitsi väkivallan olleen läsnä koko heidän elämänsä ajan. Lähisuhdeväkivalta ei välttämättä ollut jatkuvasti läsnä elämässä, välillä oli parempiakin aikoja. Osa naisista saattoi ajatella väkivaltaisuuden loppuneen.

Isän väkivalta, varsinkin henkinen väkivalta kesti hänen kuolemaansa asti. Kesti sillä lailla, että se jätti minut perinnöttömäksi. Se oli rikas ja se jättänyt perinnöttömäksi ja se antoi minun siskoilleni kaiken omaisuuden ja minä joudun taistelemaan 4 vuotta siitä, että minä sain jotakin sieltä. Eli se mitätöi minut kokonaan tavallaan lapsena, vaikka minä olin niin sanotusti mielestäni hyvä tai kiltti ja rakastin sitä, mutta se katsoi sen oikeudekseen, koska minä en tanssinut sen pillin mukaan. Niin se on kestänyt minun koko eliniän. Elikkä monia kymmeniä vuosia. Fyysinen väkivalta kesti niin kauan, kun minä asuin kotona eli 18-vuotiaaksi, jolloin se heitti minut sitten ulos, koska minä soitin poliisiin siihen väkivaltilanteeseen. (H8)

No äidin suhteen minä ajattelen, että varmaan sieltä lapsuudesta asti. Minä luulen, että vasta viimeisen vuoden aikana olen rajannut sen. Eli minä oon nyt hänelle sanonut, että minä en enää ota vastaan sitä väkivaltaisuutta. Eli hänen taholtaan sen kaksikymmentäyhdeksän vuotta. (H4)

Lähisuhdeväkivallan uhrit kertoivat mietteitään siitä, mikä saattoi johtaa väkivaltilanteisiin ja niiden toistuvuuteen. Naiset kokivat tiettyjen asioiden vaikuttavan väkivaltilanteiden syntyyn. Alkoholi, totuuden sanoittaminen ja väkivaltilanteisiin väliin meneminen saattoivat toimia esimerkiksi laukaisevina asioina. Haastateltavat henkilöt nostivat esille myös sen, että väkivaltilanteita saattoi syntyä ilman mitään syytä.

Sinä et enää erota sitä oikeata väärästä ja sinä vaan opit silleen kävelemään lasinsiruilla, kun sinä et ikinä tiedä, mikä se asia on eli se voi olla mikä vaan. Samoin fyysinen väkivalta yleensä se oli sitten, että kun hän suuttui, niin hän menetti sitten sen kontrollin. Mitä isompi asia niin sitä voimakkaampi se pahoinpitely aina oli. Että oliko se henkistä vai fyysistä niin se riippuu just siitä, että

jos minä nyt olin hymyillyt kaupan kassalle liian leveästi niin minähän petin häntä ja se oikeutti sen fyysisen pahoinpitelyn tai seksuaalisen väkivallan. Että tavallaan just se, että en minä ikinä tiedä mikä se asia on. (H2)

Tuo isän juominen, että erityisesti silloin kun se on humalatilassa niin just silloin se on näkynyt kaikista parhaiten. Totta kai myös silloin, kun isä on selvinpäin, mutta erityisesti, kyllä mä huomaan, että tuo juominen aiheuttaa sitä. (H5)

Varsinkin sellainen, jos jollakin tavalla niin kuin sanoitti sitä totuutta, mitä se on oikeasti. Niin siinä kohtaahan sitä sai kaikista pahimmat kilarit aina päällensä. Sitten justin sen väliintulo, että esimerkiksi kotona, kun minä menin äidin ja isän väliin, että kun äiti huusi siellä, että ”isä tappaa minut, tulkaa apuun”. Totta kai siinä kohtaa sitten isä kohdisti minuun sen tai minun sisaruksiin sen vihansa ja kiukkunsa. Se huusi ja pienenä tuli kuset housuun ja sitten siinä, kun yritti siinä semmoista isoa karjua miestä yrittää pysäyttää. (H8)

Väkivallan koettiin muuttuneen ajan kuluessa. Jokainen naisista koki väkivallan pahentuneen riippumatta siitä, kuka lähisuhdeväkivallan tekijänä oli. Muutama naisista mainitsi kokeneensa voimakasta kuristamista, joka johti jopa tajunnan menettämiseen.

Sanotaanko, että se paheni. Ihminen oli hyvin narsistinen ja oli eronnut niin ikään kuin jäänyt käsittelemättä sieltä asiat ja väkivaltaa oli ollut siinä hänen edellisessä suhteessakin. Ja sitten hän yritti aina soitella vielä sille ex-puolisollekin. Se oli sellaista, että saattoi humalassa soitella. Jos minä vaikka olen omalla asunnolla, niin silloin jossain vaiheessa saattoi humalassa soitella ja sitten sellaista vähän niin kuin vankumista niin kuin pikkulapsi, että ”mä haluan”. Se vain se, että mitä hän haluaa ja kuinka hän haluaa, niin kun, että sen asian menevän. (H7)

Se paheni sitä loppua myöden ennen kuin minä lähdin, niin kuristamista. Se paheni ehkä eniten, että minä jonkun verran muistan sieltä, että taju lähti tosi usein. Ja sitten justin tämä yksi kerta, se kuristi ja nosti minua seinää vasten ja sitten, kun se päästi minut alas niin kroppa ei enää toiminut, että olin niin kauan ollut ilman happea. Niin sanoin siinä ”kuristat kuin tytöt” ja sitten se ottikin minua rintakehästä ja heitti ylhäälle kohti seinää, ja minä oon lyönyt pääni niin lujaa, että menetin tajun. (H1)

Lähisuhdeväkivallan tekijät kertoivat väkivaltaisuudesta heidän elämässään. Väkivalta on kestänyt hyvin eri mittaisia aikoja naisten elämässä: kaikkea satunnaisen väkivallan käytön, yhdeksän vuoden ja viidentoista vuoden väliltä. Muutama naisista mainitsi väkivallan olleen läsnä koko heidän elämänsä ajan. Tekijät olivat aiemmin itse olleet lähisuhdeväkivallan uhreina, joten väkivalta on alkanut näkymään heidän elämässään jo varhain. Lähisuhdeväkivalta ei välttämättä ollut jatkuvasti läsnä elämässä.

No jos minä ajattelen, että kuitenkin ensimmäiset merkit on ilmennyt silloin ihan pienestä asti ja kun hän on ollut 9-vuotias, niin siihen asti. (H4)

Välillä on ollut taukoja, mutta vuosia on kestänyt. Varmaan vähän reilu 20-vuotiaana, kun minä käytin väkivaltaa ensimmäisen kerran ja 35-vuotiaana viimeisen kerran. (H9)

Lähisuhdeväkivallan tekijät kertoivat mielteitään siitä, mikä saattoi johtaa väkivaltatilanteisiin ja niiden toistuvuuteen. Naiset kokivat tiettyjen asioiden vaikuttavan väkivaltatilanteiden syntyyn. Naiset mainitsivat esimerkiksi päihteiden lisäävän väkivallan painetta. Osa naisista havahtui väkivaltatilanteiden yhteydessä omaan käytökseensä ja siihen, että toiminta oli ristiriidassa oman arvomaailman kanssa.

Ne päihteet vaan hankaloittaa tätä asiaa tosi paljon ja lisää sitä väkivallan painetta. (H3)

En tykännyt siitä, en pitänyt itsestäni, että ollaan sellaisella tiellä. Ei ole minun oman arvomaailman mukaista. (H6)

Väkivallan koettiin muuttuneen ajan kuluessa, sillä väkivalta ei ollut koko ajan samanlaista. Tekijät kuvailivat välillä olleen parempia aikoja ja välillä pahempia aikoja. Väkivaltatilanteista seurasi anteeksipyyntöjä, jotka uhri on hyväksynyt.

Se oli pahimpina aikoina, että meillä oli siis arkipäivää, että ainakin kerran viikossa tuli poliisit ja ambulanssi. Ehkä semmoinen melkein joka päivä tapeltiin, joka toinen päivä. (H4)

Yleensä olen ollut hirveän pahoillani ja katuvainen, luvannut hankkia apua ja sitä hankkinutkin. Sitä vaan ei heti osannut lopettaa. Sitä vaan sitten elettiin, kunnes tuli seuraava hermoromahdus ja sitten taas tapahtui jotain. Sitten on saattanut tulla ero, jossa ei väkivalta välttämättä ole ollut syynä, mutta sitten yksinään on ollut paljon helpompi olla. Sitten on menty taas uuteen suhteeseen, ei nyt koko ajan, mutta on niitä ollut neljä, missä ollut väkivaltaa. Varmaan sitä vaan lähestyi sillein, että "olen tosi pahoillani" ja sitten toinen antoi uuden mahdollisuuden. (H9)

Lähisuhdeväkivallan tekijät ovat kokeneet arjessaan olleen välillä parempia ja välillä huonompia hetkiä. Huonoista hetkistä ja hetkittäisistä hermoromahduksista huolimatta arkea jatkettiin samalla tavalla eteenpäin.

7.4 Uhrin ja tekijän asemaan havahtuminen

Kysyimme lähisuhdeväkivallan uhreilta, milloin he tajusivat olevansa lähisuhdeväkivallan kohteena. Uhrin asemaan havahtumisessa on kestänyt erilaisia aikoja, osa on tajunnut asian jo varhain, mutta osalla on kestänyt useita vuosia. Naiset nostivat esille sen, että lähisuhdeväkivallan uhrina ei halua uskoa tekijän käyttäytyvän väkivaltaisesti. Myöhemmin uhrin ovat pohtineet sitä, että usein lähisuhdeväkivalta ajautuu todella pahaksi ennen kuin he uskalsivat paeta lähisuhdeväkivallan tekijän luota ja hakea apua. Yksi lähisuhdeväkivallan uhreista oli havahtunut puolisonsa väkivaltaisuuteen omana häöpäivänään. Hän kertoi ajatelleensa omista häistään karkaamista, mutta olikin hetken kuluttua astellut alttarille.

Minä olen meinannut karata minun omista häistäni. Minä olin lähdössä jo sieltä, että minä olin kertonut kaasolle. Sitten minun kaaso sanoi, että sinulla on pankkikortti, jossa on nyt häärahat ja meillä on auto pihalla, että nyt lähdetään vittuun täältä. Et sinä mene alttarille. Ja sitten minä olin vaan, että voinko minä tehdä näin. Siellä on 150 ihmistä, melkein kaikki on minun sukulaisiani. Minulla on iso suku. Että minä en kehtaa ikinä näyttää minun kasvojani. Ja sitten minun kaaso oli, että hän menee ja kertoo tilanteen, että karkaat nyt ja hetkeksi pois. Ja tuota me avattiin ovi, että nyt lähdetään, niin mun isä oli siinä että ”lähdetään alttarille”. Niin käänsin pääni ja sanoin kaasolle, että ”me oltiin kaksi minuuttia liian myöhässä”. Ja silti jäin siihen avioliittoon vielä seitsemäksi kuukaudeksi. (H1)

Minä olen itse huomannut tai tajunnut sen vasta ihan viime vuosina, että minä olen aina ajatellut, että se on normaalia. Ne kaikki sanat on ihan normaaleja, mutta sitten jossain kohtaa tajusin, että ei se kuulu mennä näin, että niin läheinen ihminen aiheuttaa aina pahaa mieltä. Ja niin jossain kohtaa sen vaan ymmärsin, että ei tämä ole normaalia. (H5)

Ne tunteet tuli vasta sitten myöhemmin terapiassa: pelko, suru, kuolemanpelko, häpeä, syyllisyys, epätoivo, että ehkä ne on siellä ollut aina takana, mutta niitä ei siinä hetkessä vaan kykene eikä voi tuntea, koska se tilanne vaatii kaikki ne sinun voimat. (H2)

Kysyimme lähisuhdeväkivallan tekijöiltä, milloin he tajusivat olevansa lähisuhdeväkivallan tekijöitä. Tekijät kuvailivat pelänneensä oman väkivaltaisuutensa ääneen sanoittamista, vaikka olisivat olleetkin tietoisia omasta käytöksestään.

No ehkä minä ymmärsin sen, kun hän oli 6-vuotias, kun me pääsimme perheneuvolaan piiriin. Silloin minä ehkä tajusin, että minää en voi jatkaa enää näin, että en minä voi satuttaa minun lastani. (H4)

Se oli varmaan just se hetki, kun minä ajattelin, että nyt tulee ero, mutta sitten ei tullutkaan. Sitten ajattelin, että eihän tällaista voi hyväksyä kukaan. (H9)

Kaikki tekijät eivät olleet tajunneet aiemmin olleensa väkivaltaisista, havahtuminen saattoi tulla jossakin tietystä tilanteesta.

7.5 Lähisuhdeväkivallan herättämät tunteet

Moni haastateltavista naisista nosti esille lähisuhdeväkivallan aiheuttavan voimakasta pelkoa. Pelko saattoi vaikuttaa elämän pitkän aikaa lähisuhdeväkivallan jälkeen, vaikka tekijä ei olisi ollut enää uhrin elämässä. Pelko ei ole järjellä selitettävä asia, sillä se oli niin vahva tunne. Keho ja mieli saattoivat olla jatkuvasti hälytystilassa. Uhrit kuvailivat väkivallan uhan olevan läsnä koko ajan, kun koskaan ei tiennyt, mikä asia johtaisi uuteen väkivaltatilanteeseen.

Ollut aina sellaista pelkoa kotona, joka on esimerkiksi näkynyt sillä lailla, jos iskä on tullut töistä kotiin niin kaikki me muut ollaan valpastuttu. Me olemme heti ruvettu, vaikka siivoamaan ihan täysiä, ettei sitten iskällä ole mitään syytä suuttua meille. Jos on pienikin epäonnistuminen, niin siitä on seurannut aina huutamista ja suuttumista. (H5)

Väkivallan uhka oli koko ajan läsnä. Se oli räjähdysherkkä koko ajan. (H6)

Lapsuudenkodissa se oli siis sellaista, että sai pelätä fyysistä väkivaltaa. Kotona se toistui, että kuukausittain tuli sellaisia tilanteita, että äidin ja isän välit kärjistyivät pahasti. Se oli sellaista yleensä, että minä menin sinne väliin apuun, kun äiti huusi apua. Sitä oli usein, kun isä sitten käytti alkoholia, vaikka se oli hyvin semmoinen menestynyt. Niin sitten se kohdisti sitä, sanallista minuun niin kuin aina sitten kun se oli juonut, elikkä sitä tapahtui melkein joka viikonloppu. Se saattoi istua minun sängyn vieressä, kun minun olisi pitänyt nukkua kouluiltana ja haukkui minua ja purki omaa pahaa olonsa minuun. (H8)

Väkivaltaisuuksella saattoi olla suuria vaikutuksia naisten elämään. Yksi uhreista kertoi saaneensa pysyvän vamman väkivaltatilanteen seurauksena, joka vaikuttaa vielä tänäkin päivänä hänen elämäänsä suuresti. Väkivallan tekijä saattoi uhata uhriaan kuolemalla sen jälkeen, kun oli alistanut uhrinsa.

Ja se tuli sinne ja heitti minut sängystä ulos, mutta minun jalkani jäi minun lapsen sängyyn siihen runkoon, kun se on jatkettava sänky, niin minun jalkani jäi siihen, mutta minun kroppa vetikin ympäri. Ja minä oon menettänyt siinä tajun ja sitten minä herään, että minun tytär, joka oli noin 2,5-vuotias, niin se tuo minulle

puhelinta. Minä olen soittanut minun äidilleni, että tule nyt hakemaan minun lapseni täältä ja minä lähdän täältä nyt vittuun. Ja sitten se on ollut se viimeisin, mistä mä sitten nyt sitten, että nyt tämä ei ole elämää, että joku kerta minut haetaan arkulla. (H1)

Sitten hänestä tuli siis todella, todella väkivaltainen sen suhteen loppuajalla ja hän sitten rupesi aina sanomaan sitä, että ”kai sinä tiedät sen, että minä olen se, joka päättää koska sinä kuolet”. Ja minä sanoin vaan, että ”kyllä minä sen tiedän” ja tein jotenkin semmoisen surutyön siitä omasta kuolemasta. Kohta lähtee henki ja hän päättää sen. En minä täältä pois pääse. (H2)

Kysyimme lähisuhdeväkivallan tekijöiltä, minkälaisia tunteita heissä nousi väkivaltatilanteissa. Tekijät kertoivat väkivaltaisuuden taustalla olevan omien voimavarojen loppumista, menettämisen pelkoa ja epävarmuutta itsestä. Väkivaltatilanteissa naiset kertoivat kokeneensa vihaa, hätää ja paniikkia.

Se ylipäättänsä oli tosi raskasta, koska minä tavallaan tappelin tietyllä tavalla, että se on hirveän vaikea äitinä ensinnäkin myöntää itselle, että minä en voi kasvattaa minun lastani. Sitten minun piti vielä todistella muille, että minä en pysty siihen, niin se oli kaiken kaikkiaan tosi raskasta. Minä en ole kauheasti saanut paniikkikohtauksia tai tämmöisiä, mutta silloin, kun mä pelkäsin, että minun poikani tulee kotiin, minä aloin niitä saamaan. Se oli tavallaan piste i:n päälle, että minusta tuntuu, että kaikki se, mitä minun menneisyydessä on tapahtunut niin minä en vaan enää kestänyt sitä koko taakkaa. (H4)

Menettämisen pelko. Mietin, että silloin se on tuntunut, että tuli vihainen olo, mutta onko se viha ollut se oikea tunne siellä. Siellä taustalla on varmaan kaikkea avuttomuutta, pelkoa, epävarmuutta itsestä, paniikkia ehkä. Semmoinen, että ”apua”, hirveä hätä siitä, että se toinen on lähdössä jonnekin. Sitten oletkin yhtäkkiä kauhean vihainen ja oot silleen ”nyt et perkele lähde mihinkään, että nyt pysyt tässä”. (H9)

Väkivaltaisuudella saattoi olla suuria vaikutuksia naisten elämään. Yksi tekijöistä mainitsi omien voimavarojensa olleen niin loppu, että oli hetkellisesti ajatellut oman lapsensa tappamista.

Minulla siis tuli siinä semmoinen hetki, että oikeasti minä luulin, että minä satutin häntä tosi pahasti. Minun ajatuksissani oli sellainen tunne, että minä haluan tappaa hänet, että minä en jaksa. (H4)

Lähisuhdeväkivallan tekijät kokivat käytöksensä vääränlaiseksi. Naiset kertoivat, että heillä ei välttämättä ollut voimavaroja tai keinoja väkivaltaisen käytöksensä muuttamiseen.

7.6 Syiden ja perusteluiden hakeminen

Lähisuhdeväkivallan uhrit kertoivat hakeneensa erilaisia syitä tai perusteluita väkivaltaisuudelle. Moni uhreista syytti aluksi itseään heihin kohdistuneesta väkivallasta. Moni haastateltava nosti esiin myös eri perhetaustoista johtuneet syyt kuten alkoholin, eroperheen, valehtelun ja kasvu ympäristön. Omilla lapsuuskokemuksilla koettiin olevan suuri vaikutus tulevaisuuden valintoihin esimerkiksi ihmissuhteiden suhteen.

Että se on minun vikani. Se oli jotenkin ja hän myös aina sanoitti sen niin, että kun sinä olet tommoinen niin minun on pakko olla tämmöinen, että sinä olet tehnyt minusta tällaisen ja minä uskoin sitä. Minä en nähnyt siinä hänen toiminnassaan mitään väärää. Hän osasi olla tosi hurmaava muiden ihmisten kanssa ja hän onkin tämmöinen sosiaalinen ja minä ajattelin, että ei minua kukaan usko, jos minä yritän selittää, että minkälainen se on oikeasti neljän seinän sisällä. (H2)

No kyllä se isän alkoholiongelma, minä uskon, että se on yksi iso syy ja sitten varmasti se myös vaikuttaa, että minkälaisessa ympäristössä isä on kasvanut. Se on tehnyt isästä sellaisen, että se on itse kotona oppinut sen tai isän vanhemmat on myös sellaisia, että ne käyttää henkistä väkivaltaa ja sitten just kiristämällä aina, että jos heti sanoo niinku väärän mielipiteen niin heti ollaan ottamassa jotain pois. Se on sanonut, että meidät pyyhitään testamentista pois ja kaikkea tällaista. Kyllä kasvu ympäristö ja alkoholismi on varmasti vaikuttanut. (H5)

Lähisuhdeväkivallan tekijät kertoivat hakeneensa erilaisia syitä tai perusteluita väkivaltaisuudelle. Moni tekijöistä tiesi koko ajan toimivansa väärin, mutta ei osannut myöskään muuttaa omia toimintatapojaan. Lähisuhdeväkivallan koettiin aiheuttavan voimakkaita tunteita kuten itsensä hallinnan menettämistä.

Tiesin aina, että se on tosi väärin, en osannut toimia paremmin niissä tilanteissa. En oikeuttanut sitä itselleni, mutta sitä mielti sillein, että oon itsekin kokenut tällaista, että ei tässä muutenkaan osaa toimia. En ikinä osannut ajatella, että sinä ärsytit minua niin siksi minä löin. Monesti itseäni syytin sen jälkeen enemmän ja enemmän. (H9)

Tosi voimakkaita, että minusta tavallaan tuntuu, että minä en hallitse tavallaan itseäni enää tai että se ei ole minä mitään minussa tapahtuu. Ja ehkä myös sen jälkeen se fiilis, että miksi minä teen näin tai miksi minä voin tehdä tällaisia asioita. Minä jotenkin ajattelen, että jos se olisi vaikka puoliso, mutta kun se on oma lapsi niin se nostattaa ihan älyttömästi kurjia fiiliksiä, että miksi minä olen tämmöinen ihminen. (H4)

Lähisuhdeväkivallan koettiin aiheuttaneen monenlaisia tunteita niin uhreissa kuin tekijöissäkin. Uhrin kokivat lähisuhdeväkivallan omaksi syyksi. Osa lähisuhdeväkivallan tekijöistä puolestaan kertoi, ettei tunnistanut enää itseään omasta käytöksestään.

7.7 Avun hakeminen

Kysyimme haastateltavilta avun hakemisesta. Jokaisella oli erilainen tapa hakea apua. Jokainen haastateltava oli jossain elämänsä vaiheessa hakenut itselleen apua asioiden läpikäymiseen. Moni on käynyt terapiassa käsittelemässä asioita ja koki, että siitä on ollut apua. Vastauksissa nousi esiin psykoterapia ja traumaterapia. Tärkeänä pidettiin sitä, että osattiin kuunnella vaikeista kokemuksista huolimatta.

Sieltä ne alkoivat nousta, kaikki harhat tuli takaisin, painajaiset, pelkotilat, pakko-oireet ihan valtavalla vyöryllä. Hakeuduin sitten lääkäriin päivystykseen ja sitä kautta sitten traumaterapiaan, mutta siinä vaiheessa erosta oli ollut jo melkein kaksi vuotta. (H2)

Avun hakeminen lähti psykoosista. Minut vietiin ambulanssilla sairaalaan, minä en edes itse kävellyt lääkäriin. Sitten sain terapiaa. Sitten, kun minulla meni perusturvallisuus niin sain terapeutin. (H7)

Olin turvakodissa. Me kävimme kaksi viikkoa ennen 2-vuotishääpäivää avioliittoleirillä. Siitä, kun palattiin kotiin, meni pari viikkoa, niin sitten hän kuristi ja pahoinpiteli minua. Sitten jouduin soittamaan poliisit ja viranomaiset paikalle. (H6)

Avun hakeminen koettiin vaikeana, jos esimerkiksi lapsuudenkodissa auttajatahoja oli mustamaalattu. Näkemys auttajatahoista saattoi muuttua vasta aikuisena oman ammatillisuuden myötä.

Lapsena en hakenut apua, enkä olisi viitsinytkään, koska minulle mustamaalattiin kaikki auttajatahot, ja pidettiin minua hulluna, jos minä puhun asioista jollekin. Olen oman ammatin kautta ruvennut arvostamaan palvelualojen työtä, niin sitten ymmärtänyt, että on todella hyviä ihmisiä, jotka tekevät terapiaa ja sitten olen hakenut. Minä olen ollut 3 vuotta psykoterapiassa, mutta se on ollut vasta nyt vanhemmalla iällä. (H8)

Kaikkein isoin, että minua kuunneltiin ja joku uskoi minuun, vaikka minä en edes uskonut enää itseeni. (H4)

Haastatteluista nousi esiin, että aina ei ole osattu toimia auttajatahon puolelta niin kuin olisi toivottu. Useampi haastateltava koki tunnetta, ettei ammattiauttaja välitä. Myös yksi haastateltava oli kokenut syyllistämistä auttajatahon puolelta.

Nuorempana menin koululla terveydenhoitajalle puhumaan. Siitä ei oikein seurannut mitään, sille asialle ei tehty mitään. Toivoin siinä kohtaan, että minusta ja minun siskostani olisi tehty lastensuojeluilmoitus. Että olisi saanut jotain apua siihen, mutta mitään ei tapahtunut. (H5)

Minulla oli ranteissa palovammoja. Tuli semmoinen toive, että toivottavasti se kysyy nyt jotain, koska se näki ne, se katsoi kyllä niitä. Mutta hän ei kysynyt mitään. Jotenkin mulla vaan tuli semmoinen, että ammatti-ihminen ei välitä, se katsoo läpi sormien. Se oli tavallaan semmoinen, vaikka se ei ollut edes yritys hakea apua, mutta se jätti minulle semmoisen olon, että tämä on minun omaa syytäni, että koita pärjätä. (H2)

Aloitin terapian ja siellä rupesin puhumaan. Oli vaikea olla itsensä kanssa, niin piti päästä purkamaan. Ei oikein kehdannut puhua kellekään lähipiirissä. Aika paljon minulle sanottiin, että ” miksi en ole ilmoittanut lastensuojeluun / minnekään?”. Ajattelin siinä vaiheessa, että ei kai se minun tehtäväni ole. Tuntui, että siinä kohtaan syyllistettiin minua, että miksi en pyytänyt apua aikaisemmin. (H9)

Yksi haastateltavista nosti esiin, että on tärkeä uskaltaa kysyä ammattilaisena asiasta suoraan. Kysyminen vaikeasta asiasta voi parhaimmillaan pelastaa sen ihmisen hengen.

Monet ammattilaiset tuovat esille sitä, että pelkää, että jos rikkoo sen ihmisen, kun kysyy. Että, jos se sitten ihan hajoaa palasiksi, sillä että minä kysyn, että pahoinpidelläänkö sinua, että minulla on semmoinen tunne, että minun pitää kysyä tätä asiaa. Ja sinä kysyt ja sitten se ihminen menee rikki. Minä aina sanon kaikille ammattilaisille tai kenelle tahansa, jotka lähisuhdeväkivallan ympärillä tekee töitä, että se ihminen on jo rikki. Sinä et voi rikkoa sitä yhtään enempää kysymällä, vaan se voi pelastaa sen ihmisen hengen, että sinä kysyt. (H2)

Haastatteluista nousi esiin hengellinen näkökulma sekä vertaistuen merkitys. Vertaistuki luo merkityksellisyyden tuntua, että kuuluu johonkin yhteisöön. Vertaistuen merkitystä voitiin verrata yhtä tärkeäksi kuin perheen tarjoama merkitys.

Se mistä minä hain apua, niin minulla oli semmoinen hengellinen, ei mikään uskonnollinen, enkä minä ole kuulunut koskaan mihinkään lahkoon, mutta semmoinen hengellinen elämä, josta sai sitten merkitystä ja tarkoitusta kaikille ja tavallaan oivallusta. Siitä on ollut minulle tähän päivään asti tosi iso juttu. (H8)

Lähisuhdeväkivallan tekijät nostivat erilaisia näkökulmia avun hakemiseen liittyen. Moni tekijä nosti esiin, että on hakenut apua sen vuoksi, kun syyllisyys ja häpeä ovat olleet niin suurta. Avun hakeminen tekijän näkökulmasta on ollut haastavaa, jonka vuoksi eräs haastateltava oli valehdellut auttajataholleen.

Ensimmäinen avun hakeminen oli silloin, kun poika syntyi, niin minä kävin jollain psykologilla, mikä ei sitten kauhean pitkään kestänyt. Minä tajusinkin, että hitsi minä puhunkin kaikkea, mutta minä en puhu mitään totta. Enhän minä enää voi mennä sinne, kun minä en muista, mitä minä olen valehdellut ja mitä minä olen puhunut. Sitten lopetin ne käynnit. (H4)

Minä olen myöhemmin sitten apua itse hakenut väkivallan tekijänä. Sitä kautta, että mulla oli hirvittävä syyllisyys ja häpeä siitä, mitä minä olen heille tehnyt. (H3)

Moni haastateltava kertoi, että on ollut vaikea löytää sopivaa terapeuttia. Lähisuhdeväkivalta on aiheena vaikea ja monelle arka asia. Siitä puhuminen voi olla vaikeaa, mikäli ei keskustelussa ole luottamuksellista ilmapiiriä.

Minun on ollut hirveän vaikea löytää sellainen ihminen, kelle uskaltaisin puhua, on jotenkin sellainen aihe mikä hävettää hirveästi. Olen käynyt julkisen puolen, ihan yleisessä perussairaanhoidossa ja olen koittanut Kelan psykoterapiaa, mutta en löytänyt sitä kautta sopivaa terapeuttia. Se oli hirveen hankalaa, se etsiminen. Minusta tuntuu, että minulla menee tosi pitkään, että pystyy luomaan sellaisen suhteen, että pystyy puhumaan näistä asioista. Tässä nyt aika avoimesti näistä puhun. (H9)

Moni haastateltavista naisista nosti esille sen, että lähisuhdeväkivalta on aiheena ja ilmiönä vaikea. Naiset kokivat positiiviseksi sen, että osasimme luoda luotettavan ilmapiirin haastattelutilanteissa ja näin ollen heidän oli helpompi puhua lähisuhdeväkivallan kokemuksistaan.

7.8 Lähisuhdeväkivallan seuraukset

Kysyimme haastateltavilta lähisuhdeväkivallan seurauksista. Lähisuhdeväkivallalla on ollut isoja seurauksia lähisuhdeväkivaltaa kokeneiden arkeen. Naisten vastauksista nousi esiin päälimmäisenä erilaisia persoonallisuushäiriöitä, paniikkihäiriöitä, talousvaikeuksia, lääkehoitoja, itsemurhan yrittämistä ja sitoutumisvaikeuksia.

On ollut pelkotiloja, traumoja. Talous on tiukalla. Esimerkiksi olen kokenut sen, että jotkut naisten työt kuten ruuanlaitto ovat minua alentavia. Mies on rikkonut minun naiseuttani. On myös vaikea luottaa ihmisiin. Vaikka joku haluaisi hyvää, niin minulla voi tulla yhtäkkiä tunteita, että voisin haluta, vaikka lyödä jotakin sen takia, kun joku on minulle ystävällinen. Aiemmin ihmiset olut aluksi ystävällisiä ja sitten tehnyt minulle pahaa. (H6)

Kompleksinen traumaperäinen stressihäiriö, kahdentoista vuoden traumaterapia, kahdentoista ja puolen vuoden lääkehoito. Hyvin intensiivinen terapia, dissosiaatio-oireita ja lääketieteellisestä näkökulmasta, vakavia mielenterveysongelmia. Haasteita ihmissuhteissa, tosi vaikea luottaa ihmisiin, luottaa itseensä, omiin ajatuksiin, että onko tämä nyt oikein tämä ajatus, voinko minä sanoa näin. Itsetunto ja itseluottamus oli ihan palasina, että piti rakentaa itsensä jotenkin uudestaan ja opetella luottamaan siihen, että hei minä voin luottaa minun vaistooni. Minä en äkkiä keksi sellaista osa-aluetta mihin se ei jollain tavalla olisi vaikuttanut kokonaisvaltaisesti. Minun pelkotilani kesti 10 vuotta sen suhteen päättymisen jälkeen. (H2)

Turvattomuus oli isona osana naisten elämää ja esimerkiksi suhteiden muodostaminen koettiin hankalana.

Se turvattomuus on elänyt itsessä mukana koko elämän, on vaikea muodostaa esimerkiksi parisuhteita. Olen ajatellut, että en yritä enää. Olen ollut jotenkin läheisriippuvainenkin jollain tapaa, on pitänyt se hyväksyntä kaivaa keinolla millä hyvänsä, kun sitä ei pienenä saanut ns. normaalilla tavalla. Minulla on diagnosoitu epävakaata persoonallisuushäiriö. Se on ollut isoin, joka vaikuttaa siihen omaan elämään. (H9)

Se on vaikuttanut todella paljon, kaikkiin elämän käänteisiin. Siihen, miten on nähnyt itsensä ja miten on pystynyt toimimaan tässä yhteiskunnassa. Identiteettiin vaikuttanut tosi paljon, sen muodostumiseen, sitä ei aluksi ollut ollenkaan. Ja siihen pahaan oloon, mikä on tullut siitä, niin se on usein ollut se kantava elementti siellä taustalla tai sanotaanko, että upottava elementti taustalla. (H8)

Yksi lähisuhdeväkivallan uhreista nosti esille sen, että hänellä ei ole omassa käyttäytymisessään minkäänlaisia rajoja. Hän kertoi tottuneensa siihen, että hänen rajojansa rikotaan toistuvasti eikä hänen tunteillaan ole merkitystä.

Minulla ei ole mitään rajoja. Olen oppinut siihen, että kun aina minun rajoja on rikottu niin oppinut siihen, että mitä väliä minun rajoilla, ja mitä väliä, mitä minä haluan. Se on vaikuttanut itsetuntoon tosi paljon. Ne kaikki sanat ja se isän käytös on vaikuttanut sellaiselta, että kun ei riitä edes omalle isälle, niin sitten on alkanut miettiä, että riittääkö ikinä kellekään muulle, jos oma isäkään ei rakasta. (H5)

Haastateltavat kertovat, että lähisuhdeväkivalta on vaikuttanut kaikkiin elämän käännteisiin. Yksi uhreista joutuu elämään lähisuhdeväkivallasta syntyneen pysyvän vamman kanssa loppuelämänsä.

Harvinainen sairaus, siitä syntyi vamma. Minä elän sillä loppuelämäni. Minulla on invakortti, säännöllinen kipulääkitys joka päivä, minulla on kipuja joka päivä. Minulla on ollut kuntoutusjaksoa ja tietenkin on hyviä jaksoja ja huonoja jaksoja, mutta minulla on kävelykepit, selkätuki ja polvituki tarvittaessa. (H1)

Yksi lähisuhdeväkivallan uhreista kertoi, että hän on joutunut olemaan jo 12 vuotta eläkkeellä vanhojen traumojensa vuoksi.

Minun elämäni pahin helvetti. Sen takia olen ollut aikuisena noin 12 vuotta jo eläkkeellä. Vahvat traumat tuli sieltä. (H6)

Lähisuhdeväkivallan tekijät kertoivat lähisuhdeväkivallan seurauksista. Tekijät kertoivat katuneensa tekojaan ja ovat ihmetelleet sitä, mitä ovat menneet tekemään. Tunteet olivat heidän puoleltaan voimakkaita ja naiset kertoivat kokeneensa oman arvon tunteensa olleen nollassa.

Se on vaikuttanut tosi negatiivisesti. On kokenut olevansa tosi huono, epäonnistunut, ja katunut hirveästi niitä, mitä on mennyt tekemään. Oman arvon tunne on ollut aika nollassa. Sitten on miettinyt, että miten on voinut tehdä jollekin ihmiselle niin, kun on itse kokenut sen mitä se tekee. (H9)

Se on tietyllä tavalla aika iso taakka, että kyllähän minä ymmärrän ehkä sen, että miksi minä olen tehnyt niin, kun minä ajattelen minun omaa historiaa. Mutta en minä silti jotenkin pysty hyväksymään sitä, että minä olen tehnyt sen minun omalle lapselleni. (H4)

Se oli ainoa tie, että siihen lopulta itse heräsi. (H3)

Lähisuhdeväkivalta tekijät kokivat oman väkivaltaisuutensa isoksi taakaksi. Tekijät ovat käsitelleet asiat ammattiavun kautta ja pystyvät nykyään ymmärtämään, miksi he ovat käyttäneet väkivaltaa. He eivät silti tänäkään päivänä ajattele toimineensa oikein.

7.9 Nykypäivän tilanne

Tässä osiossa käsittelemme sitä, miten lähisuhdeväkivalta vaikuttaa nykypäivänä haastateltavien naisten arkeen. Osa haastateltavista naisista kertoi olevansa tekemisissä väkivallan tekijän kanssa, mutta koki olevansa varautuneempi hänen seurassaan.

Minun äitiini minulla on tosi vaikea suhde. Aika etäinen, minä olen tosi vihainen hänelle. Minä en pysty olemaan kahdestaan samassa tilassa, että minä tarvitsen siihen aina jonkun ihmisen vähän niin kuin esiliinaksi. (H4)

Yksi haastateltava ei ole biologisen sukunsa kanssa tekemisissä. Hän kertoi, että hänelle tulee jatkuvasti paha olo sukunsa seurassa ja menneisyyden nousevan uudestaan pinnalle.

Tällä hetkellä en biologisen sukuni kanssa ole tekemisissä. Biologisen perheen minä rajasin siinä vaiheessa kokonaan pois, koska minusta tuntui, että minulla se on aina jotenkin paluu siihen menneeseen, jossa mulla tulee uudestaan paha olo. (H3)

Yksi uhreista sanoitti joutuneensa salaamaan kaikki itseään koskevat tiedot, joista hänet pystyttäisiin jäljittämään. Hän kertoi aiemmin kokeneensa vainoamista lähisuhdeväkivallan tekijän toimesta.

Minä jouduin kaikki salaamaan minun elämästäni. Minulla on vaihtunut autotkin tässä välissä, mutta minun autoni ei ole minun nimissä millään lailla, minun puhelinliittymä ei ole minun nimissä millään lailla, minun osoite on edelleen salainen, minä asun eri paikkakunnalla. (H1)

Moni haastateltava oli myös nostanut vaikeat kokemuksensa voitoksi ja oli sen myötä opiskellut kokemusasiantuntijaksi. Kokemusasiantuntijoiksi oli opiskellut niin lähisuhdeväkivallan uhreja kuin tekijöitäkin. Haastatteluissa nousi esiin myös se, että osa naisista on halunnut kääntää omat kokemuksensa vahvuudeksi niin, että kykenee auttamaan muita samankaltaisessa tilanteessa olevia.

On se iso osa sitä minun elämäntarinaa, mutta tänä päivänä nyt, kun minä toimin myös kokemusasiantuntijana ja saan antaa vertaistukea ja auttaa niitä ihmisiä, jotka elää tällä hetkellä tai on eläneet väkivaltaisessa parisuhteessa, niin se on jotenkin, vaikka ei se laita niitä vaakakuppeja niin kuin tasan. (H2)

Olen kääntänyt sen, että kun isä oli minulle lapsena. Niin ajattelin, että en halua olla samanlainen, kun minulle on oltu. Ollut semmoinen merkitys, että on halunnut tehdä kaiken ihan eri tavalla. (H9)

Haastatteluista nousi esiin, että lähisuhdeväkivaltaa kärsineet osaavat arvostaa nykyään enemmän rakkautta ja kykenevät vetämään rajoja omaan elämäänsä. Lähisuhdeväkivaltaa kokeneet arvostavat omaa kotiaan turvapaikkana, jossa ei tarvitse pelätä mitään.

Turvattomuutta, se on tuonut omaan elämään, itselle on kauhean tärkeää se oma koti, että se on se turvapaikka. Missä saa olla oma itsensä ja eikä tarvitse pelätä mitään toisten reagoitua tai mitään sellaista. (H7)

Tekijän näkökulmasta nousi esiin erilaisia asioita. Yksi haastateltavista kokee, että hänen täytyy ansaita se, että on hyväksytty ihminen esimerkiksi työnteolla. Lähisuhdeväkivallan kokemukset vaikuttavat myös sitoutumisvaikeuksiin. Usealle on myös kehittynyt erilaisia persoonallisuushäiriöitä, jotka juontavat juurensa pitkälti lapsuudesta.

Olen myös aika suorittaja. Haen sitä kokemusta siitä, että olen hyväksytty tai olen hyvä, kun teen paljon töitä. Minun pitää aina jotenkin ansaita se, että olen hyväksytty ihminen. Se on perusajatus itsestäni, sellainen ajatusmalli syntynyt itselle. Kun ei ole ollut perusturvallisuutta, niin se pitää aina ansaita. Terveysteen on vaikuttanut se epävakaa persoonallisuushäiriö, joka tulee lapsuudesta pitkälti, että on ollut sitä turvattomuutta. (H9)

Yksi haastateltavista toi esille sen, että ei halua enää lapsia, kun ei ole kokenut pärjäävänsä oman lapsensa kanssa.

Jos ajatellaan perhe-elämää, minä olen päättänyt, että minä en enää halua lapsia. Ihan niin kuin siinä, kun ei ikinä tiedä millainen yksilö sieltä tulee. (H4)

Yksi lähisuhdeväkivallan tekijöistä kokee väkivaltaisuuden vaikuttavan sitoutumisvaikeuksiin. Hän kertoi ajattelevansa uuden parisuhteen tuovan ongelmia, jotka saattavat johtaa mielen tasapainon horjumiseen.

Sitoutumisvaikeuksiin vaikuttaa. Parisuhdetta en tällä hetkellä edes mieltä. Ajattelen, että se tuo aina minulle vaan ongelmia ja sitten minä sekoan päästäni. (H9)

Yksi tekijöistä kertoi, että ei tänä päivänäkään ymmärrä mitä on tehnyt, mutta niitä asioita käsittelee ja käy läpi itsensä kanssa edelleen. Lähisuhdeväkivallasta toipuminen ei ole koskaan helppoa, mutta tärkeintä on se, että on valmis työskentelemään asian eteen.

Itselle oli sellainen oivallus, että minusta tuli väkivallan tekijä, vaikka ajattelin, että en ikinä tekisi niin. Se on ollut pitkä ja kivinen tie. En vielä kukaan oikein ymmärrä, että mitä olen tehnyt. Sitä tässä nyt käsitellään ja käy läpi itsensä kanssa. (H9)

Tekijän näkökulmasta nostettiin esiin, että asiat eivät aina ole niin mustavalkoisia kuin luullaan. Väkivaltaisuuden koettiin olevan niin kauan läsnä elämässä kuin oli ollut valmis käyttämään väkivaltaa.

Tekijän näkökulmasta oli outoa ajatella, että joku voi hyväksyä sen. Ajattelin, että ne on heti sillein ”että nyt tämä loppuu, et sä voi tehdä tällein”, mutta sitten kun se saikin jatkoa. Tavallaan se toi ymmärrystä siitä, että miksi ihmiset jää väkivaltaiseen suhteeseen. Se ei ole niin mustavalkoista aina. (H9)

Yksi haastateltavista muistutti siitä, että naisista lähisuhdeväkivallan tekijöinä on vähän tilastomerkitöjä. Tässä korostuvat osakseen perinteiset sukupuoliroolit ja saatetaan ajatella, että nainen ei voisi lyödä tai käyttää muutenkaan väkivaltaa.

Naisen toteuttamasta väkivallasta on vähän tilastomerkitöjä, mutta toisaalta se on vähän niinkin, että kuinka moni oikeasti niistä miehistä, jotka ovat olleet naisen fyysisen väkivallan uhreja, kuinka moni niistä oikeasti oikein uskaltaisi mennä jollekin viranomaiselle itkemään, että sainpas turpaan pyörätuolissa olevalta naiselta. Niin ei yksikään, sehän naurettaisiin heti ulos. (H3)

Moni naisista nosti esille sen, että kaikesta elämässä voi selvitä – myös lähisuhdeväkivallasta. Lähisuhdeväkivallan kokemukset eivät määritä ketään ihmisenä, tärkeintä on uskaltaa sanoittaa kokemuksiaan ja tunteitaan ääneen ja uskaltaa hakea apua.

8 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tässä luvussa esittelemme opinnäytetyön johtopäätökset. Tarkastelemme haastatteluiden tuloksia ja peilaamme niitä kirjoittamaamme teoriaan ja vertailemme myös omia tuloksiamme lähisuhdeväkivallasta tehtyihin aiempiin tutkimuksiin. Teoriaosuudessa kerroimme lähisuhdeväkivallan käsitteestä, sen esiintymisestä, seurauksista ja väkivallan eri muodoista. Käsittelimme lähisuhdeväkivaltaa niin tekijän kuin uhrin asemasta. Lisäksi pohdimme naisen roolia lähisuhdeväkivallan tekijänä ja siihen johtavia syitä. Jokainen tietää lähisuhdeväkivallan olemassaolosta, mutta siitä ei juurikaan haluta puhua (Siltala, 2022, s. 157). Siltala toteaa, että tämä ei ole ihme, sillä väkivallasta puhuminen koetaan vaikeaksi ja vaivaannuttavaksi ilmiön epämiellyttävyyden vuoksi.

Tutkimuksemme tavoitteena oli selvittää, millaisia lähisuhdeväkivallan kokemuksia naisilla on ja millaisia seurauksia lähisuhdeväkivallalla on ollut naisten elämässä. Halusimme selvittää teemahaastatteluiden avulla, miten lähisuhdeväkivalta on vaikuttanut naisten elämään niin lähisuhdeväkivallan tekijän kuin uhrin näkökulmasta. Kysyimme haastateltavilta henkilöiltä väkivallan kokemuksista, väkivaltatilanteista, avun hakemisesta ja lähisuhdeväkivallan seurauksista. Haastatteluiden avulla naiset saivat sanoittaa omia kokemuksiaan ja täten saivat oman äänensä kuuluviin. Haastateltavat henkilöt kertoivat avoimesti kokemuksistaan ja lähisuhdeväkivallan merkityksestä heidän omassa elämässään.

Tutkimustulostemme mukaan lähisuhdeväkivaltaa koettiin kaikissa ikäluokissa. Kytölä (2021, s. 14–17) muistuttaa lähisuhdeväkivallan olevan maailmanlaajuinen ongelma ja se voi koskettaa ketä tahansa ihmistä, missä vaiheessa elämää tahansa. Väkivallan kokeminen ei ole ikään sidoksissa, sitä voi esiintyä kaikissa ikäluokissa. Henkinen väkivalta näyttäytyi haukkumisena, syyllistämisenä ja alistamisena. Henkinen väkivalta muuttuu usein vähitellen fyysiseksi väkivallaksi. Fyysinen väkivalta ilmeni esimerkiksi lyömisenä, seinille heittelynä, kuristamisena ja puremisena. Seksuaalisen väkivallan puolestaan kuvattiin näyttäytyvän jatkuvana raiskaamisena, painostamisena seksuaalisiin tekoihin ja ei-toivottuna seksuaalisena huomiona.

Tutkimustuloksia tarkastelimme lähisuhdeväkivallan tekijän ja uhrin näkökulmista. Lähisuhdeväkivallan uhrit kertoivat kokeneensa lähisuhdeväkivaltaa kumppaninsa, lastensa, vanhempiensa, sisarustensa ja ystäviensä toimesta. Opinnäytetyömme tulosten perusteella uhriin kohdistuneista väkivallan muodoista korostuivat henkinen, fyysinen ja seksuaalinen

väkivalta. Naiset olivat kokeneet myös taloudellista ja uskonnollista väkivaltaa sekä vainoamista. Osa uhreista ei osannut edes tunnistaa heihin kohdistuvaa väkivaltaa, sillä sitä tapahtui jatkuvasti uhrien ympärillä. Yksi uhreista kertoi eläneensä väkivaltaisessa ja valheellisessa ympäristössä lapsuudestaan lähtien eikä siksi osannut tunnistaa ympärillään tapahtuvaa väkivaltaa lähisuhdeväkivallaksi.

Tutkimuksemme tuloksissa nousi esiin, että väkivaltaisuudella on ollut suuria vaikutuksia naisten elämään. Lähisuhdeväkivallasta oli aiheutunut esimerkiksi erilaisia mielenterveysongelmia ja hoitajaksoja. Yksi lähisuhdeväkivallan uhreista kertoi, että lähisuhdeväkivalta oli jättänyt hänelle pysyvän vamman, joka vaikuttaa hänen jokapäiväiseen arkeensa. Lähisuhdeväkivallan tekijät kokivat oman väkivaltaisuutensa suureksi taakaksi, vaikka olivat hakeneet apua omaan käytökseensä. Haastatteluissa nousi esille se, että lähisuhdeväkivallan tekijänä oli vaikeaa hakea apua omaan väkivaltaisuuteensa, mikäli sitä ei tunnistanut. Jokainen lähisuhdeväkivallan tekijöistä oli ollut aiemmin elämässään lähisuhdeväkivallan uhri. Tekijät eivät aina olleet tunnistaneet olleensa itse lähisuhdeväkivallan uhreja.

Lähisuhdeväkivaltaan liittyy lukuisia riskejä lisääviä tekijöitä (THL, 2022a). Vanhemmuuteen kohdistuu paljon paineita niin itseltään kuin muiltakin ihmisiltä. Vanhempien voimavarat saattavat olla toisinaan koetuksella. Myös parisuhteessa on toisinaan kuormittavia tekijöitä kuten työttömyyttä, taloudellisia ongelmia ja sairastumisia. Tutkimuksen tuloksissa nousi esille se, että kaikki lähisuhdeväkivallan tekijät eivät ole tiedostaneet sillä hetkellä toimivansa väärin. Lähisuhdeväkivaltaa toteuttaneet nostivat esiin, että väkivaltaisuuden taustalla on ollut omien voimavarojen loppumista, menettämisen pelkoa ja epävarmuutta itsestä. Väkivaltaisuuteen saatettiin turvautua silloin, kun kaikki muut keinot tuntuivat loppuneen. Moni uhreista syytti aluksi itseään heihin kohdistuneesta väkivallasta, ja he ajattelivat ansaitsevansa heihin kohdistetun väkivallan. Moni haastateltavista naisista nosti esille myös perhetaustoista johtuneet erilaiset syyt. Naiset kertoivat, että heidän lapsuudessaan saattoi näkyä päihteiden käyttöä, taloudellisia ongelmia, väkivaltaisuutta ja valehtelua.

Lattu (2016) on tutkinut akateemisessa väitöskirjassaan täysi-ikäisten naisten fyysisen väkivallan käyttämistä. Väitöskirjassa on noussut esiin yhtäläisyyksiä meidän tutkimustulostemme kanssa. Lattu (2016) on tehnyt saman huomion siitä, että naisten väkivallasta ja väkivaltaisuudesta on puhuttu viime aikoina enemmän julkisesti, mutta se on vähän tutkittu aihe. Väitöskirjassa naisista 26 oli käyttänyt fyysistä väkivaltaa puolisoaan

kohtaan ja 11 naista oli kohdistanut lapsiinsa fyysistä väkivaltaa. Tutkimustuloksissamme heijastuu naisten väkivaltaisuus omaa kumppaniaan ja lastaan kohtaan. Moni haastateltavista henkilöistä on nostanut esille sen, että on käyttänyt fyysistä väkivaltaa tilanteissa, jolloin muut keinot eivät riittäneet tilanteen ratkaisuun. Lähisuhdeväkivallan tekijät ovat kertoneet väkivaltatilanteissa kokeneensa kuormittumisen tunnetta, stressiä ja epävarmuutta itsestään. Tutkimustuloksissamme väkivallan käyttö on koettu viimeiseksi keinoksi, kun muut asiat eivät ratkaisseet pulmaa. Lattu (2016) on nostanut esille sen, että lapsiin kohdistuvaa väkivaltaa selitettiin väsymisellä ja lapsen itkuisuuden aiheuttamana kuormituksena. Tutkimustuloksissamme tekijät ovat nostaneet esille sen, että väsyminen ja kuormitus on saattanut laukaista väkivaltatilanteen. Moni tekijöistä on kertonut kokevansa häpeän ja syyllisyyden tunteita.

Tutkimustuloksissamme haastateltavat henkilöt puhuivat kokemuksistaan avoimesti, vaikka lähisuhdeväkivalta onkin suuri tabu suomalaisessa yhteiskunnassa. Väkivaltaisuus on usein periytyvää, sillä se siirtyy sukupolvilta toisille mallioppimisen kautta (Myllyviita, 2023, s. 235–236). Myllyviita jatkaa, että perheissä, joissa edes yksi ihminen on väkivaltainen, on todennäköistä, että toinenkin perheenjäsen alkaa käyttämään väkivaltaa. Tutkimuksessamme nousi esille se, että kaikki haastattelemamme naiset, jotka olivat lähisuhdeväkivallan tekijöitä, olivat itse olleet aiemmin elämässään lähisuhdeväkivallan uhreja. Törrönen (2009, s. 63–65) nostikin esille, että usein naisen väkivaltaisen käyttäytymisen taustalla onkin omat kokemukset väkivallan uhrina. Usein kokemukset heijastuvat omasta lapsuudesta tai aiemmasta parisuhteesta. Törrönen korostaa sitä, että usein naiselta odotetaan kiltteyttä jo pienestä lähtien. Mikäli kielteisiä tunteita ei saa näyttää omassa lapsuudessaan, saattavat ne purkautua myöhemmin elämässä esimerkiksi oman lapsen syntymän yhteydessä.

Naisten väkivaltaisuudesta puhumista vaikeuttaa se, että naisen viha ja väkivaltaisuus koetaan usein pelottavana asiana (Törrönen, 2009, s. 24). Naiset työskentelevät paljon hoiva-ammateissa sekä huolehtivat usein lapsista kotona. Tämän vuoksi ajatus naisen väkivaltaisuudesta voi olla vaikea. Omasta väkivaltaisuudesta puhumista voi vaikeuttaa myös se, että äidit pelkäävät, että hänen lapsensa otetaan heti huostaan. Törrönen (2009, s. 28) korostaa sitä, että naista lyödään, mutta myös nainen lyö. Tutkimustuloksissamme kukaan naisista ei kertonut käyttäneensä seksuaalista väkivaltaa. Miehet käyttävätkin naisia useammin seksuaalista väkivaltaa (Bewley, ym., 2014, s. 10). Naiset puolestaan kertoivat käyttäneensä henkistä ja fyysistä väkivaltaa. Tilannetta ei helpota se, että naisten

väkivaltaisuudesta vaietaan edelleen Suomessa (Naisen väkivalta, i.a.-a). Naisen väkivaltaisuuden ilmiö tunnistetaan, mutta kukaan ei halua puhua siitä.

Kuvio 5. Lähisuhdeväkivallan seuraukset.

Tuloksista nousi esille se, että väkivaltaisuudella on ollut suuria vaikutuksia naisten elämään niin lähisuhdeväkivallan uhrina kuin tekijänä (kuviokuva 5). Lähisuhdeväkivallan seuraukset voivat vaikuttaa pitkälle elämään. Väkivallan muodot ovat moninaisia ja usein eri muodot myös yhdistyvät (Poliisi, 2020). Lähisuhdeväkivallan uhrin kertovat lähisuhdeväkivallan seurauksista. Uhreille oli aiheutunut mielenterveysongelmia, hoitajaksoja, persoonallisuushäiriöitä, talousvaikeuksia, pelkotiloja ja sitoutumisvaikeuksia. Yksi uhreista kertoi, että väkivaltaisuus oli jättänyt hänelle pysyvän vamman, joka vaikuttaa hänen jokapäiväiseen arkeensa. Lähisuhdeväkivallan tekijät kertoivat kokeneensa väkivaltaisuutensa voimakkaana negatiivisuuden tunteena. Tekijät kertoivat väkivallan käytön aiheuttaneen heille huonouden tunnetta, voimakasta katumusta ja pitkäaikaisen ison taakan elämässään. Lähisuhdeväkivallalla on voimakkaita seurauksia ja lisää usein riskiä mielenterveysongelmiin. Lähisuhdeväkivallan uhrin ja tekijät nostivat molemmat esille sitoutumisvaikeudet. Lähisuhdeväkivallan uhrin pelkäsivät väkivaltaisuuden toistuvan, kun taas tekijät pelkäsivät jatkavansa väkivallan käyttöä.

Lähisuhdeväkivalta vaikuttaa moninaisesti jokaisen sitä kokeneen tai sitä käyttäneen henkilön elämään. Lähisuhdeväkivaltaan on saatavilla erilaisia auttavia tahoja. Väkivallasta ei

tarvitse selviytyä yksin ja lähisuhdeväkivaltaan niin tekijänä kuin uhrina tarvitaan yleensä ammattilaisen apua. Tutkimustuloksista käy ilmi, että yleensä naiset kääntyvät ammattiauttajien puoleen vaikeiden kokemustensa käsittelyssä. Vaikeuksia saattaa tuottaa sopivan terapeutin löytäminen, jolle pystyy puhumaan vaikeista ja kipeistä asioista luottamuksellisesti. Yksi haastateltavista nosti esille tärkeän pointin, että ei ole olemassa typeriä kysymyksiä auttavan tahon toimesta. Kannattaa kysyä rohkeasti, jos epäilee, että taustalla voi olla lähisuhdeväkivaltaa. Ei se ihminen mene rikki siitä kysymyksestä, päinvastoin, se voi pelastaa toisen ihmisen hengen. Lähisuhdeväkivalta on laaja ja moninainen ilmiö ja sen vuoksi onkin keskeistä kouluttaa ammattilaisia toimimaan lähisuhdeväkivaltilanteissa niin uhrien kuin tekijöidenkin näkökulmasta.

9 POHDINTA

Tutkimuksemme tavoitteena oli saada naisiin kohdistuvaa ja naisten tekemää lähisuhdeväkivaltaa näkyvämmäksi ja helpoimmin havaittavammaksi. Haluamme saada naisten äänen kuuluviin niin lähisuhdeväkivallan tekijöinä kuin uhreina. Lähisuhdeväkivaltaan liittyy erilaisia käsityksiä, joita halusimme murtaa. Muutama haastateltavista henkilöistä saattoi ennen haastattelua ajatella lähisuhdeväkivallan olevan aina fyysistä väkivaltaa, vaikka asia ei niin olekaan. Haastattelujen kautta saimme tietoa yhdeksältä naiselta lähisuhdeväkivallan kokemuksista niin tekijän kuin uhrin näkökulmista. Koemme saaneemme monipuolista tietoa lähisuhdeväkivallan kokemuksista ja seurauksista naisten elämään. Moni haastateltavista naisista nosti esille samankaltaisia asioita. Useampi naisista esimerkiksi koki lähisuhdeväkivallan vaikuttaneen suuresti omaan itsetuntoon ja identiteettiin. Haastatteluissa nousi esille se, kuinka lähisuhdeväkivalta vaikuttaa moneen osa-alueeseen elämässä, vaikka sitä ei enää olisikaan lähisuhdeväkivallan uhrin tai tekijän ympärillä. Tarkastellessamme opinnäytetyötämme kokonaisuutena, mielestämme saavutimme tutkimukselle asetetut tavoitteet ja saimme kysymyksiin laajasti vastauksia.

Haastattelimme tutkimustamme varten yhteensä yhdeksää naista, joilla oli lähisuhdeväkivallan uhrin tai tekijän kokemus. Haastateltavista henkilöistä uhreja oli viisi naista. Lähisuhdeväkivallan tekijöitä puolestaan oli neljä naista, joista jokaisella oli myös lähisuhdeväkivallan uhrin kokemus taustalla. Alun perin kaikki haastateltavat henkilöt saimme Etelä-Pohjanmaan sairaanhoitopiirin kokemusasiantuntijakoordinaattorin kautta, mutta osa heistä päättikin vetäytyä tutkimuksesta ennen haastatteluiden toteutumista. Saimme Facebookin Naistenhuone-ryhmän kautta kaksi haastateltavaa lisää. Lisäksi yksi haastateltavista tuli toisen haastattelijan tuttavapiiristä. Haastateltavista naisista kuudella oli kokemusasiantuntijan tausta ja kolmella ei. Pohdimme ennen haastatteluita, heijastuuko kokemusasiantuntijuus haastatteluiden vastauksiin. Kokemusasiantuntijat osasivat sanoittaa kokemuksiaan ja ajatuksiaan rakentavasti sekä pystyivät puhumaan asioista avoimesti. Muualta tulleet haastateltavat mainitsivat jännittävänsä haastatteluita kokemusasiantuntijoita enemmän. Haastatteluiden litteroinnin jälkeen aineistoissa ei ollut huomattavissa eroja naisten vastausten välillä. Jokainen haastateltavista vastasi laajasti ja kattavasti. Haastattelutilanteiden jälkeen moni halusi käydä jälkipuintia haastattelutilanteesta ja omista lähisuhdeväkivallan kokemuksistaan. Koimme tämänkaltaisen keskustelun tärkeäksi ja tarjosimme siihen mahdollisuuden emmekä tehneet itsellemme liian tiukkaa aikataulua haastatteluiden suhteen. Osasimme odottaa sitä, että omista kokemuksistaan puhuminen voi

tuntua rankalta ja vaikealta, vaikka olisikin käsitellyt asioita ammattiavun kautta. Moni haastateltavista halusi myös kuulla enemmän opinnäytetyöstämme ja siitä, mistä olimme saaneet idean tutkimukseemme.

Toteutimme opinnäytetyömme kvalitatiivisena eli laadullisena tutkimuksena.

Aineistonkeruumenetelmänä käytimme teemahaastattelua, jonka koimme antavan tilaa haastateltavien omille kokemuksille ja kertomuksille. Esitimme tarvittaessa haastattelutilanteissa täydentäviä kysymyksiä, mikäli jokin kysymys jäi haastateltavalle epäselväksi. Teemahaastattelurunkoa oli helppo noudattaa ja sen avulla haastattelu pysyi johdonmukaisena. Koimme tämän helpottavan myös haastatteluaineistojen läpikäymistä ja aineistolainauksien nostamista tutkimustuloksissa. Kysyimme vielä haastattelun lopuksi jokaiselta haastateltavalta henkilöltä, oliko heillä vielä jotain täydennettävää asiaan liittyen. Tällä halusimme varmistua siitä, että jokainen henkilö saa kaiken aiheen liittyvän kerrotuksi. Analysoimme aineistoamme aineistolähtöisesti laadullisella sisällönanalyysillä. Tämä osoittautui sopivaksi menetelmäksi, sillä saimme paneuduttua syvällisesti teemoihin.

Sosiaali- ja terveysalan ammattilaisten on tärkeää ohjata lähisuhdeväkivallan tekijät avunpiiriin. Kukaan ei saisi jäädä murheidensa kanssa yksin. Varhaisella ennakkoinnilla on tärkeä merkitys lähisuhdeväkivallan tunnistamisessa. Lähisuhdeväkivallan tunnistaminen onkin hankalaa ja se jää helposti tunnistamatta myös ammattilaisilta (Grönlund ym., 2020). Pohdimme sitä, miksi naisista maalataan esimerkiksi sosiaalisessa mediassa sellaista kuvaa, etteivät he ikinä pystyisi väkivaltaisiin tekoihin. Naiset ovat miehiä useammin lähisuhdeväkivallan uhreina, mutta se ei tarkoita, etteivätkö naiset käyttäisi väkivaltaa. Naisten väkivaltaisuus on vähän puhuttu aihe ja koemme, että siitä tulisi puhua enemmän. Lähisuhdeväkivallan tekijöistä osa pelkäsi tuomitukseksi tulemista. Ei ihmistä pidä tuomita, vaikka teko olisikin tuomittava. Ammattilaisten tulisi rohkeasti uskaltaa puhua lähisuhdeväkivallasta. Eräs haastateltavista mainitsikin, ettei lähisuhdeväkivallan uhria voi rikkoa, sillä hän on jo rikki. Parhaimmassa tapauksessa ammattilainen voi pelastaa lähisuhdeväkivallan uhrin hengen, mikäli uskaltaa kysyä rohkeasti asiasta.

Sosionomin osaamista voidaan heijastaa kompetensseihin, jotka sisältyvät ammattikorkeakoulujen sosionomikoulutuksen opetussuunnitelmiin (Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry), 2017, s. 10). Sosionomin kompetensseihin kuuluu sosiaalialan eettisen osaaminen, tutkimuksellinen kehittämis- ja innovaatio-osaaminen, sosiaalialan palvelujärjestelmäosaaminen, kriittinen ja osallistava yhteiskuntaosaaminen, asiakastyön

osaaminen ja työyhteisö-, johtamis- ja yrittäjäyysosaaminen. Pyrimme heijastamaan näitä sosionomin kompetensseja opinnäytetyöhömmme koko tutkimuksen ajan. Koimme erityisesti eettisyyden tärkeäksi opinnäytetyössämme, sillä lähisuhdeväkivalta on aiheena arka. Hyödynsimme eettistä osaamistamme erityisesti haastatteluissa ja yhteydenpidossa haastateltaviin henkilöihin. Opinnäytetyössämme ei mainita kenenkään haastateltavan nimiä, jotta anonymiteetti saatiin varmistettua. Asiakastyöosaaminen korostui haastattellessa tutkimukseen osallistuneita. Osasimme luoda ammatillisen vuorovaikutussuhteen ja kohtasimme haastateltavat hyväksyvästi. Haastattelujen jälkeen keskustelimme haastateltavien kanssa vaikeiden asioiden läpikäymiseksi, joka lisäsi luottamusta haastateltavan ja haastattelijan välille. Sosiaalialan palvelujärjestelmäosaaminen tuli esille, kun kävimme tutkimuksen myötä läpi avun hakemisen prosessia.

Kokemuksemme parityöskentelystä olivat pääosin positiivisia. Suunnittelimme jatkuvasti keskenämme, miten etenemme opinnäytetyön suhteen ja missä ajassa pyrimme saavuttamaan asetetut tavoitteet. Työstimme välillä opinnäytetyötämme myös erikseen esimerkiksi teoriaosuuden suhteen. Koimme tärkeäksi teoriaosuuksien tekstien vaihtelun, jotta pystymme varmistamaan tekstin yhteneväisyyden. Keskustelimme jatkuvasti opinnäytetyömme aiheesta ja opinnäytetyön tekemisestä. Kirjasimme erilaisia ajatuksia ylös, etteivät ne päässeet unohtumaan ja niihin pystyi palaamaan vielä myöhemminkin. Koemme, että keskusteleminen auttoi jäsentämään asioita ja se antoi paljon uusia ajatuksia. Parityöskentelyssä ehdottomasti vahvuutena esille nousi se, että toinen saattoi nostaa esille jonkin huomion, jota itse ei olisi osannut huomioida. Lähisuhdeväkivalta kiinnostaa meitä molempia eikä mielenkiinto opinnäytetyön tekemiseen hiipunut. Koemme oppineemme lähisuhdeväkivallasta paljon uutta ja olemme saaneet työkaluja omaan ammatillisuuteen ja tulevaisuuden työkentälle. Parityöskentelyn haasteena oli toisinaan aikataulujen yhteensovittaminen. Suoritimme molemmat viimeisiä opintojaksoja ja kävimme töissä opinnäytetyön tekemisen ohella. Välillä löysimme helposti kalentereistamme yhteistä aikaa opinnäytetyön tekemiseen, toisinaan taas yhteisen ajan löytäminen meni muutaman viikon päähän.

Lähisuhdeväkivalta on aiheena laaja ja jatkuvasti kasvava ongelma suomalaisessa yhteiskunnassa. Väkivallan muodot ovat moninaisia ja usein väkivalta pahenee ajan kuluessa. Opinnäytetyömme jatkotutkimuksena voitaisiin esimerkiksi tutkia, kuinka usein lähisuhdeväkivallan uhrista tulee myöhemmin elämässään lähisuhdeväkivallan tekijä tai

miten väkivallan erilaiset muodot vaikuttavat lähisuhdeväkivallan uhriin. Näiden tutkimusten avulla saataisiin laajempi kuva lähisuhdeväkivallan vaikutuksista niin tekijän kuin uhrinkin näkökulmista. Kokonaisuudessaan lähisuhdeväkivallan tutkiminen on välttämätöntä yksilöiden-, yhteiskunnan- ja yhteisöjen turvallisuuden ja hyvinvoinnin kannalta, ja se tarjoaa perustan tehokkaille toimenpiteille väkivallan ennaltaehkäisemiseksi ja uhrien ja tekijöiden auttamiseksi.

Opinnäytetyönne antaa äänen niille naisille, jotka ovat joutuneet kohtaamaan elämässään lähisuhdeväkivaltaa niin uhrina kuin tekijänäkin. Naisten kokemusten sanoittaminen voi toimia voimavarana muutoksen edistämisessä. Lähisuhdeväkivallan uhrien näkökulmasta olemme antaneet äänen niille, jotka ovat joutuneet kohtaamaan väkivallan varjopuolen. Toivomme, että tämä opinnäytetyö on heijastanut uhrien moninaisia kokemuksia, voimaa ja selviytymistarinoita. Lähisuhdeväkivallan tekijöiden näkökulmasta toivomme, että tämä työ on selkiyttänyt tekijöiden taustoja, haasteita ja mahdollisia syitä heidän toiminnalleen. Toivomme, että tämä opinnäytetyö edistää myötätuntoista keskustelua ja toimenpiteitä, joilla voi puuttua lähisuhdeväkivallan juurisyihin. Lähisuhdeväkivaltailmiön ymmärtäminen on edellytys sille, että pystytään parantamaan yhteiskunnan turvallisuutta ja hyvinvointia.

Lopuksi voimme todeta, että lähisuhdeväkivalta on moniulotteinen ja vakava ongelma. On tärkeää huomioida, että opinnäytetyömme ei ole ainoastaan tiedonlähde, vaan myös askel kohti muutosta. Tutkimuksemme avulla olemme tuoneet esille tietoa tekijän ja uhrin näkökulmista, ja samalla syventyneet lähisuhdeväkivallan moniulotteiseen ilmiöön. Haluamme korostaa jatkotutkimuksen tarvetta ja yhteistyötä eri tahojen välillä. Toivomme, että tämä opinnäytetyö innostaa ja motivoi jatkotutkimuksiin sekä toimenpiteisiin, joilla voidaan edistää tietoutta lähisuhdeväkivallasta.

LÄHTEET

Alasuutari, P. (2011). *Laadullinen tutkimus 2.0*. Vastapaino.

Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto (Arene ry). (2017). *Sosionomi tuottaa hyvinvointia läpi elämänkaaren: Ammattikorkeakoulutus sosiaalialan muutoksen edistäjänä*. https://www.arene.fi/wp-content/uploads/Raportit/2018/arene_sosionomiselvitys_pitka_raportti_fin.pdf?t=1526901428

Bewley, S., Welch, J., & Meaden, A. (2014). *ABC of domestic and sexual violence*. John Wiley & Sons.

Bulbapp. (15.10.2020). *Lähisuhdeväkivallan tunnistaminen. Moniammatillisuus ja lähisuhdeväkivalta*. <https://www.bulbapp.com/u/lahisuhdeväkivallan-tunnistaminen>

Ensi- ja turvakotien liitto. (i.a.-a). *Väkivallan monet muodot. Väkivallan kierre*. <https://nettiturvakoti.fi/tunnista-vakivalta/vakivallan-monet-kasvot/#vakivallan-kierre>

Ensi- ja turvakotien liitto. (i.a.-b). *Tunnista väkivalta*. <https://ensijaturvakotienliitto.fi/tukea-ammattilaiselle/perhe-ja-lahisuhdevakivalta/tunnista-vakivalta/#1545918214560-7347ec49-6ee8>

Ensi- ja turvakotien liitto. (i.a.-c). *Ota väkivalta puheeksi*. <https://ensijaturvakotienliitto.fi/tukea-ammattilaiselle/perhe-ja-lahisuhdevakivalta/ota-vakivalta-puheeksi/#puheeksiottaminen-vakivallan-kokija>

Grönlund, M., Lahti, M., Berglund, M., & Murto, T. (18.11.2020). *Oma koti kullan kallis vai onko sittenkään?* Talk.turkuamk.fi. <https://talk.turkuamk.fi/hyve/oma-koti-kullan-kallis-vai-onko-sittenkaan/>

Haapakangas, K., Näsi, M., & Pietiläinen, M. (11.4.2022). *Lisääntyikö lähisuhdeväkivalta korona-aikana?* Tieto&trendit. <https://www.stat.fi/tietotrendit/artikkelit/2022/lisaantyiko-lahisuhdevakivalta-korona-aikana/>

Healey, J. (2014). *Domestic and Family Violence*. The Spinney Press.

Hirsjärvi, S., & Hurme, H. (2008). *Tutkimushaastattelu: Teemahaastattelun teoria ja käytäntö*. Gaudeamus Helsinki University Press.

Hirsjärvi, S., Remes, P., Sajavaara, P., & Sinivuori, E. (2009). *Tutki ja kirjoita* (15. uud. p. 22. painos.). Tammi.

Kananen, J. (2017). *Laadullinen tutkimus pro graduna ja opinnäytetyönä*. Jyväskylän ammattikorkeakoulu.

- Kellman, T. (2020). *Naisiin kohdistuva lähisuhdeväkivalta ja Rikosuhripäivystys*. [AMK-opinnäytetyö, poliisiammattikorkeakoulu]. Theseus.
https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/334884/ON_Kellman.pdf?sequence=2
- KOPPA. (28.10.2021). *Laadullinen tutkimus*. Jyväskylän yliopisto.
<https://koppa.jyu.fi/avoimet/hum/menetelmapolkuja/menetelmapolku/tutkimusstrategiat/laadullinen-tutkimus>
- Kuntaliitto. (25.1.2017). *Sosiaalityö, sosiaaliohjaus ja omatyöntekijä*.
<https://www.kuntaliitto.fi/sosiaali-ja-terveysasiat/sosiaalihuolto/sosiaalityo-sosiaaliohjaus-ja-omatyontekija>
- Kytölä, K. (2021). *Pahoinpitelystä hyvinpitelyyn: Lähisuhdeväkivalta ja siitä selviytyminen*. Basam Books.
- Lattu, E. (2016). *Naisten tekemä väkivalta*. (Acta Universitatis Tamperensis 2176) [väitöskirja, Tampereen yliopisto]. Trepo.
<https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/99101/978-952-03-0138-5.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Linner Matikka, J., Hipp, T., & Barkman, J. (2023). *Traumainformoitu työote* (2., päivitetty painos.). PS-kustannus.
- Myllyviita, K. (2023). *Mustasukkaisuus*. Kustannus Oy Duodecim.
- Naisen väkivalta. (i.a.-a). *Nainen väkivallan tekijänä parisuhteessa*.
<https://naisenvakivalta.fi/nainen-vakivallan-tekijana-parisuhteessa/>
- Naisen väkivalta. (i.a.-b). *Naisen väkivallan profiili*. <https://naisenvakivalta.fi/naisen-vakivallan-profiili/>
- Naisen väkivalta. (i.a.-c). *Tuki*. <https://naisenvakivalta.fi/tuki/>
- Naisjärjestöt yhteistyössä (Nytkis). (i.a.). *Asiantuntijateksti: Digitaalinen väkivalta*.
<https://nytkis.org/asiantuntijateksti-digitaalinen-vakivalta/>
- Naisten Linja. (i.a.). *Tukipalvelut*. <https://naistenlinja.fi/palvelut>
- Niklander, E., Notko, M., & Husso, M. (2019). *Lähisuhdeväkivaltaan puuttuminen ja ammattilaisten koulutus sosiaali- ja terveydenhuollossa ja poliisissa. EPRAS-hankkeen arviointi*. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/138462/URN_ISBN_978-952-343-369-4.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Nipuli, S. (2019). *Lähisuhdeväkivaltaan puuttumisen ja ehkäisyn prosessit. Lähisuhdeväkivaltatyön hyvät käytännöt rakenteisiin*. Valtioneuvosto.
https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162012/STM_2019_55_Rap.pdf?sequence=1&isAllowed=y

- Nollalinja. (i.a.). *Tietoa Nollalinjasta*. <https://nollalinja.fi/tietoa-nollalinjasta/>
- Nurmo, S. (2023). *Vaitonaiset: Kirja suomalaisesta lähisuhdeväkivallasta*. Atena.
- Pietiläinen, M., Keski-Petäjä, M., Lipasti, L., & Attila, H. (2022). *Parisuhdeväkivallan kokemukset yleisiä Suomessa. Sukupuolistunut väkivalta ja lähisuhdeväkivalta Suomessa 2021 -tutkimuksen ennakkotuloksia*. Tilastokeskus. https://tilastokeskus.fi/static/media/uploads/sukupuolistunut_vakivalta_temasivu/parisuhdevakivallan_kokemukset_yleisia_suomessa.pdf
- Poliisi.fi. (4.2.2020). *Lähisuhdeväkivallan seuraukset ovat kauaskantoisia – keskiössä niin uhrin kuin tekijänkin avun tarpeen tunnistaminen ja hakeminen*. <https://poliisi.fi/-/lahisuhdevakivallan-seuraukset-ovat-kauaskantoisia-keskiossa-niin-uhrin-kuin-tekijankin-avun-tarpeen-tunnistaminen-ja-hakeminen>
- Poliisi.fi. (8.3.2022-a). *Poliisin uusi selvitys avaa alaikäisten väkivaltarikollisuuden taustoja*. <https://poliisi.fi/-/poliisin-uusi-selvitys-avaa-alaikaisten-vakivaltarikollisuuden-taustoja>
- Poliisi.fi (23.3.2022-b). *Toiminnallinen käsikirja lähisuhdeväkivaltaan puuttumiseksi ja ennalta estämiseksi*. <https://poliisi.fi/documents/25235045/33939256/Toiminnallinen-kasikirja-lahisuhdevakivaltaan-puuttumiseksi-ja+ennalta-estamiseksi-v8.pdf/37a14bb7-e4fc-df1b-35ce-c3df75063e8b/Toiminnallinen-kasikirja-lahisuhdevakivaltaan-puuttumiseksi-ja+ennalta-estamiseksi-v8.pdf?t=1648047132809>
- Pollari, T. (2022). *Raha ja rakkaus: Taloudellinen väkivalta parisuhteessa*. Minerva Kustannus.
- Purjo, T., & Gjerstad., E. (2010). *Sukupuoli ja väkivalta*. Non Fighting Generation.
- Puusa, A., Juuti, P., & Aaltio, I. (2020). *Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät*. Gaudeamus.
- Rauta, H. (2014). *Tahdon uuden elämän: Irti väkivaltaisesta parisuhteesta*. Nemo.
- Rikosuhripäivystys (RIKU). (i.a.). *Rikosuhripäivystys*. <https://www.riku.fi/rikosuhripaivystys/>
- Ruuhilahti, S. (2019). *Koukuttavat suhteet*. Minerva Kustannus Oy.
- Sariola, H., Karjalainen, R., & Kyllönen, K. (29.12.2021). *Perheväkivalta*. Päihdelinkki.fi. <https://paihdelinkki.fi/fi/tietopankki/tietoiskut/aggressiivisuus-ja-vakivalta/perhevakivalta>
- Siltala, H. (2021). *Family Violence as a Public Health Problem*. [Effects and Costs in Finnish Health Care]. https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/77463/978-951-39-8808-1_vaitos10092021.pdf?sequence=1&isAllowed=y

- Siltala, H. (2022). *Lähisuhdeväkivalta kansanterveydellisenä ongelmana: vaikutukset ja kustannukset suomalaisessa terveydenhuollossa*. Psykologia: tiedepoliittinen aikakauslehti, 57(02), 157.
- Siltala, H., Hisasue, T., Hietämäki, J., Saari, J., Laajasalo, T., October, M., Laitinen, H-L., & Raitanen, J. (2023). *Domestic violence-related use of services and the resulting costs in health, social and legal services*.
https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/164566/VNTEAS_2023_4.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Simula, P. (2020). *Miten kohdata vihaa ja ilkeyttä: Keinot vaikeisiin tilanteisiin*. Into.
- Siukola, R. (2014). *Miten puutun lähisuhdeväkivaltaan? Esimerkkinä päihde- ja mielenterveys*. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos.
- Sosiaali- ja terveysalan lupa- ja valvontavirasto (Valvira). (i.a.). *Sosiaali- ja terveydenhuollon ammattihenkilön ilmoitusvelvollisuudet ja -oikeudet*. <https://valvira.fi/sosiaali-ja-terveydenhuolto/ammattihenkilon-ilmoitusvelvollisuudet-ja-oikeudet>
- Sosiaali- ja terveysministeriö (STM). (2019). *Lähisuhdeväkivaltaan puuttumisen ja ehkäisyn prosessit. Lähisuhdeväkivaltatyön hyvät käytännöt rakenteisiin*.
https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162012/STM_2019_55_Rap.pdf
- Sosiaali- ja terveysministeriö (STM). (13.1.2023). *Sosiaalityö ja sosiaaliohjaus*.
<https://stm.fi/sosiaalityo>
- Sosiaalihuoltolaki 1301/2014. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20141301>
- Sutela, M., Rikander, H., & Immonen, S. (18.5.2022). *Naisten tekemä väkivaltarikollisuus lisääntynyt*. Rikoksenteorjuntaneuvosto. <https://rikoksenteorjunta.fi/-/haaste-2-22-naisten-tekema-vakivaltarikollisuus-lisaantynyt>
- Särkelä, R. (19.11.2019). *40 vuotta työtä perheväkivallan lopettamiseksi*. Ensi- ja turvakotien liitto. <https://www.enskalehti.fi/40-vuotta-tyota-perhevakivallan-lopettamiseksi/>
- Taloudellinen väkivalta.fi. (i.a.). *Taloudellisesta väkivallasta*.
<https://taloudellinenvakivalta.fi/taloudellisesta-vakivallasta/>
- Tanskanen, M. (18.5.2022). *Parisuhdeväkivallan tekijät ovat usein rikollisia ”generalisteja” – ja monesti myös väkivallan uhreja*. <https://rikoksenteorjunta.fi/-/haaste-2-22-parisuhdevakivallan-tekijoiden-muu-rikollisuus>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL). (25.1.2022-a). *Lähisuhdeväkivalta*.
<https://thl.fi/fi/web/vakivalta/vakivallan-muodot/lahisuhdevakivalta>
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL). (5.5.2022-c). *Väkivallan muodot*.
<https://thl.fi/fi/web/vakivalta/vakivallan-muodot>

- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL). (14.6.2022-b). *Seksuaaliväkivalta*. <https://thl.fi/fi/web/vakivalta/vakivallan-muodot/seksuaalivakivalta>
- Tietoarkisto. (i.a.). *Laadullinen sisällönanalyysi*. <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/menetelmaopetus/kvali/analyysitavan-valinta-ja-yleiset-analyysitavat/laadullinen-sisallonalyysi/>
- Tilastokeskus. (1.6.2021). *Tietoon tulleet alaikäisiin kohdistuneet perheväkivaltatapaukset vähenivät 14 prosenttia*. https://tilastokeskus.fi/til/rpk/2020/15/rpk_2020_15_2021-06-01_tie_001_fi.html
- Tuomi, J., & Sarajärvi, A. (2018). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi* (Uudistettu laitos). Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Tutkimuseettinen neuvottelukunta (TENK). (2019). *Ihmiseen kohdistuvan tutkimuksen eettiset periaatteet ja ihmistieteiden eettinen ennakoarviointi Suomessa*. https://tenk.fi/sites/default/files/2021-01/Ihmistieteiden_eettisen_ennakoarvioinnin_ohje_2020.pdf
- Törrönen, H. (2009). *Vaiettu naiseus: Ajatuksia naisen väkivallan tunnistamisesta, nimeämisestä ja hoitamisesta*. Ensi- ja turvakotien liitto.
- Törrönen, M., Hänninen, K., Jouttimäki, P., Lehto-Lundén, T., Salovaara, P., & Veistilä, M. (2016). *Vastavuoroinen sosiaalityö*. Gaudeamus.
- Valtioneuvosto.fi. (22.8.2022). *Lähisuhdeväkivalta aiheuttaa tutkimuksen mukaan merkittävästi kustannuksia terveys-, sosiaali- ja oikeuspalveluissa*. <https://valtioneuvosto.fi/-/10616/lahisuhdevakivalta-aiheuttaa-tutkimuksen-mukaan-merkittavasti-kustannuksia-terveys-sosiaali-ja-oikeuspalveluissa>
- Vilka, H. (2021). *Tutki ja kehitä* (5., päivitetty painos.). PS-kustannus.
- Villa, J. (2013). *Hengellinen väkivalta*. Kirjapaja.
- World Health Organization (WHO). (6.10.2022). *Preventing intimate partner violence improves mental health*. <https://www.who.int/news/item/06-10-2022-preventing-intimate-partner-violence-improves-mental-health>

LIITTEET

Liite 1. Teemahaastattelurunko

Liite 2. Saatekirje

Liite 3. Suostumus haastatteluun

Liite 1. Teemahaastattelurunko

UHRI

Taustatiedot:

- Ikä

Väkivallan kokemukset:

- Kertoisitko, millaisia lähisuhdeväkivallan kokemuksia sinulla on?
 - Kenen toimesta olet kokenut lähisuhdeväkivaltaa? Miten väkivaltaisuus alkoi?
- Minkälaista väkivaltaa sinuun on kohdistunut?
- Millaisissa tilanteissa väkivaltaa ilmeni?
 - Mitkä seikat mielestäsi johtivat/aiheuttivat/laukaisivat väkivaltilanteen?
- Kertoisitko, kuinka kauan väkivallan käyttö kesti? (kuukausina/vuosina)
- Lisäkysymys tarpeen mukaan: Milloin huomasit olevasi väkivallan kohteena?

Itse väkivaltilanne, mitä siinä tapahtui:

- Kertoisitko itse väkivallasta?
 - Kuinka usein väkivalta toistui? Minkälaisia väkivallan muotoja tekijä sinuun kohdisti? Muuttiko väkivalta muotoaan? Pakeniko väkivalta ajan kuluessa?
- Millaisia tunteita sinussa heräsi väkivaltilanteessa?
- Millaisia syitä tai perusteluita hait väkivallalle?
- Mitä väkivalta-tilanteen jälkeen tapahtui?
 - Miten siitä lähdettiin jatkamaan arkea?

Avun hakeminen:

- Kertoisitko avun hakemisesta?
 - Miten hait apua? Mistä tilanteesta avun hakeminen lähti? Millaista avun hakeminen oli? Millaista apua sait? Miten sinut kohdattiin hakiessasi apua?
- Jos et ole vielä hakenut apua, mitä ajattelet avun hakemisesta?

Lähisuhdeväkivallan seuraukset:

- Kerro, miten lähisuhdeväkivalta on vaikuttanut elämääsi?
- Millainen merkitys väkivallalla on ollut elämääsi?
- Miten väkivalta vaikuttaa tänä päivänä elämääsi?
 - Esim. talous, lasten huoltajuus, terveys, sitoutumisvaikeudet, asuminen
- Millainen suhde sinulla on väkivallan tekijään?
- Yhteydenpito, ero, lähestymiskielto
- Mitä muuta haluaisit kertoa vielä aiheesta, mitä emme osanneet kysyä?

TEKIJÄ

Taustatiedot:

- Ikä

Väkivallan kokemukset:

- Kertoisitko, millaisia väkivallan kokemuksia sinulla on?
 - Keneen olet kohdistanut lähisuhdeväkivaltaa? Miten väkivaltaisuus alkoi?
- Kertoisitko, minkälaista väkivaltaa olet käyttänyt?
- Millaisissa tilanteissa väkivalta ilmeni?
 - Mitkä seikat mielestäsi johtivat/aiheuttivat/laukaisivat väkivaltilanteen?
- Kertoisitko, kuinka kauan väkivallan käyttö kesti? (kuukausina/vuosina)
- Lisäkysymys tarpeen mukaan: Milloin huomasit olevasi väkivallan tekijänä?

Itse väkivaltilanne, mitä siinä tapahtui:

- Kertoisitko itse väkivallasta?
 - Kuinka usein väkivalta toistui? Minkälaisia väkivallan muotoja käytit uhriin? Muuttiko väkivalta muotoaan? Paheniko väkivalta ajan kuluessa?
- Millaisia tunteita sinussa heräsi väkivaltilanteessa?
- Millaisia syitä tai perusteluja hait väkivallalle?
- Mitä väkivaltilanteen jälkeen tapahtui?
 - Miten siitä lähdettiin jatkamaan arkea?

Avun hakeminen:

- Kertoisitko avun hakemisesta?
 - Miten hait apua? Mistä tilanteesta avun hakeminen lähti? Millaista avun hakeminen oli? Millaista apua sait? Miten sinut kohdattiin hakiessasi apua?
- Jos et ole vielä hakenut apua, mitä ajattelet avun hakemisesta?

Lähisuhdeväkivallan seuraukset:

- Kerro, miten lähisuhdeväkivalta on vaikuttanut elämääsi?
- Millainen merkitys väkivallalla on ollut elämääsi?
- Miten väkivalta vaikuttaa tänä päivänä elämääsi?
 - Esim. talous, lasten huoltajuus, terveys, sitoutumisvaikeudet, asuminen
- Millainen suhde sinulla on väkivallan uhriin?
- Yhteydenpito, ero, lähestymiskielto
- Mitä muuta haluaisit kertoa vielä aiheesta, mitä emme osanneet kysyä?

Liite 2. Saatekirje

Saatekirje

Hyvä haastatteluun osallistuja!

Olemme Suvi Sippola ja Jasmin Yli-Kaatiala. Opiskelemme kolmatta vuotta sosionomeiksi Seinäjoen ammattikorkeakoulussa ja teemme parhaillaan opinnäytetyötä. Opinnäytetyömme aiheena on ”Naisten kokemuksia lähisuhdeväkivallasta tekijän ja uhrin näkökulmista”. Yhteistyökumppanimme opinnäytetyötä varten on Rikosuhripäivystys eli Riku ja aineistonkeruuta varten teemme yksilöhaastatteluita.

Huomiot haastatteluun:

- Haastattelut ovat luottamuksellisia ja niihin osallistuminen on täysin vapaaehtoista. Sinulla on oikeus keskeyttää haastattelu missä vaiheessa tahansa, ilman erillistä syytä.
- Haastattelua varten sinulta kysytään nimi, ikä ja sähköpostiosoite. Aineisto käsitellään luottamuksellisesti. Valmiissa opinnäytetyössä henkilötietoja ei tule ilmi.
- Haastattelut toteutetaan yksilöllisinä teemahaastatteluina, jotka äänitetään ja litteroidaan analysointia varten. Äänitämme haastattelut ja siirrämme ne muistitikulle, joka on ainoastaan opinnäytetyön tekijöiden hallussa. Litteroimme haastattelut kirjalliseen muotoon ja kirjalliset tekstit siirretään muistitikulle. Tutkijat käsittelevät vastauksia ainoastaan omilla tietokoneillaan, jotka ovat salasanoilla suojattuja.
- Haastatteluita käytetään pelkästään opinnäytetyössä, joka julkaistaan Theseus - tietokannassa.
- Voimme myös lähettää tietosuojaselosteen haastatteluun osallistujalle.

Lämmin kiitos osallistumisestasi!

Ystävällisin terveisin

Suvi Sippola, Seinäjoen ammattikorkeakoulu

Sähköposti: suvi.sippola@seamk.fi

Jasmin Yli-Kaatiala, Seinäjoen ammattikorkeakoulu

Sähköposti: jasmin.yli-kaatiala@seamk.fi

Liite 3. Suostumus haastatteluun

SUOSTUMUS TUTKIMUKSEEN

Hei haastateltava!

Olemme Suvi Sippola ja Jasmin Yli-Kaatiala ja opiskelemme Seinäjoen ammattikorkeakoulussa sosionomeiksi. Tämä haastattelu koskettaa opinnäytetyötämme, jonka aiheena on "Naisten kokemuksia lähisuhdeväkivallasta tekijän ja uhrin näkökulmista".

Käsitlemme haastattelussa esiin tulleita asioita luottamuksellisesti. Kenenkään henkilöllisyys ei ole tunnistettavissa opinnäytetyöstä. Haastateltavalla on oikeus keskeyttää haastattelu, siihen osallistuminen ja sen nauhoitus missä tahansa vaiheessa.

Allekirjoittamalla tämän lomakkeen, varmistamme, että olet suostunut vapaaehtoisesti opinnäytetyötä koskevaan haastatteluun.

Paikka ja aika: _____

Haastateltavan allekirjoitus ja
nimenselvennys

Tutkijoiden allekirjoitukset ja
nimenselvennykset